VITT. EMANUELE

Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
8
34 G
25
ROMA

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

53. 2. 95

53
F
95

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Collig. Rom. Soc. Jesu

DE DESPERATA CALVINI CAVSA, TRACTATVS breuis,

Catal. Inscript.

Lectu non minùs vtilis, atque iucundus:

Bibl. Card. Bellarm.

in quo

SECTÆ CALVINISTICÆ Non tam picta effigies, quam viuum corpus, cuiuis ſpectandum ad oculum exhibetur;

adornatus In gratiam EVANGELICORVM Proteſtantium:

AVTHORE
Petro Cudſemio Cliuovveſalienſi.

Saluator ad Petrum Apoſt.

Luc. 22.

Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.

MOGVNTIÆ, Ex Officina Ioannis Albini, Anno 1609.

Paulus ad Timoth.

1. Tim. 1.

Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus: ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.

REVE-

Digitized by Google

REVERENDISSIMO, ET ILLVSTRISSIMO DOMINO, ET in Chriſto Patri, Domino ATILIO AMALTHEO, Archiepiſcopo Athenienſi, & S. Apoſtolicæ Sedis per Germaniam inferiorem NVNCIO, &c.

S. P.

humillimus & obedientiſſimus ſeruus,

Petrus à Cudſem.

SI ex pennis auiculam, ex cauda vulpem, & ex vngue leonẽ; certè ex infallibili Angelicæ naturæ ſigno ſatis animaduerti, Reuerendiſſime, & Illuſtriſſime Præſul, quantum tibi cum Chriſto, & cæleſtibus mentibus, communionis & commercii intercedat. Chriſtus Ἀρχιποίμην *Paſtor adeò bonus eſt, vt animam ponat pro o-* *Ioh. 10.*

 uibus,

uibus, & nonaginta nouem relictis, centeſimam eat quæſitum, inuentam, humeris ſuis imponat, domumque reportet. Angeli Dei verò ita erga Chriſti oues affecti ſunt, vt gaudium ſit coram ipſis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. *Similis quædam apparet imago, Reuerendiſſime Antiſtes, in præſtantiſſimâ virtutum tuarum ἐγκυκλοπαιδείᾳ. Etenim vt illarum centeſimā ſolum, quaſi nonaginta nouem relictis, perluſtrem, quâ nempe pro commiſſo grege, noctes dieſque, etiam cum vitæ, fortunæque, diſcrimine, inſtar boni Paſtoris, in finibus circumgraſſantium luporum, vigilas, video te ouium non ſolùm partarum, ne quid periculi capiant, ſatagere, ſed etiam ab Eccleſiæ peculio errantium curam gerere; deq; iis ouili reſtitutis ſummoperè cum Angelis in cœlis exultare. Miſer ego à matris ventre in eremo educatus, lociſq; deſertis cum lupis oberrans, nihil vidi, nihil audiui, præter ſylueſtrem & horridam quandam immanitatem, & mendaciorum vlulatum: Fœlix ego, quam primùm paululùm exceſſi ſyluis, & in veritatis planitie caulam ouium aſpexi, inque eâ vocem Chriſti audiui, no-*

lui mihi amplius eſſe cum feris lupis, ſed in poſterum cum manſuetis ouibus domiciliũ. Paſtor me primo acceſſu, tanquam lupinum fœtum non modo repudiare, ſed & vnico ictu ferire, & trucidare poterat: verùm ambabus me vlnis excipit, & à lupis diſtinguens, S. Confirmationis charactere ſignat, reliquiſque ouibus agnellum aggregat: Nec tantum ſuorum fidelium gregi aſſociat, ſed etiam paulò poſt magni Paſtoris Reuerendiſſimi & Illuſtriſſ. Cardinalis Bellarmini, patrocinio munit, qui non ſine cõmendatitiis literis, liberali viatico, paterno oſculo, & amplexu, me Romæ à ſe demitmit: Et vt ſummam dicam, ſupremi ſui in terris Vicarii curæ committit, qui deinceps me Tibi, Reuerendiſſime Præſul, fideliſſime gregis Dominici cuſtos, tanquam in patriis pratis, & campis paſcendum commendauit. Quo nuncio accepto non ſolum incredibili perfunderis delibutus gaudio, verùm etiã mihi incognito, abſenti, & adhuc lõgè à patria remoto, aperis liberalitatis tuæ Theſaurũ, & viſcera paterni affectus, non ſecus ac Pater Euangelicus, qui in diſſolutæ vitæ filii, ad patrios lares cõuerſi, occurſum

abit, illique nudo ſtolam, & calceamenta deferri mandat, ac honeſtam deinceps ſecũ manſionem domi commonſtrat. Qua de re gratitudinis loco, etſi domi necdum ſum, ſed in proximo eius quaſi limine hæreſcam, ex confecto biennalis peregrinationis curſu nonnihil defatigatus, vireſque recolligens, libris, & omnibus ad ſtudia idoneis inſtrumentis adhuc deſtitutus, ne nihil agerem, cæpi aliquem meditari tractatum, quo ſaltem aliis patefacerem, me lupinâ naturâ exutâ, ouinam induiſſe: domoque Hæreticum peregrè exiuiſſe, Catholicum verò domum rediiſſe. Ouis enim pecus eſt non modò imbellis, manſueta, patiens, &c. ſed inprimis frugifera, ſuumq́; ſemper paſtorem & benefactorem ſuis locupletat beatque bonis: lacte, lanâ, pelle, carnibus. Et certè ſi etiam illius ſtercora, fimuſque vſum ſuum habet, magnamque terræ effœtæ, aridæ, & ſterili vtilitatem affert, ſcio quo loco habere debeam hanc meam abortiuam operã. Quæ ſi cui Paſtorum commendanda eſt, ne luporum morſibus prorſus dilaceretur, & dente Theonino rodatur, certè Tibi, Reuerendiſſime, & Illuſtriſſime ATILI, mul-

torum

torum paſtorum præſidi, & ornamento; Tibi, inquam, quem Sanctiſſimus D.N. Papa PAVLVS V. ſuâ commendatione ipſe mihi Patronum deſignauit, mei laboris fruges, frugumque in Catholico ouili primitias, vt iure debeo, ſic merito ſoluo, offero, conſecro: humillimè maiorē in modum T. Illuſtriſs. Reu. rogans, vt cæptis clementer faueat, authoremque ſuo patrocinio benigniter foueat, & tueatur. Etſi quidem libellus hic meus ſereniſſimi veſtri nominis ſplendore, cui potius tenebras offundit, quam lucem, indignus eſt, tamen illius radiis nonnihil illuſtratus, dignus fieri poteſt, qui multis, in tenebris & vmbrâ mortis, ad perpetuam ſui perniciem, deſidentibus, lucem Catholicæ veritatis, cæleſtemque vitam, ad æternam animarum ſuarum ſalutem, afferat. Sol radiis ſuis illuſtrat vniuerſum terrarum orbem, ſed non niſi mediante aëre: Sic Chriſtus ſol iuſtitiæ, & lux cæleſtis, verbi ſui radiis omnem illuminat hominem, ſed non niſi externo S. Eccleſiæ miniſterio, cuius fulgore omnis errorum nebula diſpellitur. Ego, vt opinor, centum etiam annis domi, hoc eſt, in Caluiniſmi pomariis, legē-

do & perlegendo, omne genus libros, doctior fortaſſis, ſed melior, magisque pius inde non euaſiſſem, niſi foris Eccleſiæ lucem aſpexiſſem, cum quâ collata Caluiniana Synagoga mihi tenebroſa AEgyptus eſſe apparuit. Et hoc eſt quod detinet ſectæ illius etiam Academicos Doctores, viros aliquot eruditione, & omni ſcientiarum genere quaſi abſolutos, in ſuæ hæreſis caligine, in qua nati, & educati, nullum aliûs religionis cultum, exercitiumque, vnquam viderunt. Sed de bonis tamen ſemper bene ſperandum eſt; ac quia Illuſtriſſ. V. R. magnoperè afficitur Eccleſiæ curâ, eiusque ſalute, & incolumitate maximè delectatur, volui in libelli mei calce, de Decremento ſectæ Caluiniſticæ, quantum de illo coniicere licuit, aliquid adiicere. Qui enim benè cōiiciet, Conſul Romanus, Cicero, lib. de diuinat. vatem perhibet optimum. Impleat ſpē & vota noſtra Dominus, quem ad dextram patris ſedentem regnare oportet, donec ponat inimicos ſcabellum pedum ſuorum: illi ſit maieſtas, potentia, robur, & gloria, in omnem æternitatem, Amen.

PROOE-

NE videar eandem recoquere crābem, & bis coctam Lectori nouitatis auido, tanquam famęlico conuiuæ, in tam exiguo paucorum foliorum, ceu ferculorum, apparatu, ad nauſeam proponere, cauſas, quas hactenus, pluribus aliquot ab hinc annis, viri non modò ſapientes & eruditi, ſed etiam natalitio gentis ſuæ ſplēdore nobiles, illuſtres, imò illuſtriſſimi duces & principes, cum in Germania, tum in Gallia, ſaluificæ ſuæ ab huius tempeſtatis hæreſibus, ad vnam, Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicā Chriſti Eccleſiam, conuerſionis, graues & iuſtas in publicum ediderunt, huc reuocare, vel nouis coloribus illuſtrare omitto. Cum enim in lucem edita tot principum virorum, quibus ego, vt vel aquam miniſtrem, dignus non ſum, documenta, tot præclara rerum teſtimonia, tot pietatis argumenta, tot ſalubria conſilia, & admonitiones, ſuæque conuerſionis tot Apologetica ſcripta tam exiguam vim, & pondus hactenus obtinuerunt, laterē

lauaret, quisquis iisdem pugnaturus armis, & argumentis, peruicaciam illam faſtuoſorum hominum, & duriciem cordis contundere, vel emollire ſaltem conaretur. Et quanquam repetitæ eiuſmodi rationes, atque antitheſes, quibus Eccleſia, & Hæreſis, tanquam contraria iuxta ſe poſita magis illuceſcunt, paucos aliquot moraliter probos, & bonos, quorum vnus in biuio hæſitet, alter erroris viam perambulet, in veritatis, & ſalutis ſemitam fortè reuocare poſſent; tamen vt ſimul & ſemel vniuerſis, ac ſingulis vanitas, & futilitas CALVINIANÆ HÆRESEOS, ac DESPERATA CAVSA clarè innoteſcat, operæ pretium me facturum putaui, ſi peſtilentis iſtius ſectæ animam, & corpus: caput, & caudam, ad viuum depingerem, & ſuiſmet coloribus illuminarē. Ante omnia verò proteſtor, mihi in hoc breui inſtituto propoſitum non eſſe perſonalia vitia, & enormia quorundam Prædicantium delicta, atque maleficia velle detegere, iisque amarulen-

rulentè obiicere: ſed ea tantùm in ti-
more Dei attingere, ad publicam
Eccleſiæ vtilitatem, & exoptatam er-
rantium ſalutem, quæ circa CALVI-
NISMI doctrinam, & praxin, puer à
tenerâ meâ infantiâ ad virilem huc
vsque ætatem didici, vidi, audiui: in-
que his promitto me neque veritatis
modum, neq; honeſtatis, & verecun-
diæ fines exceſſurum. *Omnis Apoſta-
ta*, trito ſermone factum eſt prouer-
bium, *oſor eſt ſui ordinis*, atque gentis.
Id ſi ita eſt, vt experientiâ, rerumque
vſu compertum eſt, atrocem, & mani-
feſtam mihi infert iniuriam, quiſquis
illo me nomine ſuggillat, quod nullũ
in me ſentiam neque odii, neque ini-
micitiarum in nationem meam, ita
miſerè ſeductam, & prioris fidei con-
ſortes, affectum; ſed contrà potius
meis quotidie precibus, meis inquam
ſuſpiriis, & ſæpiuſculè lachrymis, i-
pſorum ſalutem diuinæ miſericordiæ
commendo, eamque ſupplex arden-
tibus votis oro, vt pœnam benè meri-
tam à Germania noſtrâ, ac inprimis

meâ

meâ patriâ CLIVENSI, & IVLIACENSI, quæ quadraginta circiter annis, alieno bello, rapinis, pagorum exuſtione, aquarum inundationibus, peſte, fame, omniumq́; Dei pœnarum flagellis afflicta fuit; tandem etiam natiuo ſuo principe, patre patriæ, orbatur; clementer auertat, & nos ſanctæ ſuæ Apoſtolicæ Eccleſiæ reſtituat, nobis verò priſtina aureæ pacis tempora. Quapropter omnes appello pacis, & veritatis amantes, eosque obnixe precor, vt hæc eo animo, quo à me proficiſcuntur, excipiant, & in meliorem partem dicta, ſcriptaque, interpretentur, ſi temerè, & inconſultò à S. Auguſtino enarrat. in pſal. 36. prolatum non exiſtiment, admonente: *Tantò magis debemus commemorare vanitatem hæreticorum, quantò magis quærimus ſalutem eorum.*

DE Caluinianâ Hæreſi, re admodum cōfusâ, & perturbatâ, tractatulum editurus, ne beneuolum lectorem, meque ipsū inex-

inexplicabilibus eius tricis implicarẽ, maioris lucis & claritatis gratiâ, illum in certam methodum, & duodecim capitum ordinem diſpoſui, quem ceu filum mecum ſtudioſus lector in ingreſſu huius labyrinthi, atque egreſſu, tutò ſequetur. Capite I. fiet Eccleſiæ obiter mentio. Cap. II. Hæreſeos vniuerſæ natura, & proprietates quædam explicabuntur. Cap. III. Noſtri æui ſectæ quæ, & quot, indicabuntur. Cap. IV. Reliquis miſſis Caluinianam ſectam hæreſeos conuincemus. Cap. V. Doctrinam & Traditiones eius expediemus. Cap. VI. Mutuas illius diſſidias & ſchiſmata prodemus. Cap. VII. De Piſcatorianis. Cap. VIII. De Arminianis ſermo inſtituetur. Cap. IX. Sectæ Caluiniſticæ praxis, id eſt, Eccleſiaſtici ritus, & cæremoniæ depingentur. Cap. X. Eius ſtatus in Gallia. Cap. XI. Eius ſtatus in Anglia. Cap. XII. Eius ſtatus in Germania deſcribetur.

CAP. I.

De Eccleſia.

Etſi præſentis non ſit inſtituti mentionem facere de Eccleſiâ, tum quia eius maieſtas

ieſtas, & amplitudo auguſtior eſt, quã quæ anguſto hoc verborum compendio explicetur, tum quia peculiarem eius διατύπωσιν, atque explanationem loco, & occaſione commodiore, Deo iuuante, pertractandam mihi reſeruo, tamẽ ſectarum, ac hæreſeos naturam, pellemq́; deſcripturus, Eccleſiæ memoriam ſilentio prorſus inuoluere nõ poſſum, non ſolum propter vim oppoſitionis, ſed etiam originis ordinẽ. Omnis enim hæreſis defectio eſt, ſeceſſio, & apoſtaſia ab Eccleſia; & Eccleſia prior eſt omni hæreſi, ſicut veritas mendacio, bonitas malitiâ, rectitudo curuitate, affirmatio negatione: vt meritò citra omnem controuerſiam valere debeat, illud vulgi ore tritum, & decantatum: *Antiquiſſimum quodque veriſſimum*; itemque *omnis in religione nouitas, vanitas.* Pulchrè hoc parabolicâ ſimilitudine, qua homo inimicus in agro dominico, poſt ſparſum ſemen bonum, ſuperſeminat zizania, Chriſtus, ipſa veritas, & ſapientia, in Euangelio declarat, Matth. 13. Luc. 8.

Digitized by Google

Luc. 8. ad quem locum alludens Tertullianus; ſcitè admodum loquitur, lib. de præſcr. cont. Hæret. cap. 31. *Ex ipſo ordine manifeſtatur id eſſe dominicum, & verum, quod ſit prius traditum; id autem extraneum & falſum, quod ſit poſterius immiſſum.* & lib. contr. Praxeam Hæreticum: *Quo peræquè aduerſus vniuerſas hæreſes iam nunc præiudicatum ſit, id eſſe verum, quodcunq; primum: id eſſe adulterum, quodcunque poſterius.* Similiter lib. contr. Hermog. Hæreticum, in princ. clarè admodum: *Solemus,* ait, *Hæreticos compendii gratiâ de poſteritate præſcribere. In quantum enim veritatis regula prior, quæ etiam futuras hæreſes pronunciauit; in tantum poſteriores quæque doctrinæ * hæreſes præiudicabuntur.* NB. Exempli gratiâ: Lutherani Caluiniſtas, & Zuinglianos Hæreticos eſſe clamitant, quia ipſis poſteriores, & ab ipſis defeciſſe cognoſcuntur: Similiter Caluiniſtæ Piſcatorianos & Arminianos Hæreticos pronunciant, quia ipſis poſteriores, & à puris Caluiniſtis defeciſſe iudicantur.

ECCLE-

Digitized by Google

ECCLESIAM itaque, vt eſt viſibilis Chriſtianorum cætus, (neque enim de inuiſibilibus, & occultis iudicium, & ſermo noſter eſt) eiusdem fidei, & Sacramentorum communione, in legitimum ac optimum, ſub perpetuo paſtorum, Epiſcoporum, Romanique Pontificis regimine, ordinē diſpoſitus, & à Iudæis, Paganis, Hæreticis, & Schiſmaticis diſtinctus, quatuor potiſſimùm titulis ornatam in ſcripturis reperio, quibus non ſolum omnis eius decor, virtus, & pulchritudo; ſed & arctiſſima eius eſſentia, & natura quodammodò explicatur.

Primò dicitur *Chriſti ſponſa.* Cant. 6.

Secundò *Chriſti corpus*. Rom. 12. 1. Cor. 10. & 12. Eph. 1. & 4.

Tertiò *Chriſti Regnum*. Dan. 7. Luc. 2. & 17.

Quartò *Domus Dei* 1. Tim. 3. Vnde viciſſim Chriſtus in ſcriptura appellatur *Eccleſiæ ſponſus, Caput, Rex, Paterfamilias.*

Si quando Eccleſia in ſcripturis, vel SS. Patrum libris *Mater* appellatur, & in

& in Cant. *Amica, Columba, Soror*, &c. ad primum titulum: ſi quando ſpiritualis *Noæ arca, & vnum ouile* Ioh. 10. ad vltimum: ſi quando *ciuitas, inexpugnabilis arx, & turris*, ſimiliter ad vltimum, vel tertium commodè referuntur.

Duobus prioribus intima ſignificatur, & indiſſolubilis Chriſti cum Eccleſia vnio; duobus poſterioribus intima & perpetua eiuſdem cum eâ communio, atque cohabitatio.

Si eſt SPONSA Chriſti non eſt niſi vna, quia ſponſus eſt, qui habet ſpõſam, ait Ioannes Bapt. (non ſponſas) *Ioh. 3.*
Ideoque *myſterium illud:* viri & fœminæ coniugalis vnio, *magnum eſt*; *Ego* *Eph. 5.*
autem dico in Chriſto, & Eccleſia. (non Eccleſiis) Eſt ergo tantum vna, quia ſponſa eſt, non concubina, multò minùs meretrix. Imò ſi eſt ſponſa CHRISTI, vna eſt, quia Chriſtus vnus eſt, nec Chriſtus vnus bigamus eſt, nec polygamus: Vnius eſt vna tantum, nõ vt vnius Iacobi Rachel, ſed vt vnius Adami Eua. Meritò igitur faceſſant i-

ſtæ vociferationes: *Eccleſia Gallicãa, Eccleſia Anglica-Catholica, Eccleſia Palatina, Eccleſia Saxonica, &c.* inprimis cũ illæ, eiuſmodi authorib. ipſiſmet teſtibus, vno nõ ſpirent ſpiritu, neq; vnâ animâ viuant. Sed multò magis inſanum eſt, quãdo bacchantes iſti Eccleſiã, q̃ Chriſti aliquando fuiſſe ſponſam fatentur, vel adulterã clamitant, vel prorſus interiiſſe, & mortuã ſimulant, Chriſtũq; longo tempore viduum, tandẽ ad ſecundas nuptias, cũ alia coniuge, tranſiuiſſe occultè inſinuant. Quare cõcludo, ſi Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, nunq̃ errare poteſt, nunquã adulterinum ſemen, & ſpurcas errorum ac hæreſum ſordes in caſtum ſuum ſinũ, & virginale gremium recipere, quod ſpõſæ hui⁹ paranymph⁹, eiuſq; pudicitiæ cuſtos, ſit Spiritus S. qui eam ducit in omnem veritatem. Quod ſi Eccleſia eſt CORPVS Chriſti, iam etiam illius tanquã capitis ſpiritu regitur, & ab illo omnẽ ſuum ſuccum, & gratiarum humorem imbibit, ſicut caput in corp⁹, omniaq; eius membra influendo ſeſe communicat. Et certè ſi corpus eſt CHRISTI,

Ioh. 16.

Digitized by Google

eius ſubſtantiâ, non pane, vel cibo aliquo terreſtri paſcitur, & ſuſtentatur.

At ſi Eccleſia eſt REGNVM Chriſti, ſanè non eſt confusũ aliquod hominũ chaos, corpus ἀκέφαλον, ſine capite, & rectore, tumultuans. Regnum. n. eſt, nõ ἀναρχία: & quia regnum CHRISTI, ſummus in illo & ſapientiſſimus ordo eſt, quo alii ſubditi conſtituuntur, alii præfecti: atque præfectorum iterum quisque ſuis collocantur gradibus, ad locum aliquem in iis primum vſq;, & ſupremum. Hoc Monarchico ordine Chriſtum in terris ſuum inchoaſſe ac fundauiſſe regnum, neq; hæretici infitias ire audent, quem etiam Philoſophi, & ſapientes Gentilium nõ modò omnium eſſe perfectiſſimũ, ſed & vndiquaque optimum, eruditè tradiderunt. Hoc verò nimis inſulſum eſt, & friuolum excipere, in Eccleſiæ exordio Monarchiam viguiſſe, ſed illam iniquorum temporum ſucceſſione, atque progreſſu, in Ariſtocratiam deſiiſſe. Nos potius, quia regnum hoc eſt æternum, & nullus eius eſt futurus finis,

De Chriſto concedit Calu. l. 4. c. 6. §. 3: De Petro ib. §. 8. fuiſſe Apoſtolorum Principem, & in Eccleſia primatum obtinuiſſe.

Deinceps factam eſſe Eccleſia poteſtatẽ Ariſtocraticam li. 4. c. 11. §. 6.

Digitized by Google

ſinis, ſuum quoq; primæuum & natiuum ordinem, ſtatumq;, ſuam item libertatem, iura, regalia, priuilegia, & quicquid bonornm in illud Chriſtus Rex contulit, nunquam amittere cõtendimus. Tale.n. decet Chriſtũ Regem regnum, cuius excellentiâ, atque maieſtate nihil à nobis dici, aut cogitari poſſit excellentius, maius, aut perfectius. Deſine ergo, deſine, inquã, Eccleſiam, Chriſti regnũ, reformare, vitã tuam reforma, mores emenda, atq; oſtende te tanto regno, atq; imperio incolam, & ſubditũ non indignũ. Quorum eſt receptaculũ domus illa Dei? regnum hoc Chriſti? non Italorum tãtum, non Hiſpanorũ tantum, &c. Sed etiã Indorum, Iaponẽſium, Americorum, Braſilienſium: omnium populorũ, omnium gentium, Regũ, & Principũ. *Euntes in mundũ vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. 16. Matt. 28. *Exiuit ſonus eorũ in omnẽ terrã* Act. 1. *Vt omnis lingua confiteatur, quod Dominus Ieſus Chriſtus eſt in gloria Dei patris.* Philip. 2. *Omnis tribus, populus, & lingua illi*

illi ſeruient. Dan. 7. *Et timebunt gẽtes nomen tuũ, & omnes reges terræ gloriam tuã.* Pſ. 101. *Et adorabunt eũ omnes reges, omnes gentes ſeruient ei.* Pſ. 71. Quo vſq; illud ſe extẽdit? *Dominabitur à mari, vſq; ad mare.* Pſ. 71. *Ab ortu ſolis ad occaſum nomen meum magnũ eſt in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomẽ meum in gentibus.* Mal. 1. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Pſ. 2. Quamdiu autem durat? *Donec ponat inimicos ſcabellum pedum ſuorum.* Pſ. 109. *Regnum eius regnũ ſempiternum.* Dan. 7. & 9. *Regni eius non erit finis.* Luc. 2.

Tandem ſi eſt DOMVS Dei, in illa nos oportet naſci, in illa ali, & ſuſtentari, non alias præter hanc domum foris exſtruere caſas, non alia inhabitare tiguria, non alias quærere ædiculas: & quia eſt domus DEI, extra illam ſalus non eſt, quia ſalus & liberatio à Deo eſt, qui inibi, non alibi, domeſticos ſuos non extraneos, omnibus paternis vult beare & ſatiare bonis. Vltimò ſi

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

mò ſi eſt domus Dei, certè ſtabilis eſt, immota eſt, nullis perſecutionũ tempeſtatibus, atq; procellis poteſt collabaſcere; nulla errorũ hæreſumq; colluuie, atq; inundationibus diffluere: nullo prorſus hoſtiũ, & Aduerſariorũ impetu dirui, atq; ſubuerti. Atq; hoc eſt quod ait Christus: *ſuper petrã ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non praualebunt aduerſus eã*, Matth. 16. non verò ſicut homo ſtultus *ſuper arenam*, vt eã paulò poſt alibi reponere cogar, & ex veteris domus ruderibus, atque fruſtis exædificare nouã: quod tamen Chriſto contigiſſe Caluinus expreſsè affirmat, dum ait: quod *Deus ab ipſa quoque vaſtatione ſemirutum ædificium ſupereſſe voluit*, ex cuius reliquiis, & ruinis ſibi iam * nouum exſtruxit. Ex his breuiter dictis ſatis luculentè, vt exiſtimo, conſtat, Eccleſia Chriſti quid ſit, & quomodo comparata; quod ſit vna, quod caſta, & impolluta, nulliſque errorum maculis, vel rugis deformis; quod ſit æterna, nempe contra omnes inferorum portas in rupe fundata,

lib. 4. inſt. c. 2. §. 11.

* *Caluinianum.*

data, quæ neq; corruere, neq; loco dimoueri poteſt; quod ſit optimâ formâ & ordine conſtructa, diſtinctis officiis, & gradibus in vnum regimen compoſita; quod ſit ampliſſima, quæ à mari ad mare, ab oriente ſe extendit ad occidentem, quod ſit Catholica, hoc eſt vniuerſa, & omnium nationum, populorumq;, Regum, ac Principum Receptrix, & Mater; deniq; in quâ ſolâ ſalus, & extra quam perpetua ad ignem æternum damnatio.

CAP. II.

De Hæreſi.

QVod cõtingit in omni Regno, hoc etiã in Chriſti in terris regno accidere non ſolùm S. literæ, ſed triſtis etiã euentus, & deplorata hæc noſtra ætas, noſtrum inquam ipſorum exemplũ, ad oculum clarè docet. Quod vnquam in terris ab exordio mundi extitit regnum, in quo nihil vnquam à ſubditis fuit excitatum tumultus? in quo nulla vnquã diſcordia? nulla per-

turbatio, nulla vnquam rebellio? ecce ſimiles caſus in regno ſuo futuros prædixit Imperator Chriſtus ipſe: *Multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent*

Matth. 24. *multos, quoniam abundauit iniquitas, refrigiſcet charitas multorum.* Et Pau-

1. Cor. 11. lus, magnus huius regni Dux, & princeps: *Oportet inter vos eſſe hæreſes, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant.* Quid hoc eſt Hæreſis? nomine quidem opinio, & priuatus alicuius cõtra vniuerſæ Eccleſiæ ſpiritum ſenſus, ſed re apoſtaſia in fide: initio eſt ſchisma & ſeparatio ab Eccleſia; fit deinde rebellio, & pugna contra Eccleſiam, quam primò palam accuſare, vt iuſta videatur ſeceſſionis cauſa, poſtea vi, & polemicis ſcriptis oppugnare, Eccleſiæ nomen, titulos, & iura ſibi vſurpare, & tandem etiam eius bona, & poſſeſſiones inuadere, ſolet. Hæreſis igitur eſt ille tumultus, iſta perturbatio, factio, & rebellio, quæ in Chriſti in terris regno, hoc eſt in ſuâ apud nos Eccleſia, Diaboli, hominumq; malitiâ, euenire ſolet. Et quia

Hære-

Digitized by Google

Hæretici, ſui Reguli, qui ſe in Angelum lucis transformare poteſt, exemplo, *ſunt*, vt ait Cyprian. *ſimiæ Catholicorum*, aliquot hæreſeos ſigna, proprietates, & notas exprimemus: quæ etſi numero tot ſunt à contrario ſenſu, quot Eccleſiæ à Catholicis attribui poſſunt, tamen pauciores, easque, quæ directè in vniuerſam hæreſin, omnium hominum calculo, & ſuffragiis competunt, afferemus.

Cypr. epiſt. 73. ad Iubaianum.

PRIMO itaque omnis Hæreſis, quia ſchiſma eſt, & apoſtaſia ab Eccleſia, habet NOVITATIS notam, quâ quidem maximè notâ Sanctos Eccleſiæ Catholicæ patres aduerſus omnẽ Hæreticorum lernam ſemper gloriatos fuiſſe, & triumphaſſe conſtat. Tertull. lib. de præſcript. *Qui eſtis vos? vnde, & quando veniſtis? vbi tam diu latuiſtis?* S. Optatus lib. 2. contr. Parmen. *Veſtræ, inquit, Cathedræ originem oſtendite, qui vobis vultis Sanctam Eccleſiam vẽdicare.* S. Hieron. in epiſt. ad Pammachium, & Oceanum. *Quisquis, inquit, aſſertor es nouorum dogmatum, quæſo te*

Hæreſeos Nota.

*vt parcas humanis auribus, parcas fidei, quæ Apoſtolico ore laudata eſt. Cur poſt quadringentos (*hodie poſt mille & ſexcentos*) annos docere nos niteris, quod ante neſciuimus? vsque in hunc diem ſine veſtrâ iſtâ doctrinâ Chriſtianus mundus fuit.*

SECVNDÒ, omnis hæreſis quia noua eſt, ab AVTHORE vno, à quo ſicut vitam, ita & nomen accipit, & quidem homine Eccleſiaſtico, ſuperbo, & ad turbas nato, progenita eſt certo loco, & tempore. Hanc etiam tradunt S S. Patres. Sanctus Iuſtinus in Triph. de Hæreticis: *Et ſunt*, inquit, *dictis cognominibus, denominati à quibusdam viris, vt quisque fuit author alicuius nouæ doctrinæ; ex iis alii vocantur Marcioniſtæ, alii Valentiniani, alii Baſilidiani, alii Saturniniani, alii alio vocabulo, quisque à primo inuentore ſui dogmatis.* Sanctus Irinæus, lib. 1. cap. 20. *Habent*, inquit, *& vocabula à principe impiiſſimæ ſententiæ Simone, dicti Simoniani.* S. Chryſoſt. hom. 33. in Act. Apoſt. *Illi habent quosdam à qui-*

quibus appellantur: prout enim Hæreſiarcha nomen, ita & ſecta vocatur. Quod autem eiuſmodi authores ſint Eccleſiæ homines, vitâ improbi & ſenſibus elati, docet S. Aug. de vera relig. ca. 8. *Ex his, inquit, hominibus hæretici ſunt, qui ſi in Eccleſia permanſiſſent, nihilominus errarent.* Idem lib. de paſtor. cap. 8. *Diuerſis locis ſunt diuerſæ, ſed vna mater ſuperbia omnes genuit, ſicut vna mater noſtra Catholica omnes Chriſtianos fideles, toto orbe diffuſos.*

TERTIA nota eſt, ꝙ omnis ab origine Eccleſiæ ad præſens ſæculũ M.DC. hæreſis ab ECCLESIA ROMANA, conuocatâ Concilii cõgregatione, & Doctorũ Catholicorũ ſcriptis DAMNATA eſt: quia.n. contra Eccleſiã rebellio eſt, hanc Eccleſia non alio niſi ſpiritus gladio, & ANATHEMATIS fulmine vindicat, & trucidat. Hæc ſatis colligitur ex inductione exemplorum, & ex S. Hieronymo lib. 9. Apol. cont. Ruff. vbi ait: *Scito Romanam fidem Apoſtolicâ voce laudatam eiuſmodi præſtigias non recipere.* Sanctus Cyprian. li. 1. epiſt. 3.

Ad

ſtæ vociferationes: *Eccleſia Gallicāa, Eccleſia Anglica-Catholica, Eccleſia Palatina, Eccleſia Saxonica, &c.* inprimis cū illæ, eiuſmodi authorib. ipſiſmet teſtibus, vno nō ſpirent ſpiritu, neq; vnâ animâ viuant. Sed multò magis inſanum eſt, quādo bacchantes iſti Eccleſiā, q̃ Chriſti aliquando fuiſſe ſponſam fatentur, vel adulterā clamitant, vel prorſus interiiſſe, & mortuā ſimulant, Chriſtūq; longo tempore viduum, tandē ad ſecundas nuptias, cū alia coniuge, tranſiuiſſe occultè inſinuant. Quare cōcludo, ſi Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, nunq̃ errare poteſt, nunquā adulterinum ſemen, & ſpurcas errorum ac hæreſum ſordes in caſtum ſuum ſinū, & virginale gremium recipere, quod ſpōſæ hui⁹ paranymph⁹, eiuſq; pudicitiæ cuſtos, ſit Spiritus S. qui eam ducit in omnem veritatem. Quod ſi Eccleſia eſt CORPVS Chriſti, iam etiam illius tanquā capitis ſpiritu regitur, & ab illo omnē ſuum ſuccum, & gratiarum humorem imbibit, ſicut caput in corp⁹, omniaq; eius membra influendo ſeſe communicat. Et certè ſi corpus eſt CHRISTI,

Ioh. 16.

Digitized by Google

eius ſubſtantiâ, non pane, vel cibo aliquo terreſtri paſcitur, & ſuſtentatur.

At ſi Eccleſia eſt REGNVM Chriſti, ſanè non eſt confusũ aliquod hominũ chaos, corpus ἀκέφαλον, ſine capite, & rectore, tumultuans. Regnum. n. eſt, nõ ἀναρχία: & quia regnum CHRISTI, ſummus in illo & ſapientiſſimus ordo eſt, quo alii ſubditi conſtituuntur, alii præfecti: atque præfectorum iterum quisque ſuis collocantur gradibus, ad locum aliquem in iis primum vſq;, & ſupremum. Hoc Monarchico ordine Chriſtum in terris ſuum inchoaſſe ac fundauiſſe regnum, neq; hæretici infiâs ire audent, quem etiam Philoſophi, & ſapientes Gentilium nõ modò omnium eſſe perfectiſſimũ, ſed & vndiquaque optimum, erudité tradiderunt. Hoc verò nimis inſulſum eſt, & friuolum excipere, in Eccleſiæ exordio Monarchiam viguiſſe, ſed illam iniquorum temporum ſucceſſione, atque progreſſu, in Ariſtocratiam deſiiſſe. Nos potius, quia regnum hoc eſt æternum, & nullus eius eſt futurus

De Chriſto concedit Calu. l. 4. c. 6. §. 3: De Petro ib. §. 8. fuiſſe Apoſtolorum Principem, & in Eccleſia primatum obtinuiſſe.

Deinceps factam eſſe Eccleſia poteſtatẽ Ariſtocraticam li. 4. c. 11. §. 6.

finis, ſuum quoq; primæuum & natiuum ordinem, ſtatumq;, ſuam item libertatem, iura, regalia, priuilegia, & quicquid bonornm in illud Chriſtus Rex contulit, nunquam amittere cõtendimus. Tale.n. decet Chriſtũ Regem regnum, cuius excellentiâ, atque maieſtate nihil à nobis dici, aut cogitari poſſit excellentius, maius, aut perfectius. Deſine ergo, deſine, inquã, Eccleſiam, Chriſti regnũ, reformare, vitã tuam reforma, mores emenda, atq; oſtende te tanto regno, atq; imperio incolam, & ſubditũ non indignũ. Quorum eſt receptaculũ domus illa Dei? regnum hoc Chriſti? non Italorum tãtum, non Hiſpanorũ tantum, &c. Sed etiã Indorum, Iaponẽſium, Americorum, Braſilienſium: omnium populorũ, omnium gentium, Regũ, & Principũ. *Euntes in mundũ vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. 16. Matt. 28. *Exiuit ſonus eorũ in omnẽ terrã* Act. 1. *Vt omnis lingua confiteatur, quod Dominus Ieſus Chriſtus eſt in gloria Dei patris.* Philip. 2. *Omnis tribus, populus, & lingua*

illi

illi ſeruient. Dan. 7. *Et timebunt gẽtes nomen tuũ, & omnes reges terræ gloriam tuã.* Pſ. 101. *Et adorabunt eũ omnes reges, omnes gentes ſeruient ei.* Pſ. 71. Quo vſq; illud ſe extẽdit? *Dominabitur à mari, vſq; ad mare.* Pſ. 71. *Ab ortu ſolis ad occaſum nomen meum magnũ eſt in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomẽ meum in gentibus.* Mal. 1. *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Pſ. 2. Quamdiu autem durat? *Donec ponat inimicos ſcabellum pedum ſuorum.* Pſ. 109. *Regnum eius regnũ ſempiternum.* Dan. 7. & 9. *Regni eius non erit finis.* Luc. 2.

Tandem ſi eſt DOMVS Dei, in illa nos oportet naſci, in illa ali, & ſuſtentari, non alias præter hanc domum foris exſtruere caſas, non alia inhabitare tiguria, non alias quærere ædiculas: & quia eſt domus DEI, extra illam ſalus non eſt, quia ſalus & liberatio à Deo eſt, qui inibi, non alibi, domeſticos ſuos non extraneos, omnibus paternis vult beare & ſatiare bonis. Vltimò ſi

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

mò ſi eſt domus Dei, certè ſtabilis eſt, immota eſt, nullis perſecutionũ tempeſtatibus, atq; procellis poteſt collabaſcere; nulla errorũ hæreſumq; colluuie, atq; inundationibus diffluere: nullo prorſus hoſtiũ, & Aduerſariorũ impetu dirui, atq; ſubuerti. Atq; hoc eſt quod ait Chriſtus: *ſuper petrã ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eã*, Matth. 16. non verò ſicut homo ſtultus *ſuper arenam*, vt eã paulò poſt alibi reponere cogar, & ex veteris domus ruderibus, atque fruſtis exædificare nouã: quod tamen Chriſto contigiſſe Caluinus expreſsè affirmat, dum ait: quod *Deus ab ipſa quoq; vaſtatione ſemirutum ædificium ſupereſſe voluit*, ex cuius reliquiis, & ruinis ſibi iam * nouum exſtruxit. Ex his breuiter dictis ſatis luculentè, vt exiſtimo, conſtat, Eccleſia Chriſti quid ſit, & quomodo comparata; quod ſit vna, quod caſta, & impolluta, nulliſque errorum maculis, vel rugis deformis; quod ſit æterna, nempe contra omnes inferorum portas in rupe fundata,

lib. 4. inſt. c. 2. §. 11.

* *Caluinia-* [redacted]

data,

data, quæ neq; corruere, neq; loco dimoueri poteſt; quod ſit optimâ formâ & ordine conſtructa, diſtinctis officiis, & gradibus in vnum regimen compoſita; quod ſit ampliſſima, quæ à mari ad mare, ab oriente ſe extendit ad occidentem, quod ſit Catholica, hoc eſt vniuerſa, & omnium nationum, populorumq;, Regum, ac Principum Receptrix, & Mater; deniq; in quâ ſolâ ſalus, & extra quam perpetua ad ignem æternum damnatio.

CAP. II.

De Hæreſi.

QVod cõtingit in omni Regno, hoc etiã in Chriſti in terris regno accidere non ſolùm S. literæ, ſed triſtis etiã euentus, & deplorata hæc noſtra ætas, noſtrum inquam ipſorum exemplũ, ad oculum clarè docet. Quod vnquam in terris ab exordio mundi extitit regnum, in quo nihil vnquam à ſubditis fuit excitatum tumultus? in quo nulla vnquã diſcordia? nulla per-

turbatio, nulla vnquam rebellio? ecce ſimiles caſus in regno ſuo futuros prædixit Imperator Chriſtus ipſe: *Multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent*
Matth. 24. *multos, quoniam abundauit iniquitas, refrigiſcet charitas multorum.* Et Pau-
1. Cor. 11. lus, magnus huius regni Dux, & princeps: *Oportet inter vos eſſe hæreſes, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant.* Quid hoc eſt Hæreſis? nomine quidem opinio, & priuatus alicuius cōtra vniuerſæ Eccleſiæ ſpiritum ſenſus, ſed re apoſtaſia in fide: initio eſt ſchisma & ſeparatio ab Eccleſia; fit deinde rebellio, & pugna contra Eccleſiam, quam primò palam accuſare, vt iuſta videatur ſeceſſionis cauſa, poſtea vi, & polemicis ſcriptis oppugnare, Eccleſiæ nomen, titulos, & iura ſibi vſurpare, & tandem etiam eius bona, & poſſeſſiones inuadere, ſolet. Hæreſis igitur eſt ille tumultus, iſta perturbatio, factio, & rebellio, quæ in Chriſti in terris regno, hoc eſt in ſuâ apud nos Eccleſia, Diaboli, hominumq; malitiâ, euenire ſolet. Et quia

Hære-

Hæretici, ſui Reguli, qui ſe in Angelum lucis transformare poteſt, exemplo, *ſunt*, vt ait Cyprian. *ſimiæ Catholicorum*, aliquot hæreſeos ſigna, proprietates, & notas exprimemus: quæ etſi numero tot ſunt à contrario ſenſu, quot Eccleſiæ à Catholicis attribui poſſunt, tamen pauciores, easque, quæ directè in vniuerſam hæreſin, omnium hominum calculo, & ſuffragiis competunt, afferemus. *Cypr. epiſt. 73. ad Iubaianum.*

PRIMO itaque omnis Hæreſis, quia ſchiſma eſt, & apoſtaſia ab Eccleſia, habet NOVITATIS notam, quâ quidem maximè notâ Sanctos Eccleſiæ Catholicæ patres aduerſus omnẽ Hæreticorum lernam ſemper gloriatos fuiſſe, & triumphaſſe conſtat. Tertull. lib. de præſcript. *Qui eſtis vos? vnde, & quando veniſtis? vbi tam diu latuiſtis?* S. Optatus lib. 2. contr. Parmen. *Veſtræ, inquit, Cathedræ originem oſtendite, qui vobis vultis Sanctam Eccleſiam vẽdicare.* S. Hieron. in epiſt. ad Pammachium, & Oceanum. *Quisquis, inquit, aſſertor es nouorum dogmatum, quæſo te* *Hæreſeos Nota.*

quibus appellantur: prout enim Hæreſiarchæ nomen, ita & ſecta vocatur. Quod autem eiuſmodi authores ſint Eccleſiæ homines, vitâ improbi & ſenſibus elati, docet S. Aug. de vera relig. ca. 8. *Ex his, inquit, hominibus hæretici ſunt, qui ſi in Eccleſia permanſiſſent, nihilominus errarent.* Idem lib. de paſtor. cap. 8. *Diuerſis locis ſunt diuerſæ, ſed vna mater ſuperbia omnes genuit, ſicut vna mater noſtra Catholica omnes Chriſtianos fideles, toto orbe diffuſos.*

TERTIA nota eſt, q omnis ab origine Eccleſiæ ad præſens ſæculũ M.DC. hæreſis ab ECCLESIA ROMANA, conuocatâ Concilii cõgregatione, & Doctorũ Catholicorũ ſcriptis DAMNATA eſt: quia .n. contra Eccleſiã rebellio eſt, hanc Eccleſia non alio niſi ſpiritus gladio, & ANATHEMATIS fulmine vindicat, & trucidat. Hæc ſatis colligitur ex inductione exemplorum, & ex S. Hieronymo lib. 9. Apol. cont. Ruff. vbi ait: *Scito Romanam fidem Apoſtolicâ voce laudatam eiuſmodi præſtigias non recipere.* Sanctus Cyprian. li. 1. epiſt. 3.

Ad

Ad Romanos perfidia non poteſt habere acceſſum. Adeò vt regula ſit: *Quicquid ab Eccleſiâ Romanâ approbatur verum eſt, falſum contra, quidquid ab illa damnatur.* Ita enim Sanctum Ambroſium video locutum, orat. de obitu Satyri, dũ ait: *Is cum Epiſcopis Catholicis conuenit, qui cum Romanâ Eccleſiâ conuenit.*

QVARTÒ omnis hæreſis notam habet CONFVSIONIS, & ΑΝΑΡΧΙΑΣ, propter quam nulla vnquam habuit firmam & ſtabilem alicubi ſedem, & continuam miniſtrorum ſucceſſionem; ſed ſicut nuper eſſe cæpit, ita poſt ſeculi vnius, vel pauciorum adhuc annorum decurſum deſiit, ac prorſus euanuit: licet quandoque ex hæreſibus olim ſepultis quædam rediuiuæ, ſuſcitante Diabolo, ab inferis in lucem reſurgant. Hanc *ἀταξίαν* & cõfuſionem ſtatus vel regiminis apud Hæreticos, pluribus in medium allatis exemplis vellicat Tertull. lib. de præſcript. vbi ait: *Quis Catechumenus, quis fidelis, incertum eſt: pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant, pariter cãtant.*

tant, &c. Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconſtantes; nunc Neophytos collocant, nunc ſæculo obſtrictos. Et poſt tres interiectas lineas: *hodie diaconus, cras lector, hodie presbyter, qui eras laicus: nam & laicis ſacerdotalia munera iniungunt, &c.*

QVINTA nota hæreſeos eſt DISCORS & diſſentiens DOCTRINA, paſſim ſecum pugnans, rituumque, & cæremoniarum mira diſcrepantia, quia nullo ordine, nullo regimine, nullo magiſtratu coercetur: propter quam in mille poſtea ſectas, & partes ſcinditur, ac diſtrahitur. Hanc ſatis clarè docet Tertull. lib. de præſcr. *Denique penitus inſpectæ hæreſes omnes in multis cum authoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur.* Et Irinæus, lib. 1. cap. 21. & ſeqq. vbi demonſtrat hæreſin Simonis primi Hæreſiarchæ mox diuiſam, & inde natas ſectas Menandrinorum, Baſilidianorum, Saturninianorum. De Donatiſtis ſcribit S. Aug. lib. 1. de Bapt. ca. 6. Hæreſin Donatiſtarum in multa minutiſſima fruſta

conciſam fuiſſe ſuo tempore. Idē ipſe teſtatur de Manichæis, lib. de Hæreſ. c.48. Ariani etiam ſingulis ferè annis fidem mutabant, vt ſcribit Hilarius in vtroque libro ad Conſtantium. Ideoq; mox diuiſi ſunt in Acacianos, Macedonianos, Eunomianos, vt patet ex Ruffino lib.10. hiſt.cap.25.

VLTIMA nota eſt Hæreſis INTERITVS & MORS, ſicuti hoc monſtrū pro primâ notā habet nouitatis & natiuitatis: in ſecundâ parens illius indicatur, à quo vitā trahit, & nomen ſuū: in tertiâ turpe, ſpuriū, adulterinū publicè iudicatur: in quartâ oſtenditnr quā male omnibus ſuis mēbris ſit intus cōpactum: in quintâ quomodo ex vitioſâ illâ membrorū iunctione in multas concidat partes. Et quemadmodū ex inſectis, vermibus, multisq; ſerpentib. conſtat, ſępè etiam in illis partes euulſas, & diſſectas, aliquantulū tamen adhuc repere, mouere ſe, & viuere: ita hoc veprinū monſtrum poſt diſtracta & diuulſa etiam membra ad tempus modicum ſuperuiuit, ſeſe effert, & extollit

Digitized by Google

tollit, & modò huc, modò iſthuc ſaltũ aliquem adhuc facit. Sed reuerà tandẽ exſpirat animã, & emoritur. Hanc notam explicat S. Aug. Pſ. 57. in illud; *Ad nihilum deuenient, tanquam aqua decurrẽs: Non vos terreant*, inquit, *fratres, quidam fluuii, qui dicuntur torrentes; decurrit aqua, ad tempus perſtrepit, mox ceſſabit, diu ſtare non poſſunt. Multæ hæreſes iam emortuæ ſunt, cucurrerunt in riuis ſuis quantum potuerunt, decurrerunt, ſiccati ſunt riui, vix eorum memoria reperitur, vel quia fuerunt.* Sanctus Cyprianus etiam lib. 4. epiſt. 2. dicit Schismaticos initio quidem feruere, ſed ſtatim cum prauâ ſuâ æmulatione deficere.

Hæc omnia inſtitutâ exemplorũ inductione, tanquam in ſpeculo, clariùs videntur: in quibus ſingularum hæreſium nouitas, author apoſtata, homo faſtuoſus, ſimulq; locus, & tẽpus, anathematiſmus, & proſcriptio ab Eccleſia Romana, cõfuſio, & ἀταξία, diſcordia in ſuâ ipſius doctrinâ, omnibus ad oculum apparent. Ac ARIANA quidem hæreſis cæpit anno Domini 324.

in

Digitized by Google

in Ægypto, authore Ario, presbytero Alexandrino, homine impio, & ſuperbo, damnata à Concilio Nicæno, ſub Pontifice Sylueſtro, oppugnata ab Anathaſio, Hilario, aliisque Sanctis Eccleſiæ Catholicæ patribus.

MACEDONIA, quæ ab Ariana defecit, cæpit anno Chriſti 364. authore Macedonio, Epiſcopo Conſtātinopolitano, & damnata à Concilio Conſtantinop. ſub Pontifice Damaſo, expugnata à Nectario, & Cyrillo Hieroſolymitano, aliisque.

NESTORIANA cæpit anno Chriſti 431. in Thracia, authore Neſtorio, Epiſcopo Conſtantinop. damnata à Concilio Epheſino, ſub Pontifice Cæleſtino, oppugnata à Cyrillo, &c.

EVTYCHIANA cæpit anno Domini 449. in Aſia, authore Eutyche, Abbate Conſtātinopolitano, damnata à Concilio Chalcedonenſi, ſub Papa Leone I. & oppugnata à Flauiano Epiſcopo, &c.

Similis ſequentium omnium catalogus pertexi poteſt de Donatiſtis, à Dona-

Donato in Africa; de Pelagianis, à Pelagio, Romanenſi Monacho, qui ſuũ virus infudit Angliam; de Manichæis, à mane Perſa. &c. ad noſtra vsque tempora.

Sic HVSSITARVM, hæreſis excitata in Bohemia, circa annum 1409. authore Iohanne Huſſo, presbytero Pragenſi, damnata à Concilio Conſtantienſi, anno 1414. *Huſſitarũ.*

LVTHERANORVM, & quicunque illos ſecuti ſunt, hæreſis cæpit in Saxonia, anno 1517. authore Martino Luthero, ordinis S. Auguſtini Monacho, damnata à Concilio Tridentino, ſub tribus glorioſis Pontificibus, ordine ſibi ſuccedentibus, Paulo III. Iulio III. & Paulo IV. oppugnata ab omnibus Catholicis Academiis, doctoribusque innumeris, maximè à duobus Reuerendiſſimis & Illuſtriſſimis S. R. E. Cardinalibus, HOSIO, & BELLARMINO, qui adhuc, diuino munere, in viuis eſt; vtroque ſplendidiſſimo ætate noſtrâ Eccleſiæ Catholicæ LVMINE, & COLVMINE.

Digitized by Google

Hæreſis aliquot affectiones.

Præter has inſigniores, ſupra commemoratas, notas, aliæ aliquot vel Hæreſis, vel Hæreticorũ affectiones à SS. Patribus enarrari ſolent. Primò quod omnis hęreſis ſit cum aliquâ manifeſtâ in Deum impietate coniuncta.

Secundò quod in iis plerumq; locis naſci, & educari ſolet, feliciusque creſcere, & germinare, in quibus poteſtate & diſciplinâ remiſſiore, viuitur liberiùs, & licentiùs.

Tertiò quod omnis hæreſis abiiciat, damnetq; ſanctum ſalutaris pœnitentiæ & confeſſionis ſacramentum. Hoc obſeruauit Lactantius lib. 4. c. 30. vbi contra Nouatianos ſic loquitur: *ſed quia ſinguli quique cœtus Hæreticorum ſe potiſſimùm Chriſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant, ſciendum eſt illam eſſe veram, in qua eſt confeſſio, & pœnitentia.*

Quartò quod omnes omnium temporum Hæretici ad ſolas confugiunt ſcripturas, nullumq; cauſæ cõtrouerſæ, præter illas, iudicem agnoſcãt, vel admittant. Hanc etiam annotauit Ter-

Tertullianus lib. de præſcript. aduerſus Hæret. *Vt iam*, inquit, *de eo congrediamur, de quo Aduerſarii prouocant: ſcripturas obtendunt, & hâc ſuâ audaciâ ſtatim quosdam mouent: in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo demittunt.*

Quintò quod omnes ferè hæretici Eccleſiam vel in antiquæ doctrinæ puritate defeciſſe, vel prorſus apud Catholicos periiſſe prætexunt, & apud ſe ſolos illam vel manſiſſe, vel tranſiuiſſe clamitant. Sic Donatiſtæ, vt refert Sanctus Auguſtinus lib. de vnitat. Eccleſiæ, cap. 12. ſe Catholicos nominare, & dicere ſolebant, Eccleſiam viſibilem de orbe terrarum periiſſe, & apud ſe in ſolâ Africâ remanſiſſe. Iidem Catholicos crudeliſſimè tractabant, oderant vehementer Monachos, & Epiſcopos, quos Phariſæos appellabant, & inprimis Pontificem Romanum, cuius ſedem vocabãt Cathedram peſtilentiæ, ſacros calices vendebant, ſacrum chriſma proiicie-

Digitized by Google

Hæreſis aliquot affectiones. Præter has inſigniores, ſupra commemoratas, notas, aliæ aliquot vel Hæreſis, vel Hæreticorũ affectiones à SS. Patribus enarrari ſolent. Primò quod omnis hęreſis ſit cum aliquâ manifeſtâ in Deum impietate coniuncta.

Secundò quod in iis plerumq; locis naſci, & educari ſolet, feliciusque creſcere, & germinare, in quibus poteſtate & diſciplinâ remiſſiore, viuitur liberiùs, & licentiùs.

Tertiò quod omnis hæreſis abiiciat, damnetq; ſanctum ſalutaris pœnitentiæ & confeſſionis ſacramentum. Hoc obſeruauit Lactantius lib. 4. c. 30. vbi contra Nouatianos ſic loquitur: *ſed quia ſinguli quique cætus Hæreticorum ſe potiſſimùm Chriſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant, ſciendum eſt illam eſſe veram, in qua eſt confeſſio, & pœnitentia.*

Quartò quod omnes omnium temporum Hæretici ad ſolas confugiunt ſcripturas, nullumq; cauſæ cõtrouerſæ, præter illas, iudicem agnoſcãt, vel admittant. Hanc etiam annotauit Ter-

Tertullianus lib. de præſcript. aduerſus Hæret. *Vt iam*, inquit, *de eo congrediamur, de quo Aduerſarii prouocant: ſcripturas obtendunt, & hâc ſuâ audaciâ ſtatim quoſdam mouent: in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo demittunt.*

Quintò quod omnes ferè hæretici Eccleſiam vel in antiquæ doctrinæ puritate defeciſſe, vel prorſus apud Catholicos periiſſe prætexunt, & apud ſe ſolos illam vel manſiſſe, vel tranſiuiſſe clamitant. Sic Donatiſtæ, vt refert Sanctus Auguſtinus lib. de vnitat. Eccleſiæ, cap. 12. ſe Catholicos nominare, & dicere ſolebant, Eccleſiam viſibilem de orbe terrarum periiſſe, & apud ſe in ſolâ Africâ remanſiſſe. Iidem Catholicos crudeliſſimè tractabant, oderant vehementer Monachos, & Epiſcopos, quos Phariſæos appellabant, & inprimis Pontificem Romanum, cuius ſedem vocabāt Cathedram peſtilentiæ, ſacros calices vendebant, ſacrum chriſma proiicie-

bant, & S. Euchariſtiam, tanquam buccellam panis, canibus dabant, vt patet ex eodem Aug. lib. 2. contr. Petil. cap. 51. & 61. & lib. 3. cap. 40. Et epiſt. 163. Et ex Optato l. 2. & 6. contr. Parmen. Idem Auguſtinus in Donatiſtas ita inuehitur in Pſal. 101. Conc. 2. *O impudentem vocem, Eccleſia non eſt, quia tu in illa non es. Vide ne tu ideò non ſis; nam illa erit, etiamſi tu non ſis.* Et infra Eccleſiam inducit ita loquentem: *Quamdiu ero in iſto ſæculo? annuncia mihi propter illos qui dicunt: Fuit, & iam nõ eſt; Apoſtatauit, & periit Eccleſia de omnibus gentibus; Et annunciauit: Ecce ego vobiſcum ſum ad conſummationem ſæculi.*

De Hæreſi obſeruatiuncula. Coronidis loco vnicam ſuperioribus adiiciam non tam Hæreſeos notã quàm de illâ obſeruatiunculam, ex diligenti omnium ſectarum inſpectione, ipsâque rei experientiâ mihi perſpectam. Eſtque hæc: quod omnis in principio ſecta aſtutè ſimulat Dei miſſionem, & zelum, magnam pietatem, vitæ, morumque ſanctimoniam, nihilque

que niſi Reformationem crepat. In progreſſu ſuam oſtentat ferociam, potentiam, & vires; libidinemq́; pugnandi, & concertandi. In fine, & exitu plerumque excuſat ignorantiam, errorem in quo vixit, palliat, culpam à ſe remouet inque alios, vel ſuos maiores, parentes, & præceptores: vel locum, & tempus miſeriæ ſuæ cauſam transfert, & reiicit.

CAP. III.

De noſtri æui ſectis intra ſæculum natis, quæ, & quot?

AVreis literis conſignandum eſt Apoſtoli Pauli vaticinium, quod exſtat 2. Tim. 3. in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erũt homines ſe ipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus nõ obedientes, ingrati, ſceleſti ſine affectione, ſine pace, criminatores, incõtinentes, immites ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, voluptatum magis amatores quàm Dei,

habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: & hos deuita.

Nondum eſt ſæculum, hoc eſt, centum annorum ſpacium, deuolutum, ex quo innumeras Religionis Chriſtianæ ſectas paſſim ad oculum conſpicimus, non dico in Europâ, ſed in vnâ noſtrâ Germaniâ, præter Eccleſiam Romanam, ſuſcitatas, & publico quodam cultu, hominumque frequentatione ſtabilitas, vt intereà emortuos priſcorum temporum hæreticos, qui eodem hoc ſeculo in lucem, & vitam ab inferis nunc reuocantur, ſilentio prætercam. Cum enim alta iam eſſet Eccleſiæ per totum Chriſtianorum orbem, vnico in Bohemia angulo Pragenſi excepto, pax, & ſumma rerum omnium tranquillitas, ac otium, ita vt ſecurè homines in vtramuis aurem dormirent, ecce homo inimicus, ſemper vigilans, zizania in agro dominico, hoc eſt Eccleſia, ſuperſeminat, myſteriumque iniquitatis, de quo eſt in Apoc.

cap.

cap. 9. operaturus, *ſtellæ*, id eſt, doctori, *de cœlo*, id eſt, Eccleſia cadenti clauem tradit putei abyſſi. Et ipſe aperuit puteum abyſſi, & aſcendit fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei, & de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ. In quem locum, precor lectorem propter Deum, vt videat propheticam explicationem diuini ſcriptoris Bellarmini, orationis loco in ſcholis habitam, quæ in aureis ipſius ſcriptis inſtar pyropi, vel pretioſiſſimæ gemmæ ſuperlucet.

Quare præſentis ſæculi ſectas deſcripturus, de verbo ad verbum, Euangelicorum Hiſtoriographum Ioh. Sleidanum, qui apud Lutheranos, & Caluiniſtas authenticus, & omni fide dignus author habetur, ſequar, & obſeruabo. Anno Dominicæ incarnationis 1517. primus omnium in arenam prodit MARTINVS LVTHERVS, ignotis quaſi parentibus

Iſlebii natus, anno 1483. in comitatu Mansfeldenſi, vbi etiam eſt mortuus anno 1546. VVitenbergæ verò ſepultus; Monachus Erfordiæ Ordinis S. Auguſtini, & Theologiæ Doctor. Is captâ occaſione ex Indulgentiis alicubi, per Iohannem Tecelium Dominicanum, nummorum pretio diuenditis, vt narrat Nouatorum hiſtoricus Sleid. contentionem mouet, & diſputationes conſcribit non tam contra hunc abuſum, & iſtius Simoniæ authorem, (ſi credere fas eſt) ſed contra ſalutarem indulgentiarum doctrinam, contra omnes Catholicos, vniuerſamque Eccleſiam. Initio tamen ter, quaterue, & ſæpius, nondum in errore obfirmatus, neque animi pertinax, ſeſe & omnia ſua dogmata, fideiq; ſummam Eccleſiæ Catholicæ iudicio, & cenſuræ ſubmittit, interim quærit latebras, elabendi effugia, & vitæ ſaluandæ angulum, in quo poſtea magis magisque, de die in diem factus eſt peior, omnemque ſuam excogitauit hæreſim, formauit, peperit, educauit

Digitized by Google

cauit. Adiunxit ſibi paulò poſt indiuiduum comitem, & rerum gerendarum ſocium PHILIPPVM MELANCHTHONEM, Brettapalatinum, artium Magiſtrum, hominem neque ineruditum, neq; alias immodeſtum, ſed minus in fide, vt ego exiſtimo, pro ratione temporis, confirmatum, qui tamen à Luthero ipſo in multis diſſidens, ſibique inconſtans, modò pro Luthero, modò pro Zuinglio, & Caluinianis fecit; propter quod etiam non ita pridem ab Academia VVittembergenſi in Hæreticorũ catalogum relatus eſt; nunc tamen, vt audio priſtino honori reſtitutus. Luthero viam ſtrauiſſe videtur ceu πρόδρομος ERASMVS ROTERODAMVS, qui græci in latinum Noui teſtamenti naſutâ verſione, & monſtroſis aliquot in ſcripturâ excogitatis gloſſis fundamenta, ſequentium diſſidiarum, atque turbarum, iecit.

Luthero eodem tempore ſeſe etiã adiungit ANDREAS CARLSTADIVS, verùm qui paulò poſt à Lu-

thero deficiens, acre cum ipſo bellum iniit, propter quod Lutheranicâ traditione conſtanter narratur viuus à diabolo ſublatus. Baſilienſes Miniſtri in epiſtolâ quam de morte Carolſtadii ediderunt, paulum variant, & ſcribunt à dæmone interfectum.

Paulò poſt an. 1525. Nou⁹ Propheta ſurgit in Heluetia VLRICVS ZVINGLIVS paſtor Tigurinus, antea Lutheranus, qui Carolſtadii exemplo, audacter etiam cum Luthero in campum deſcendit, ſuamque opinionem mordicus defendit; & cum argumenta ipſi deficerent, ad reuelationem diuinitus ſibi patefactam prouocauit. Hic collegam habuit & ſocium IOHANNEM OECOLAMPADIVM, dictum Iconoclaſtem, Monachum Brigittanum, profugum.

Eodem etiam anno alius adhuc Phantaſta prorumpit THOMAS MVNTZERVS, ſimiliter antea Lutheranns, qui nouo quodam propoſito doctrinæ genere, bonorum omnium communionem docens, maximam

mam hominum ex agris multitudinem ad ſe perduxit, adiuncto ſibi PHIFFERO conſiliorum omnium ſocio.

Nec longè poſt, circa annũ Domini 1527. ex horum omnium eiecto ſtercore, & excrementis, quibus paſſim aerem in Germania infecerant, naſcitur aliud Hæreticorum examen, qui ANABAPTISTAE vulgò dicuntur; homines idiotæ, & prorſus fatui, ſartores & ſutores ex Hollandia profugi: iiq; anno Domini 1535. & ſeqq. inauditam & ſtupendam in Epiſcopali vrbe, & totius VVeſtphaliæ metropoli, MONASTERII, tragœdiam egerunt.

Circa hæc tẽpora ſimiliter fanaticus homo, & Enthuſiaſta SVVENCFELDIVS proſerpit in Sileſia, vbi ſuos adhuc dicitur alere catulos: qui ita purificatam à prioribus religionem reformat, vt nullam relinquat, auferens non ſolum S. Scripturas, vniuerſum Bibliorum codicem, ſed etiam Sacramenta, & templa; ſoloque ſpiritu,

Deiq́; inſpirationibus viuendum, cõtendens. Hunc maximè ſequuntur LIBERTINI. Circa annum Domini 1536. Exoritur noua prædicandi Euãgelii tuba, IOHANNES CALVINVS, qui à prioribus omnibus diſſidens, puriorem venditat doctrinam, Eccleſiæque Dei reformationem. Sed de illo in progreſſu liberaliùs aliquid loquemur. Poſt hunc protruditur MENNON, nouus ſectæ Anabaptiſticæ, & iam diſſipatæ Recollector & Author, qui non modò priorum Anabaptiſtarum furores, & deliria in ordinem, methodumque doctrinæ redegit, ſed etiã maximam inferioris Belgii partem, Friſiam, & Hollandiam peſtilenti ſuâ hæreſi compleuit. Anno Domini 1538. ſcribit Sleidanus ortam ſectam ANTINOMORVM, qui pœnitentiam ex Decalogo non eſſe docendam dicunt, & Lutheranos oppugnant, qui docent non eſſe prædicandum Euangelium, niſi primum quaſſatis animis atque fractis per explicatiouem legis: in iuſtificationis verò articulo cum

Luthe-

Lutheranis conueniunt, ſtatuentes quæcunque tandem ſit hominis vita, & quantumuis impura, iuſtificari tamen eum, ſi modo promiſſionibus Euangelii credat. Anno Chriſti 1550. Nouos fidei articulos adfert, & magis elimatũ de iuſtificatione dogma ſpargit in Boruſſia ANDREAS OSIANDER, Lutheri, vt aiebat, authoritate, & oraculo, (credo in apparitione facto) ad hoc inſtructus, ad cuius prædicationem omnes priores Lutherani, iam nuper introducti, iterum propelluntur, & in exilium mittuntur, vt qui minùs rectè propheticum Lutheri ſpiritum, & mentem intellexiſſent.

Taceo SERVETVM, taceo STANCARVM, SOSINVM, aliosque Trinitariorum inſtauratores, & Patronos, eodem hoc ſeculo natos, ac nunc atrociter ſatis longè, lateque in Tranſſyluuana, in Polonia, & finibus Morauiæ graſsãtes. Videto pie Lector, quot aſpides, quot Baſiliſcos, & ſcorpiones, quot coruos excluſit vnicum hoc ſeculum ex ouis, quæ poſuit, & cacauit

Luthe-

Digitized by Google

Lutherus, quo omnes, & ſinguli gaudent, & gloriantur vel patre, vt Lutherani; vel auo, vt Caluiniſtæ; vel abauo, vt omnes Anabaptiſtæ, Menoniſtæ, cæteraque vniuerſa id genus ſpuriorum colluuies. Hoc Lutherus parens, qui optimè ſuos nouit natos, & nepotes, ipſe fatetur; ideoque Carolſtadium ſuum Abſolonem, reliquosque, vt Sacramentarios, & Catabaptiſtas, filios degeneres appellat. Et viciſſim filii nullo pudore erubeſcunt Lutherum ſuum nominare patrem, vt Lutherani; & auum, ipſi Caluiniſtæ. Etenim in lib. de reformandæ Eccleſiæ ratione Caluinus gratis hoc agnoſcit, ac diſertè ait Lutherum cum ſuis nobis præluxiſſe, vt ex his erroribus papalibus erueremur. Ideoque in lib. aduerſus VVeſtphalum, dignis auo ſuo elogiis ipſum collaudans: *Magnum Prophetam* appellat, & *ſeruum Dei*. Hoc teſtimonium etiam poſteritati prodere, & ad perpetuam memoriam exſtare voluit in ſuis inſtitutionibus, l. 4. c. 3. §. 4. vbi

Tom. 6. VVittenb. f. 405.

4. vbi ait: *Deus etiam noſtro hoc tempore excitauit Apoſtolos, & Euangeliſtas.* Beza etiam, ſicuti in oſtentandis familiis, & maioribus ſuis, illuſtres viri agere ſolent, Lutheri non modò memoriam, ſed etiam effigiem in ſuis Iconibus, & picturis ſculpi curauit, & ſuo ordine ante ſuum patrem Caluinum collocari. Et in reſponſionibus Sainctesii; vocat Lutherum *eximium Dei organum, toto ore diuinitus inſpiratum, ſeruum Dei, & quidem egregium, ac valdè excellentem, admirandum in diebus noſtris, in quo qui ſpiritum Dei non ſentit, nihil ſentit.* Ita quidem optimè, vt ex propriâ ſuâ confeſſione conſtet, Bezam nihil ſentire, quia in Luthero Dei ſpiritum non modò non ſentit, ſed illum etiam oppugnat, & falſiloquum damnat, & exſecratur.

Horum autem Nouatorũ omniũ, & ab Eccleſiâ Catholicâ Apoſtatarum, quos lõgo ordine enarraui, pars maxima è viuis diſceſſit ſterilis, & ſine educatâ, vel ſuſcitatâ prole: tres ſolum

inter

inter ipſos primipilares patresfamilias liberos, & familiam nobis reliquerũt, eamq́; longè, latèq́; propagarunt & in remotiſſimas prouincias, principatus, & regna infuderunt. Primus eſt & omnium parens, LVTHERVS, à quo Lutherani: ſecundus eſt CALVINVS, Lutheri Abſolon, & degener filius, à quo Caluiniſtæ: tertius MENNON, Lutheri nepos, ſed prorſus ſpurius, à quo Mennoniſtæ, omnesq́; Anabaptiſtæ ſunt profeminati. Quod ZVINGLIANOS in Heluetia attinet, illi cum Caluiniſtis fœdus pepegerũt, & in vnam gentem certis pactis tranſiuerunt. Porrò Lutheranorum hodie duæ ſunt principales cohortes, doctrinâ, & cæremoniarum ſymbolis multùm diſtinctæ: Caluiniſtarum tres, vel quatuor, cane peius & angue inter ſe colluctantes: Mennoniſtarũ plurimæ, circa viginti, vel triginta. Adeò horum trium Patriarcharum familiæ fœcundæ ſunt, vt ſemper poſteriores vincant priores. Et quis id fieri miratur? in aureo hoc ſæculo, in EV-

Digitized by Google

ANGELICA illa CONSCIENTIAE LIBERTATE. Interea verſus aliqui fortè fortuna occurrunt, quos olim lyra cecinit Flaccus.

Ætas parentum, peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

De his omnibus, & ſingulis pulchra quædam Genealogia conſcribi poſſet: ſed compendii gratiâ nos primâ, & vltimâ ſuo loco relictis, mediā ſtirpem, quæ CALVINISTARVM eſt, paulùm perluſtrabimus; eiusque originem, accretionem, collaterales ramos, & truncum totum præſenti Caluinographiâ ad viuum reſecabimus.

CAP. IV.

De Secta Caluiniſtica;

In quo Hæreſis eſſe conuincitur, ſimulque eius ortus, & progreſſus indicantur.

SI vnquam fuit hæreſis, *Caluiniana* eſt; vel ſi Caluiniana non eſt, nulla fuit hæreſis, nunquam, & nusquam; vtpote quæ ſentina eſt omnium hæ-

reſium, omnium veterum errorum, & damnatarum opinionum colluuies, & barathrum, omnium ſordium, & peſtilentis fœtoris cloaca.

Quæ poteſt eſſe hæreſis nota? quod ſignum, vel argumentũ, quod Caluinianæ non propriè conueniat? vis illius authorem? dabimus, eiusq́; natiuitatẽ, ortum, & progreſſum graphicè adſcribemus. Diabolo QVINTAE TVBAE CALAMITATEM in mundum inuecturo, non erat ſatis, illã in Germania, primario Chriſtiani orbis regno, ac S. R. Imp. ſede, per Lutherum excitaſſe, paſſimq́; propagaſſe, ſed etiam paulò poſt in Gallia, florentiſſimo Europæ regno, circum circa quæſiuit, & inuenit idoneum ſibi miniſtrum, Luthero ſocium, per quem ad plures populos, prouincias, & regna tantò expeditiùs quaſi duabus alis transuolaret. Is eſt IOHANNES CALVINVS, quondam Canonicus Nouioduni, in Picardia, vbi etiã obſcuris natus eſt parentib. anno Domini 1509. puer fælicis ingenii, ætate primâ literis, & humaniore diſcipli-

Apoc. 9.

ſcipli-

ſciplinâ imbuitur: adoleſcens verò ad iuris ciuilis ſtudium Aureliæ animum applicat: ſumptâ iam togâ virili, & ſtabile quoddam vitæ genus ſecum deliberans, Eccleſiaſticã ambit conditionem, quod pauper eſſet, & de ſæcularibus laici muneris honoribus deſperaret; fit propter mediocrem in liberalioribus ſtudiis eruditionem in patriâ ſuâ Canonicus. Quid fit? intellecto Lutheri in Germaniâ noui Apoſtoli Euangelio, in quo non modò rigidâ illâ vitæ, & conſuetudinum apud Catholicos diſciplinâ laxatâ, vel potiùs ſublatâ, grata libertas pro libero arbitrio credendi, & ſtatuendi indulgetur, (hanc Euangelici prædicantes vocant LIBERTATEM CONSCIENTIAE) ſed etiam amœniſſimus omnium voluptatum carnis, & ſenſuum, Paradiſus viris Eccleſiaſticis aperitur: Caluinus ad lætum illud Euangelium deſerit Canonicatum ſuum, ſtationem, domum, patriam (Bolſecus in vita eius dicit: *Sed iam ante ab Epiſcopo ſuo ob peculatum, & Sodomiæ*

conuictum excommunicatus, & proſcriptus,) & paulò poſt ducit vxorem, (Ioachimus VVeſtphalus, aliâs Euangelicus, dicit *meretricem)* quærit latebras, in quibus nouum hoc *Euangelium ſecundum Lutherum* melius perlegat, perlectum atque intellectum gloſſis ſuis illuſtret, augeat, atque etiam emendet, ac tandem publicè, & palàm prædicet. Primò omnium, vt Beza in eius vita annotat, Italiam in veſtibulo vel limine, quaſi ad oſtiũ, per transennam introſpicit, an intus locus ſibi eſſe poſſit commodus Euangelizandi, ſed parùm ſibi, & loco fidens, regreditur: ſeſeque ſubtrahit in partes Heluetiæ, vbi maior licentia eſt, vitæque ſecuritas, ac circa Lauſannam, Baſileam, Geneuam, vbi initio non adeò gratus fuit, oberrat; ac demũ prorupit Argentoratum vsque in Germania, in qua Lutheranorum exemplo, fœliciores videbat nouæ doctrinę proſeminandæ progreſſus. Imò ratio illi ſuggerebat, ſe tutiore loco non poſſe officinam ſuam locare; quam vbi vel

eſſet

Digitized by Google

eſſet ſumma populorum libertas, vel Regiminis Ariſtocratia, aut Democratia. Den Bawren iſt gut Predigen. Argentinæ tamen, quod inualeſcere, atque obtinere Lutheraniſmum cerneret, & quod Germanicæ linguæ armis ſe iſthic tutari haud ſatis commodè poſſet, non ita diu latuit, ac iam fœlicioribus auſpiciis Geneuam rediit; vbi quod iam in lucem pepererat monſtrum, aluit, & educauit, teſtamento illi in tutorem poſt ſua fata relicto THEODORO BEZA, quondam Priore à Loniumeau, inter Pariſios & Aureliam, vico, eiusdem farinæ homine, qui vt ſe depingendi penicillum, & occaſionem aliis præriperet, propriis ipſe ſe, ſuamque libidinem, coloribus parumper delineauit.

Quod vitam Caluini attinet, eam alii ſatis luculentè deſcriptam, poſteritati reliquerunt, neque noſtrum eſt curioſiùs in ipſius vitia, moresque inquirere, modò conſtet, quâ veſani ſpiritus ſuperbiâ, quo faſtu, & arrogantiâ, cum omnibus certet Hæreſiarchis,

chis, ſeſeque ſolum in mūdo ſapientē, & eruditū admiretur. Etenim non ſolū vniuerſæ bellum indicit Eccleſiæ, omnibus Catholicis; Clericis, & laicis; Subditis, & Principibus obſtrepit, & iram minatur, ſed etiam ſanctis in cœlo cum Chriſto feliciter regnantibus impingit mira impietatis, crudelitatis, ignorātiæ, errorū, &c. crimina. Niſi enim etiam ſuperos calumniis ſuis laceſſiſſet, parum ſibi videbatur terreſtri mortalium generi oppediſſe, atq; illuſiſſe: Monachos otioſos ventres, & lenones traduxiſſe: ſcholaſticos doctores Nebulones, Sophiſtas, Aſinos, proclamaſſe: Epiſcopos Eccleſiæ lupos, & tyrannos ſuggillaſſe; de quibus quiſq; vel à limine eius inſtitutiones ſalutârit, nullus poteſt eſſe ambigendi locus. Habes Authorem, ab Eccleſiâ, & Catholico ordine apoſtatam, hominem ſupra modum elatum, & petulantem. Inquiris illius doctrinam, vetuſne ſit an noua, & commentitia? capite ſequenti diſpicias, & ex propriâ ſui authoris cōfeſſione, & teſtimonio, quod

quod eſt omni exceptione maiꝰ, diiudices. Damnata verò eſt, & eodem anathematis fulmine, quo Lutherana hæreſis, à Concilio Tridẽtino perculſa; ac etiamnum ab illuſtribus aliquot Doctoribus, Patribusq́; in Catholicorum Academiis quotidie expugnatur: inter quos meritò nominẽ magnũ illum Athletam, & Caluino-Maſtyga, Martinum Becanum, Societatis IESV Moguntiæ ſacerdotem. De Caluiniſmi verò ordine diſſoluto, ἀταξία, ἀναρχία, ſchismatis, diſſenſionib. deq́; imminente pluribus in locis ruinâ, ac futuro interitu, ſequentia tractatuli huius capita loquuntur. Hic verò ſilentio prętereundum non eſt, quo aſtu, & fraude CALVINISMVS in Germaniam noſtram clanculum irrepſerit, cũ alioqui grauiſſimo Imperatorũ edicto, ac concordi Principum Catholicorũ, & Proteſtantiũ cõſenſu, nouerimꝰ, anathemate illi denunciato, fores pręcluſas, nullũq́; in imperio veſtigium permiſſum. Verbo dicam, MANTELLO AVGVSTANAE CONFESSIONIS, quã

nunc Caluiniſtæ ſuam eſſe prætexunt, eiuſque hæredes, expulſis à legitimâ eius ſucceſſione, & poſſeſſione, Lutheranis, quadam violentiâ ſeſe conſtituunt. Etenim etſi ſatis vniuerſo conſtet orbi, quorum illa ſit, & quibus Authoribus fabricata, nec etiam hoc Caluini, Bezæ, Peuceri, Zanchii, Toſſani, Pezelii, &c. verbis, cenſurâ, ac refutatione illius, obſcurum ſit, tamē paucis ab hinc annis eò impudentiæ progreſſi ſunt, vt Leporinâ quaſi memoriâ, callidâ tamen arte ſuam effinxerint, & declararint dictam Confeſſionem: ac nominatim Caluiniſta Sohnius, Heidelbergēſis quondam Profeſſor, illam commentariis & explicationibus illuſtrare, inque eius approbationem parentem Caluinum, cum omnibus eius nominatis ſatellitibus, pertrahere auſus fuerit.

in epiſt. dedicat. vel præfat. opuſculi ſui Theol.

Lepidè narrat Philippus Nicolai, Theologiæ Lutheranæ Doctor, & Hamburgenſium prædicans, alium aſtum, & ſtratagema Caluiniſtarum, quo ſuam hæreſin adeò proſpero ſuc-

ceſſu

ceſſu in Germania propagent: nempe illos dedicatoriis pſalteriorum, precationum, aliorumque ſuauiſſimorũ titulorum libellis ſuis, aulica Gynicea perrumpere, & penetrare, perq; Dominas coniuges Maritorum principũ animos ſibi demulcêre, inq; ſuas partes ſenſim allicere, & capere. Sunt qui dicunt in Magnatum aulis alium alii Caluinismum vini hauſtibus propinare, & poculis potiùs quàm argumẽtis perſuadere. Sat ſcio, quibus cuniculis illum in Marchiam Brandeburgenſem, & Onesbachſenſem immittere voluerunt.

Neq; ab hoc loco alienum eſt, verſipellem dolum Bezæ commemorare, quo conabatur Lutheranos in ſuam naſſam pertrahere, eosque mirâ quadam aſtutiâ cum Caluiniſtis in vnam maſſam redigere. Scripſit enim anno 1556. Confeſſionem, in qua aſſeruit Chriſti corpus verum & realiter eſſe præſens in cæna, & communicantib. verè & realiter exhiberi: inque eam confeſſionem conſentire Eccleſias

Heluetiorũ,&Geneuenſiũ. Verùm cũ inde Lutherani de Caluiniſtis Sacramẽtariis triũpharent,& Tigurini grauiter in Bezã inuehi cæpiſſent, reſpõdit ille ſe vera ſcripſiſſe,ſed à Lutheranis non benè intellecta; neq;. n. ſe locutũ de cœna domini, quæ celebratur in terris, ſed de illa quæ celebratur in cœlis, vbi Chriſtus verè & realiter præſens eſt.

Iacobus Andreæ Lutheranus,qui ſe *papã Germaniæ* nominabat, vt ait Beza, in colloquio Montiſpelgardenſi, grauiter de iſtâ Bezæ nequitiâ conqueritur,quomodo ipſi voluerit porrigere poſt habitũ colloquium *fraternitatis* & conſenſionis *dextram*, interimq; illius verba à Beza ſæpe inuerſa eſſe, trãſpoſita,expuncta,aucta; q dictu improbabile non eſt,cum apertum in S.Bibliis Euangelicum textum & verba Chriſti ſæpius peruerterit.

Zuinglius ſimilẽ de ſe ipſe prædicat aſtutiã,cum iã à Lutheri ſententiâ,quã cum aliis hactenus docuerat,diſſentiret, ideoq; vt ſuã inconſtantiam excu-

ſet,

ſet, dicit, ſe multò ante agnouiſſe, id q̃ verũ erat, ſed tempori ſeruiuiſſe, & in hoc laudari ſe à Chriſto, tanquã ſeruũ prudentem, & fidelẽ, qui dat *cibũ familię in tempore ſuo. Sed calua eſt excuſatio: Non. n. laudat Chriſtus eos, q vt tempori ſeruiant, mentiuntur in religionis, fideiq; negotiis. Simile à nobis narratur exẽplum ca. 6. de diſſidiis Palatinorum prædicantium cũ doctorib. Acad. Heidelb. Porrò vt ad Caluinum reuertamur, & tandem miſſum faciamus, multa ſuis poſteris reliquit præter inſtitutionum libros, opera; in Vet. & N. Teſt. ſcripturæ ferè totius prolixa cõmentaria, itemq; opuſcula aliquot parua, & in iis libellum de cõburendis Hæreticis, cuius meminit Sleidanus l. 25. Comment. ad annum 1553. Etſi nunc in Catalogo librorum Caluini vix reperiatur. Editus ille fuit in causa iuſti ſupplicii de Michaele Serueto ſumpti, quem Caluinus apud Magiſtratũ Geneuenſem reum egit, & ſupplicio afficiendum pronunciauit, vt ex ſuis epiſtolis colligitur.

* *ſed non venenum.*

epiſt. ad Farell. & epiſt. ad Sulcerum.

Tandem etiam Caluinus Geneuæ

Digitized by Google

anno 1564. moritur, & vt narrat Hieron. Bolſecus in eius vita, *vermibus cõſumptus*, ſicut Antiochus, Herodes, aliique, exſpirat: qua de re tamen ego nihil certi vnquam cognoui, & aliorum miſeriam libenter compaſſionis ſilentio inuoluo.

CAP. V.

In quo Caluinianæ doctrinæ, non confutatio, ſed breuis & hiſtorica relatio continetur.

CAluinianæ hæreſis authore patefacto, conſequens eſt, vt doctrina eius paucis à nobis plebi indicetur. Primò verò omnia illa principia, ex quibus Caluiniſtarum fidei articuli non fluunt, remouenda ſunt; deinde ipſorum dogmata, quæ ex ſolius ſcripturæ libris, vt aiunt, & quidem poſt habitum priùs delectum reliquis, exſtruuntur, conſignanda veniunt; ac vltimò Caluini placita, & traditiones aliquot, quas tamen vulgus doctorculorum, & prædicantium inter ipſos,

cadem

eâdem fide, & pari pietatis affectu, & reuerentiâ ſuſcipit, credit, prædicat, adiiciemus.

Principiò quod videtur eſſe totius rei ferè fundamẽtum, vniuerſam tollunt Caluiniſtæ è mundo religionem, quia omnem ex Eccleſia eliminant ſacrificandi cultum, cum nulla ſit, nec vnquam fuerit ſine ſacrificio religio, teſte S. Auguſt. lib. 20. contr. Fauſt. cap. 21. vbi docet ſacrificare eſſe proprium & elicitum religionis actum; & ſacrificium cum religione naſci, & cũ illa extingui. Confirmant hoc non ſolum Abelis & Caini, qui nullam habebant ſcriptam legem, vel expreſſum à Deo mandatum ſacrificandi, exempla, ſed etiam omnes gentes, & pagani, omnes infideles Ethnici, quos ſemper ſuis immolaſſe Diis, vt Athenienſes *Ignoto Deo* ſacrificaſſe conſtat. Act. 17. Vnde Hieron. contr. Lucifer. *Eccleſia*, inquit, *non eſt quæ non habet ſacerdotes.*

I. Hieron. in proœmio comm. in epiſt. ad Titum: Omnium hæreticorum iſte mos eſt, quicquid contrariũ ſuo dogmati videtur, vel eradere, vel etiam integra repudiare.

Detruncant S. Scripturæ canonem, ex illo ſequentes libros: *Tobiæ, Iudith,* II.

Sapi-

Sapientiæ, Eccleſiaſticum, Baruch, Macchabæorum, fragmenta quædam Danielis, & Eſther, itemque epiſtolam Ieremiæ expungunt, interque Apocryphos pro ſuo libitu referunt: quãuis Lutherus multò plures ſuſtulerit, vt *epiſtolas: ad Hebr. Iacobi, Iudæ, ſecundam Petri, Apocalypſin Iohannis:* quas in prologo ex ſtramine, paleâ, fęno, ſtipulis dicit eſſe cõtextas. Vbi obiter notandum tanti erroris Patris ſui hodie pudere Lutheranos, ideoq; in margine epiſtolæ Iacobi ad c. 2. (in bibliis nuperrimè Tubingæ in quarto editis) illũ excuſare his verbis: *Hæc epiſtola noſtro & veterũ tempore ſuſpecta fuit, quia Apoſtolus admodum periculosè loquitur de hominis iuſtificatione.* Eſt hoc Spiritum S. cenſuræ, & Magiſterii noſtri virgulæ ſubiicere? an verò etiam manifeſtè reprehendere, quod non ſatis prudenter & cautè loquatur?

III. Quinq; exterminant ab Eccleſia ſacramenta: *Pœnitentiam, Confirmationẽ, Ordinationem, Matrimonium, & Extremam vnctionẽ.* De his ita ſcabiosè Lutherani & Caluiniſtæ loquũtur, vt pudeat

Cal. lib. 4. inſt. c. 18. §. 19. & 20. Et toto c. 19.

Digitized by Google

deat referre. Caluinus dicit coniugalem Matrimonii contractum non magis eſſe ſanctum, & ſacramentum, *quã agriculturam, architecturã, ſutrinam, tonſtrinam.* &c. l. 4. inſtit. c. 19. §. 34.

Auferunt ex ſymbolo Apoſtolico articulum: *Deſcendit ad inferos. Hanc,* inqt Caluinus, *particulam, quæ legitur in ſymbolo, apparet non adeò fuiſſe olim in Eccleſiis vſitatam: vnde cõiicere licet poſt aliquãtum temporis inſertam, non protinus, ſed ſenſim Eccleſiis inſueuiſſe.* Sed ne tanti ſacrilegii rei arguantur, dicũt ſe non tollere, ſed dextrè explicare: quomodo igitur? nempe ſignificare Chriſtum inferni horrorem, extremos cruciatus, & ignominiam paſſum. Cæci hanc fallaciam vident. Deinde & illum: *Communionem Sanctorum,* mutilant, dicentes: nullam eſſe Eccleſiæ triumphantis cum militante, & eorum qui in cœlis, cum iis qui in terris ſunt, *ſanctorum communionem.* IV. *l. 2. Inſt. c. 16. §. 8.* *ſic Calu. l. 2. inſt. c. 16. §. 10. & Catech. Heidelb. q. 44.* *vide explic. cateh. vrſi in q. 55.*

Omnia vetuſtatis monumenta, & libros, omnes Eccleſiaſticos annales, V.

&

& hiſtorias, omnes S S. Patres ſuſpectos habent, & tanquam teſtes, vel fidei, ſanæq; doctrinæ magiſtros, à diſputationibus remouent.

VI Omnia Eccleſiæ concilia, & decre-
Sleid. lib. 2. ta (taceo Pontificum bullas, & ius canonicum; *quod Lutherus conuocatâ omni multitudine ſcholaſticâ, & magnâ doctorũ hominum comitante turbâ, VVitenbergæ,* d. 10. Decemb: anno 1520. *incendit*) ita repudiant, vt planè ad collationes familiares non admittant.

VII. Sanctorum vitas, & legendas prorſus pro nugis, & fabulis habent, plauſibilique paranomaſiâ **liegenden**, id eſt, mendacia, appellant.

Nunc paucis Caluiniſtarum palmares fidei articulos, & dogmata, in quib. à Catholicis diſſentiunt, indigitabo. *Sit à Ioue principium.* De DEO trino & vno ita verecundè, & ſanctè loquitur CALVINVS, vt optet nomina PATRIS, & FILII, & SPIRITVS SANCTI eſſe ſepulta lib. 1. inſtit. cap. 13. §. 5. Omniaque iſta ſcripturæ loca, quibus S S. Patres filium Patri ὁμοούσιον cõ-

tra

tra Arium olim demonſtrauerunt, vt exempli gratiâ, locum Ioh. 10. *Ego, & pater vnum ſumus*, explicet, & explicandum præcipiat de vnitate voluntatis, non etiam eſſentiæ. in comm. in hunc locum Ioh.

De CHRISTO Beza, Caluini catulus, ita ſubtiliter philoſophatur, vt Neſtorius meliùs mentem ſuam declarare non poterit: duplicem in illo vnionem hypoſtaticam conſtituens, alteram animæ cum corpore, alteram naturæ humanæ cum diuinâ. in lib. de vnione hypoſt. VVhitakerus Cardinalis Caluiniſta ait Bezam admonitũ, & reprehenſium, ab hâc ſententia reſipuiſſe, & errorem, qui fuit Neſtoriana hæreſis, abieciſſe. *Controuer. 2. de Eccl. q. 5. c. 7.*

PISCATOR nouus inter Caluiniſtas hæreſiarcha negat ſubſiſtentiam verbi, naturæ Chriſti humanæ per vnionem communicatam. 2 *in ſuis theſ.*

Sic nouus iterum inter illos ſchismaticus, ARMINIVS, dicitur à ſuiſmet diſcipulis, & familiaribus applaudere Samoſatenis. 3

E Hæc

Digitized by Google

& hiſtorias, omnes SS. Patres ſuſpectos habent; & tanquam teſtes, vel fidei, ſanæq; doctrinæ magiſtros, à diſputationibus remouent.

VI Sleid. lib. 2. Omnia Eccleſiæ concilia, & decreta (taceo Pontificum bullas, & ius canonicum; *quod Lutherus conuocatâ omni multitudine ſcholaſticâ, & magnâ doctorũ hominum comitante turbâ, VVitenbergæ*, d. 10. Decemb: anno 1520. *incendit*) ita repudiant, vt planè ad collationes familiares non admittant.

VII. Sanctorum vitas, & legendas prorſus pro nugis, & fabulis habent, plauſibilique paranomaſiâ **liegenden**, id eſt, mendacia, appellant.

Nunc paucis Caluiniſtarum palmares fidei articulos, & dogmata, in quib. à Catholicis diſſentiunt, indigitabo. *Sit à Ioue principium*. De DEO trino & vno ita verecundè, & ſanctè loquitur CALVINVS, vt optet nomina PATRIS, & FILII, & SPIRITVS SANCTI eſſe ſepulta lib. 1. inſtit. cap. 13. §. 5. Omniaque iſta ſcripturæ loca, quibus SS. Patres filium Patri ὁμοούσιον cõtra

tra Arium olim demonſtrauerunt, vt exempli gratiâ, locum Ioh. 10. *Ego, & pater vnum ſumus*, explicet, & explicandum præcipiat de vnitate voluntatis, non etiam eſſentiæ. in comm. in hunc locum Ioh.

De CHRISTO Beza, Caluini catulus, ita ſubtiliter philoſophatur, vt Neſtorius meliùs mentem ſuam declarare non potuerit: duplicem in illo vnionem hypoſtaticam conſtituens, alteram animæ cum corpore, alteram naturæ humanæ cum diuinâ. in lib. de vnione hypoſt. VVhitakerus Cardinalis Caluiniſta ait Bezam admonitũ, & reprehenſium, ab hâc ſententia reſipuiſſe, & errorem, qui fuit Neſtoriana hæreſis, abieciſſe. *Controuer. 2. de Eccl. q. 5. c. 7.*

2 PISCATOR nouus inter Caluiniſtas hæreſiarcha negat ſubſiſtentiam verbi, naturæ Chriſti humanæ per vnionem communicatam. *in ſuis theſ.*

3 Sic nouus iterum inter illos ſchiſmaticus, ARMINIVS, dicitur à ſuiſmet diſcipulis, & familiaribus applaudere Samoſatenis.

Hæc eſt triga illa, & *trinum Numen*, ſub quo tota Secta Caluiniſtica militat, & in quo viuit, eſt, & mouetur. Et quanquam omnes Caluiniſtæ in ſcholis, & templis clarè docent, & profitẽtur Deũ in eſſentiâ vnum, in perſonis trinum: Et ſimiliter Chriſtum DEI & MARIAE filium ex duabus naturis non confuſis, ſed diſtinctis, alterâ diuinâ, alterâ humanâ in tempore aſſumptâ, vnam eſſe *ὑπόστασιν* ſiue perſonam: videmus tamen ita vſu venire excæcatis, & in reprobum ſenſum traditis, vt ipſis non animaduertentibus, horrendas efferant blaſphemias, quas etiam, vt Diabolici ſui furoris publicè conuincantur, in libris, & ſcriptis pingunt.

Similis eſt illa, qua Caluinus manifeſtè *Deum conſtituit omnis peccati caput, & authorẽ*, licet diſertis iterum verbis ſæpius neget Deũ eſſe peccati Authorẽ. Caluiniſtæ grauiter conqueruntur, ſibi, & Caluino manifeſtã à Catholicis fieri iniuriã, quod nuſpiam ipſe hanc phraſin, vel terminum habeat: *Deus eſt*

author

author peccati, cũ contraria expreſsè, & clarè in multis paſſim eius ſcriptis exſtet: *Non eſt peccati author*. Verùm nihil eſt, niſi callida fraus, inſignis ſtropha, & fallacia Caluini, qui ſub hac phraſeos negatione impiæ & blaſphemæ ſuæ ſententiæ virus lectorib. inſufflat, quæ ſunt præſtigiæ Diaboli, qui ſub ſpecie pietatis impietatem, & ſub veritatis colore ſua nobis cõmendat, & vendit mendacia. Etenim Caluinus aſtutè illum tantum, qui peccatum, & ſcelus proximè committit, vocat peccati authorem, vt ſi quis ex ſuggeſtu atq; inſpiratione Diaboli furatus, vel ſcortatus eſſet, non Diabolus, ſed homo tantum furti, & ſcortationis ſit dicendus author. Catholici, & omnes omninò homines communi ſenſu præditi, ex communi loquendi vſu, & propriâ vocis ſignificatione, authorem vocant alicuius ſceleris, qui efficaci voluntate, motuq; ad illud concurrit, & maximè illum, qui illud imperat aliis, & executioni mandat, quod de Deo expreſſis verbis clarâ, & altâ voce, Cal-

vinus ex Cathedrâ ſuâ pronunciat, ſuisque ſcriptis paſſim inculcat. Cal. li. 1. inſtit. cap. 17. §. 11. ait: *diabolum nec conceptum malum moliri, nec ad perpetrãdum digitum mouere poſſe, niſi quantum ille permiſerit, imò niſi quantum ille mandarit.* li. 2. Inſt. cap. 4. § 2. *Idem ergo facinus Deo, Satanæ, homini aſſignari videmus non eſſe abſurdum.* Vt ergò diſtinctè loquamur, & cum Caluino, verbis Caluini, ſententiam illius ex ſui pectoris ſcrinio, ſuàque linguâ, & propriis characteribus exprimemus.

" Deus omnis peccati, ſceleris, & fla-
" gitii cauſa eſt, efficaci voluntate, mo-
" tuque cum Satana, homineq; impio,
" concurrens, prima, principalis, & re-
" mota: diabolus, & homo reprobus
" cauſa ſecunda, inſtrumentalis, & pro-
" pinqua. Habesne iam Caluiniſta quod excipias? aut de quo conqueraris, quod Caluino aliena affingantur verba? Exſtat pars prima huius propoſitionis, imò totius diſtinctio, lib. de æternâ Dei prædeſt. edito anno 1552. in fol. pag. 946. vbi ait: *Ergo cum iuſtâ de*

cau-

cauſâ licet nobis ignotâ à Domino procedat, quæ ſcelerate ab hominibus maleficia perpetrantur; etiamſi rerum prima cauſa ſit eius voluntas, peccati tamen eum eſſe authorem nego: hoc eſt, vt ſuprà expoſuimus, qui proximè illud & inſtrumentaliter, propriis manibus, & membris, committat. Ideoque ibid. in eodem textu ſubiicit: *Nec verò obliuione tegenda eſt, quam poſui, cauſarum diuerſitas, quod alia eſt propinqua, alia autem remota cauſa, vt ſciamus quam longa inter æquabilem Dei prouidentiam, & turbulentos hominum impetus ſit diſtantia.* Idem patet ex illius inſtructione, quam edidit aduerſus Libertinos cap. 14. *Magna*, inquit, *eſt differentia inter opus Dei, & opus impii, cum eo Deus vice iuſtrumenti vtitur.* Et adhuc clariùs in inſtit. lib. 2. cap. 4. §. 5. *Longo tamen diſcrimine ſemper diſtat in eodem opere id quod agit Dominus, ab eo qnod Satan, & impii moliuntur. Ille mala inſtrumenta quæ ſub manu habet, ſeruire iuſtitiæ ſuæ facit. Hi prout mali ſunt, nequitiam ingenii prauitate conceptam effectu pariunt.* Vides quæ ſit

Digitized by Google

operis vtriuſque, Dei, & Diaboli dif-
ferētia, nempe quod Deus illud prin-
cipaliter, Diabolus inſtrumentaliter
perficiat; vnde patet poſterior propo-
« ſitionis pars: Diabolum, hominesque
« ſceleſtos eſſe peccati cauſam ſecundā,
« inſtrumentalem, & propinquam, quæ
prolixiùs in inſtitutionibus deduci-
tur, quas qui cautè & attentè legit,
ſemper obſeruabit flagitiorum, & ſce-
lerum Diabolū, & homines reprobos
dici à Caluino *inſtrumenta, miniſtros, &
executores*. Li. 2. inſt. c. 4. §. 2. *Dicitur &
Deus ſuo modo agere, quod Satan ipſe, in-
ſtrumentum cum ſit iræ eius*. Et lib. 1. cap.
18. §. 1. *Colligimus eius probationis, cuius
Satan, & ſceleſti latrones Miniſtri fue-
runt, Deum eſſe authorem*. Et ibid. pau-
lò antè: *Scimus Satanam ſe coram Deo
ſiſtere ad excipienda iuſſa, non minùs quam
Angelos qui ſponte obediunt*. Et ibid.
infrà ſic concludit: *Ergo quidquid agi-
tent homines, vel Satan ipſe, Deus tamen
clauum tenet, vt ad exequenda ſua iudicia
conuertat eorum conatus*.

Digitized by Google

Ex his iudicet Lector an non eiuſdẽ cum Diabolo, & malignis hominib. culpæ ſocium faciat, & principalem authorem, Deum: imò ille ſe ipſe ab hoc crimine expedire aliter non poteſt, quam dicendo: *quomodò Deus in opere communi ab omni culpa ſit immunis, miniſtros autem ſuos damnet, vix capit ſenſus carnis.* ib. §. 1. Ac alibi lib. de æterna Dei prædeſt. f. 917. vult eſſe *myſterium.*

Zuinglius tamen magis Germanicè, & nihil circuitione vſus, rotundè proclamat Deum peccati & iniuſtitiæ authorem. in ſerm. de pœnit. cap. 5. *Numen,* inquit, *ipſum author eſt eius, quod nobis eſt iniuſtitia.* Et cap. 6. *Quod Deus operatur per hominem, homini vitio vertitur, non etiam Deo.* Et infra: *vnum igitur atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quantum Dei eſt authoris, motoris, impulſoris opus, crimen non eſt, quantum autem hominis, crimen ac ſcelus eſt.* Caluinianum Myſterium, quod vix capit ſenſus carnis.

Digitized by Google

Porrò vt principalia aliquot CALVINIANAE DOCTRINAE capita perluſtrem⁹, quęnā ſint, & qualia, nouane, an verò antiqua, hæretica, an verò ſanctis Catholicis patribus congrua, nemo de iis locupletius, atque euidentius ferre poteſt teſtimonium; iudiciumque, authore CALVINO ipſo. Sic ergo paucis habe.

1. Non licere laicis in neceſſitatis caſu ſacramentum baptiſmi adminiſtrare. Cal. lib. 4. c. 15. §. 20. *Quod à multis ab hinc ſæculis, adeoque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio, vſu receptum fuit, vt in periculo mortis laici baptizarent, ſi miniſter in tempore non adeſſet, non video quàm firmâ ratione defendi queat. Ne ipſis quidem* veteribus *qui hunc morem vel tenebant, vel patiebantur, conſtabat, an rectè id fieret. At periculum eſt, ne is qui ægrotat, ſi absque baptiſmo deceſſerit, regenerationis gratiâ priuetur. Minimè verò.*

At S. Auguſtinus lib. 3. de Anim. & eius orig. c. 9. *Noli, ait, credere, noli dicere, noli docere, infantes, antequam baptizentur, morte præuentos, peruenire poſſe*

ad

Digitized by Google

ad originalium peccatorum indulgentiam, ſi vis eſſe Catholicus. Et epiſt. 28. ad Hieron. *Quiſquis dixerit quod in Chriſto viuificabuntur etiam paruuli, qui ſine ſacramenti eius participatione de vita exeunt, hic profectò totam condemnat Eccleſiam.* Quapropter inquit Sanctus Hieronymus in dial. cont. Lucif. *Baptizare, ſi neceſſitas cogat, ſcimus etiam licere laicis.*

Caluinus non eſt Catholicus.

totam condemnat Eccleſiam.

Nullum eſſe in Eccleſia viſibile, externum, & propitiatorium ſacrificiũ. lib. 4. cap. 18. §. 11. *ſed quia* veteres *quoque video aliò hanc momoriam detorſiſſe, quam inſtitutioni Domini conueniebat, &c. excuſari poſſe non arbitror, quin aliquid in actionis modo peccauerint. Imitati ſunt enim propius iudaicum ſacrificandi morem, quam aut ordinauerat Chriſtus, aut Euangelii ratio ferebat.* S. Athanaſ. in ſerm. de defunctis: *Incruentæ hoſtiæ oblatio, propitiatio eſt.* S. Baſil. in Liturg. in initio: *Dignos efficito nos, qui puro corde ſtemus coram te, tibique miniſtremus, & offeramus ſacrificium hoc reuerendum ad abolenda delicta, & pro piaculo populi tui.* S. Cyrill. catech. 5. Myſtag. *Chriſtum* II.

pro noſtris peccatis mactatum offerimus, vt & nobis, & illis eum, qui eſt benigniſſimus, propitium reddamus. S. Chryſoſt. l. 6. de Sacerdotio: *Sacerdos pro vniuerſo orbe terrarũ legatus intercedit, deprecatorque eſt apud Deũ, vt hominum omnium, nõ viuentium modò, ſed etiam defunctorum, peccatis propitius fiat.* S. Aug. Epiſt. 23. dicit: Chriſtum ſemel in cruce immolatum, omni die in ſacramẽto pro populis immolari. Et lib. 20. de Ciu. Dei c. 25. ſcribit ſacrificiũ pro peccato offerri in Eccleſia, vſq; ad diem iudicii.

III. Chriſtum Mediatorem eſſe ſecundum naturam vtramq;, & non humanam tantùm. l. 2. c. 14. §. 3. *Atq; hic excuſari non poteſt* veterum *error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius ferè doctrinæ, quæ in Euangelio Iohannis legitur, genuinum obſcurant ſenſum, ſeque implicant multis laqueis.*

Docent enim Sancti Patres Chriſtum θεανθρωπον Mediatorem eſſe, ſed ſecundum eam naturam tantum, ſecundum quam mereri, & ſatisfacere potuit; ieiunio, precibus, paſſione, &

mor-

Digitized by Google

morte. Cyrillus in Apol. pro 12. capp. contr. Orient. *Quando factus eſt homo, vocatus eſt Pontifex.* Et infra: *Audiens quod Sacerdos dictus eſt propter humanitatem, erubeſcisne?* Et l. 11. in Ioh. cap. 7. *In quantum Deus eſt, vnà cum patre nobis bona largitur, in quantum verò Mediator, & Pontifex, noſtras preces ad patrem adducit.* Fulgent. lib. de Incarnat. & grat. Chriſti, cap. 13. *Hic in humanâ naturâ Mediator Dei & hominum factus eſt.* Auguſt. paſſim tract. 82. in Iohan. *Mediator Dei & hominum, non in quantum Deus, ſed in quantum homo eſt* IESVS *Chriſtus.* Et l. 10. Conf. c. 43. *In quantum homo, in tantũ Mediator, in quantum autem verbum, non medius, ſed æqualis Deo.* Et l. 2. de pecc. orig. c. 28. *Nõ per hoc mediator eſt, quod æqualis patri, per hoc enim quantum pater, tantum & ipſe à nobis diſtat: Et quomodò erit medietas, vbi eadem diſtantia eſt? Ideò Apoſtolus non ait Chriſtus* IESVS, *ſed homo Chriſtus* IESVS? *Per hoc ergo Mediator, per quod homo, inferior patre, per quod nobis propinquior.*

Non

IV. Non eſſe liberum arbitrium, aut ſeruum eſſe, quod voluit Lutherus, ac inſtar trunci & ſtipitis, tum etiam quando Dei gratià excitatur, lib. 2. c. 2. §. 4. *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrii extitit, apud Græcos verò αὐτεξούσιον vocabulum multò arrogantius.* & ib. §. 8. *Magno*, ait, *cenſeo Eccleſiæ bono futurum, ſi aboleatur, neque ipſe vſurpare velim, & alios ſi me conſulant, abſtinere optarem.* Ibid. ſic loquitur: *Porrò tametſi Græci præ aliis, atque inter eos ſingulariter Chryſoſtomus in extollendâ humanæ voluntatis facultate modum exceſſerunt,* veteres *tamen omnes, excepto Auguſtino, ſic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexè loquuntur, vt certi ferè nihil ex eorũ ſcriptis referre liceat.* Poſteà, quẽ vnicũ exceperat, reprehendit etiam S. Auguſtini ſententiã ex epiſt. 106. *volũtatẽ noſtram cooperari gratiæ, non vt præuiam, ſed vt pediſſequam,* c. 3. §. 7. Ac tãdẽ pergit maledictis inſeq. S. Chryſoſt. *Ideò*, dicens, *non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt; nec gratiam ſine voluntate, nec voluntatem ſine gratiâ poſſe quicquam opera-*

perari. ib. Et infra §. 10. *Illud ergo toties à Chryſoſtomo repetitum, repudiari neceſſe eſt: Quem trahit volentem.* Et l.3.ca. 11. §. 15. *Ac ne quidem Auguſtini ſententia per omnia recipienda eſt, qui gratiam ad ſanctificationem refert, &c.*

Concupiſcentiam originalem etiã poſt remiſſionem, & baptiſmatis ablutionem, formaliter eſſe, & manere peccatum. lib. 3. cap. 3. §. 10. *Ab vno Auguſtino,* inquit, *ſumant lectores, ſi quid de ſenſu* antiquitatis *habere certi volunt. Porrò inter illum, & nos hoc diſcriminis videri poteſt, quod ipſe morbum concupiſcentiæ peccatum vocare non audet, ſed ad illum deſignandum, infirmitatis nomine cõtentus, tunc demum fieri peccatum docet, vbi vel opus, vel conſenſus ad conceptionẽ, vel apprehenſionẽ accedit: hoc eſt, quando primæ appetitioni cedit voluntas, nos autem illud ipſum pro peccato habemus.* V.

Doctrinam de fidei, bonorumque operum meritis eſſe erroneam. lib. 3. c. 15. §. 2. *Vſi ſunt fateor paſſim* vetuſti *Eccleſiæ ſcriptores, atque vtinam voculâ vnius abuſu, erroris materiam poſteris non* VI.

præ-

præbuiſſent. Quorſum obſcero opus fuit inuehi nomen meriti? quantum autem ipſum offenſionis in ſe contineat, magno cum detrimento orbis patet.

Nihil ineſſe piis & ſanctis iuſtitiæ. l.
VII. 3. cap. 11. §. 15. *Scholæ in deterius aberrauerunt, donec tandem præcipiti ruinâ deuolutæ ſunt ad quẽdam Pelagianiſmum. Ac nec Auguſtini quidem ſententia vel ſaltem loquendi ratio per omnia recipienda eſt, tametſi egregiè hominem omni iuſtitiæ laude ſpoliat, ac totam Dei gratiæ adſcribit.* Sententiæ ſuæ contra S.S. Patres Caluinus hæc ſupponit fundamenta. I. Quod pii non poſſint vllum edere opus bonum. Lex enim Dei, inquit, quæ bona opera præcipit, impoſſibilis eſt. lib. 2. cap. 7. §. 5. *Quod autem impoſſibilem legis obſeruationem diximus, paucis id eſt explicandum, & confirmandum: ſolet enim vulgo abſurdiſſima ſententia videri, vt Hieronymus non dubitarit Anathema illi denunciare. Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror, &c.* Atq; ita omnes lancinat SS. Patres. S. Baſil. orat. in illud: *Attende ti-*

Digitized by Google

de tibi: *Impium*, ait, *eſt dicere impoſſibilia eſſe ſpiritus præcepta*. S. Chryſoſt. hom. 8. de pæn. *Nequaquam Dominum accuſes, haud mandat impoſſibilia*. S. Auguſt. lib. de Nat. & grat. cap. 43. *Non igitur Deus impoſſibilia iubet, ſed iubendo admonet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis*. II. Omnia etiam iuſtorum opera eſſe inquinamenta, & ſordes, peccata, iniquitatem, damnabilia. lib. 3. inſt. cap. 12. § 4. *Omnia hominum opera nihil ſunt, niſi inquinamenta, & ſordes, & quæ iuſtitia vulgo habetur, ea apud Deum mera eſt iniquitas*. Et cap. 14. §. 9. *Habemus ne vnum à Sanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur iuſtam opprobrii mercedem*. Et §. 11. *Duobus his fortiter inſiſtendum nullum vnquam extitiſſe pii hominis opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinetur, non eſſet damnabile*.

Nullam requiri piorum confitentium in pœnitentiâ ſatisfactionem li. 3. cap. 4. §. 38. *Parum me mouet, quæ in veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim* *VIII.*

occur-

Caluinus ſolus ſapit. *occurrunt. Video omnes dicam ſimpliciter, quorum libri extant, aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè locutos.*

IX. De Eccleſiaſtica pœnâ pœnitentib. imponenda. lib. 4. cap. 12. §. 8. *Excuſari nullo modo poteſt immodica* veterum *auſteritas, quæ prorſus à Dei præſcripto diſſidebat, & erat mirum in modum periculoſa.* Vbi ſimul declarat Cyprianum *non ſponte fuiſſe tam rigidum, Sanctum Chryſoſtomum duriorem.* Sanctum Hieronymum verò mendacii, & impoſturæ arguit lib. 4. cap. 19. §. 17. *quod ementitum ſacramentum iſto ornarit elogio: ſecūdam tabulam eſſe poſt naufragium. Sed dictum eſt Hieronymi: cuiuſcunque ſit, quin planè impium ſit, excuſari nequit.*

X. De cœlibatu ſimiliter ſententiam S. Hieronymi perſtringit, lib. 4. c. 12. §. 24. *Hoſtes noſtri obiecto* antiquitatis *nomine coniugium in ſacerdotibus infamant. Quantum ad Patres attinet, neque ipſi, excepto Hieronymo, tantâ malignitate coniugii honeſtati obtrectarunt.* Sed nō eſt Hieroymus ſolus, ſed cum illo vniuerſus SS. Patrum chorus. Ambroſ.

in.

in 1. Tim. 3. *Si plebeis hominibus, orationis causâ ad tempus ſe abſtinere præcipit Paulus, quantò magis Leuitis, & ſacerdotibus, quos die, noctuque pro plebe ſibi commiſsâ oportet orare, mundiores cæteris eſſe debent, quia actores Dei ſunt.* Nihil ab hoc alienũ dicit S. Hieron. in comm. c. 1. ad Tit. *Si Laicis imperatur, vt propter orationem abſtineant ſe ab vxorum coitu, quid de Epiſcopo ſentiendum eſt, qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas.*

Non eſſe pro mortuis orandum. li. 3. cap. 5. §. 10. *Quum ergo mihi obiiciunt Aduerſarii ante mille & trecentos annos vſu receptum fuiſſe, vt precationes fierẽt pro defunctis*, hoc ita ſoluit: *Abrepti fateor in errorem fuerunt, nempe vt inconſiderata credulitas priuare iudicio ſolet hominum mentes. Monicam matrem ſuam in libris Confeſſionum Auguſtinus narrat, vehementer rogaſſe, vt ſui memoria in peragendis myſteriis fieret ad altare. Anile ſcilicet votum, quod filius non exegit ad normam ſcripturæ, ſed pro naturæ affectu probari aliis voluit. Liber autem de curâ pro mortuis* XI.

agendâ, tot hæſitationes continet, vt ſuo frigore meritò debeat ſtulti zeli calorem exſtinguere, ſi quis mortuorum patronus eſſe appetat.

XII. Limbum à SS. Patribus eſſe effictum. l. 2. cap. 16. §. 9. *De loco ſubterraneo cui poſteritas affinxit nomen Limbi, fabula eſt, tametſi magnos authores habet, nihil tamen quàm fabula eſt.* Sic enim vocat SS. Patres: at reliquos Doctores ſcholaſticos ſolùm Sophiſtas appellat.

XIII. De Quadrageſimâ nihil verecundiùs loquitur lib. 4. c. 12. §. 19. & 20. *Qua in parte non in totum excuſare audeo* veteres, *quin & ſuperſtitionis quædam ſemina iecerint, & occaſionem præbuerint tyrannidi. Occurrunt quidem interdum ſanæ, ac prudentes de ieiunio ſententiæ: ſed poſtea occurrunt ſubinde immodicæ ieiunii laudes, quæ ipſum inter præcipuas virtutes extollunt. Et tunc paſſim inualuerat ſuperſtitioſa Quadrageſimæ obſeruatio.*

Caluinus non ponit ieiunium inter præcipuas virtutes.

Sed mirum non eſt cælibatum, ieiunia, totumque Quadrageſimæ tempus Caluino non placuiſſe. Sunt id,

genus

genus hominum plures. Sanctus Ambroſius ſerm. 34. *Quisquis Chriſtianus ieiunando non impleuerit Quadrageſimam, præuaricationis, & contumaciæ reus tenebitur.* Sanctus Hieronymus ad Marcellam aduerſus errores Montani: (& Caluini) *Nos vnam quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum, tempore nobis congruo, ieiunamus.* Sanctus Auguſtinus ſerm. 62. de tempore: *Aliis diebus ieiunare remedium eſt, aut præmium: in Quadrageſimâ non ieiunare peccatum eſt.*

Non eſt Chriſtianus.

Hoc ordine, ſi quis vniuerſam Caluinianæ doctrinæ ſummam velit pertexere, facilè poſſet, ſed illi non vnico capite, ſed integro opus eſſet opuſculo. Sufficit hîc aliquam eius delineationem appinxiſſe, ex quâ prudens lector videat, Doctrina Caluini, ſitne vetus, an noua? Sanctis Catholicis patribus conſonans, an verò hæretica.

De Placitis, & Traditionibus quibusdam Caluinianis.

Hæc eius generis ſunt, vt neque

in ſcripturis, neque in S S. Patribus, vel vllis antiquis Eccleſiæ annalibus, hiſtoriisue exſtent; magnâ tamen à vulgo Doctorculorum inter Caluiniſtas reuerentiâ ſuſcipiantur, ac doceantur: ideoque *Caluini placita*, & *Caluiniſtarum Traditiones* nominantur. Vnicam atque alteram delibabimus.

I. *Pontificem, & Epiſcopum Romanum eſſe Antichriſtum.* Cal. l. 4. inſt. c. 2. §. 12. & paſſim. Sic omnes eius ſatellites, & diſcipuli, qui tamen inter ſe contendũt, an inter Caluini traditiones, an verò inter fidei articulos referri debeat: priorem ſequitur ſententiam Arminius; poſteriorem Pouellus, & vniuerſa Caluiniſtica turba.

II. Catholicæ Eccleſiæ doctrina qualis ſit: *Quaſi verò dubium ſit*, inquit, *qualẽ Religionis ſpeciem profeſſi ſunt iam pridem Pontifices, cum toto Cardinalium collegio, & hodie profiteantur. Primum enim arcanæ illius Theologiæ, quæ inter eos regnat, caput eſt: Nullum eſſe Deum: Alterum, quæcunque de Chriſto ſcripta ſunt, ac docẽtur, mendacia eſſe, & impoſturas: Tertium,* *doctri-*

Digitized by Google

doctrinam de futurâ vitâ, & vltimâ reſurrectione meras eſſe fabulas. lib. 4. inſt. c. 7. §. 27.

S. Petrum Apoſtolum Romæ mortuum eſſe, ſed non ibidem fuiſſe Epiſcopum. Quid ergo Piſcatorem? l. 4. c. 6. §. 15. Hic tacitè innuit Petrum Apoſtolum deſeruiſſe Romæ ſuum Epiſcopatum, & ad commercia vitæ prioris rediiſſe, templum cũ foro piſcatorio mutaſſe. III.

Cœnobia eſſe lupanaria, in quibus Monachi non aliter, quam porci in haris ſaginentur. l. 4. cap. 13. §. 15. IV.

Diſceſſionem facere ab Eccleſiâ, qui in cœnobia concedunt. ibid. §. 14. *ſuisque votis non Deo, ſed dæmonio ſe conſecrare.* ib. §. 15. V.

Paulum III. Papam moriturum, dixiſſe: ſe iam experturum veritatem trium quæſtionum, de quibus in totâ vitâ dubitaſſet: 1. an animæ immortales, 2. an infernus ſit, 3. an Deus. Pareus in expoſ. Catech. Vrſini, quæſt. 57. VI.

Hermannum Papiſtam comparare S. Scripturam, citra Eccleſiæ approbationem, cum fabulis Æſopi. Pareus in diſput. VII.

de ſcript. qui hanc deſcripſit ex VVhitakero, & hic ex Heshuſio.

Cum his coniungi poſſunt pro doctrinæ Caluinianæ confirmatione, *Reuelationes*, & *ſomnia* Zuinglii in lib. de ſubſ. *Apparitiones Angelicæ* factæ Caſp. Oleuiano, vt memorat Piſcator; itemque factæ Chrynço, in itinere Spirenſi, vt pro cõcione audiui narrari à Sculteto. *Miracula* Franciſci Iunii, qui certis herbarum foliis vlcera; itemq; pedum, vel digitorum vulnera ex frigore vel gelu contracta, ſanare poterat. in ipſius vita. *Apocalypſis*, & *Prophetia* Iohannis Piſcatoris, Pſeudotheologi, quæ poſt obitum demum lucem videbit, quia mala omina vaticinatur Domui Auſtriacæ, & quibusdam Catholicis Principibus. Ac poſtremò Platonicæ Concionum *Ideæ* Sculteti, qui imperito vulgo pro MEDVLLA PATRVM vendit putridum inſani ſui capitis cerebrum: vix videas eſſe emedullata oſſa, aut caſſa putamina, nedũ Doctrinæ nucleum. Certè ſunt ſua ipſius excrementa, & non *Medulla Patrum*.

CAP.

CAP. VI.

De Caluiniſtarum inter ſe diſſidiis, & contentionibus: itemq́, nouis aliquot exinde diſtinctis ſectis.

PRoximum à Doctrinâ Caluiniſtarū caput eſt, vt eorum lites, & diſſenſiones mutuas expediamus. Ne tamen confuſè de confuſis & intricatis, tot, tantisque, ac tam grauibus diſſidiis, & mutuis altercationibus loquamur, nosq; ipſi confundamus, ordine quodam progrediemur. *Deus non eſt diſſenſionis, ſed pacis Deus. 1. Cor. 14.*

I. De Diſſidiis Caluiniſtarum Anglorum inter ſe.

Leuis eſt, quicunq; leuē eſſe exiſtimat diſſenſionem Puritanorum cum Anglo-Caluiniſtis, quos Puritani Anglo-papiſtas nominant, nec tantum in externis ritibus eſt, & cæremoniis, quas infra c. 9. depingemus: Verum in quibusdam doctrinæ punctis; vel iis, quæ circa eius praxin præſcribuntur. Puritani nolunt in Eccleſia vllos eſſe officiorum, & dignitatum ordines: Anglo-Caluiniani contra. 2. Epiſcopalem

ſem ordinem non modò diſtinctum, ſed etiã iure diuino ſuperiorem presbyterio, Oxoniæ in publicâ & ſolenni pro gradu, tituloque Doctorali, diſputatione affirmari in theſibus vidi, & audiui, quod Puritani cum omnibus reliquis Caluiniſtis ſimpliciter negãt.
3. Anglo-Caluiniani non modo honorant Chriſti trophæum, in quo mũdi facta eſt reparatio, CRVCEM, ſed etiam eius ſignum ſacramentis, & inprimis baptiſmo adhibent: Puritani, & cæteri omnes Caluiniſtæ ad crucis ſignum tremiſcunt, & horrent; ideoq; vbique demoliuntur.

II. De diſſidiis Anglorum cum Hugonottis, id eſt, Caluiniſtis in Gallia.

Acris fuit quondam in ſcriptis agitata controuerſia inter Anglos, & Hugonottas, aliosque ſine ordinibus circumuagantes Caluiniſtas in Germania: Anglis contendentibus; Non obſtante Reformationis neceſſitate, continuam debere in Eccleſia

Epi-

Epiſcoporum, ac paſtorum ordinationem, ſucceſſionemque, absque vllâ interruptione ſeruari, cum ex conſcientiâ vniuscuiusque ſatis conſtet, neminem ad hanc Eccleſiæ reformationem diuinitùs inſtar Apoſtolorum, extraordinariè & immediatè vocatū: ac proinde legitimam paſtorum ordinationem, & catenatam quandam Epiſcoporum ſucceſſionem neceſſariò retinendam.

Videte prudentiam, vel potiùs aſtutiam Anglorum, qui volebant Germanos, & Gallos mare transfretare, & primas ordinationes Prædicantium, ab ipſorum Epiſcopis petere, (ſicut Huſſitas à Romana Eccleſia, ad tempora vsque Lutheri hoc obſeruaſſe conſtat) ſuamque Eccleſiam REFORMATARVM MATREM conſtituere, vti adhuc hodie illam in publicis dictis & ſcriptis CATHOLICAM-ANGLICAM nominant. Huius rei magnam ſibi ſpem fecerant, inprimis cum Euangelici Proteſtantes paulò ante à Ieremia Patriarcha Conſtanti-

nopolitano, ſub cuius alas, & patrocinium profugere volebant, cum anathematiſmo, turpiter repulſam tuliſſent. Verum conſilium Anglorũ Hugonottis non placuit, imo adeò diſplicuit, vt illorum importunitatẽ Antonius Sadeel, Gallus, Satyrico & inuectiuo libello retunderet. Legant illum Caluiniſtæ; Titulus illi eſt: *De Legitimâ vocatione Paſtorum Eccleſiæ Reformatæ.*

III. De diſſidiis Gallorum cum Piſcatorianis in Germania.

Ante annos ſex, pluresue, Hugonottæ in Gallia, Iohãnis Piſcatoris, de quo infra, mõſtroſas opiniones, & Caluini doctrinæ, ac ſpiritui contrarias, longo examine ſcrutati, hęreſes eſſe affirmarunt, & cõmuni decreto Piſcatorẽ Hęreticũ publicâ ſentẽtiâ, & anathemate condemnandum concluſerũt. Quo nuncio accepto Illuſtris Dominus IOHANNES ſenior, p. m. Comes à Naſſaw, in Dillẽberg, attonitus tam probroſâ in ſe, ſuoſq;, ſententiâ, legatione mittit Heidelbergam ad Facultatem

Theologicam, Doctorem Crociũ, & Matthiã Martinium Theologos, anno 1604. mediâ hyeme, menſe Febr. vt Piſcatoris cauſa examinetur. Legati impetrauere quidem ab Heidelbergenſibus excommunicati Piſc. ab Anathematiſmo abſolutionem, ſed opinionum, ac Hæreſum approbationem obtinere non potuerunt.

IV. De diſſidiis Caluiniſtarum in Germania, ac quidem trium iſtarum Academiarum.

Heidelbergenſis, Baſileenſis, & Marpurgenſis.

Prodiit nuper fidei articulus ex ſchola Piſcatoris de FRACTIONE PANIS in cœna, circa quem grauiter paucis ab hinc annis diſceptatum fuit in tribus Caluiniſtarum dictis Academiis. Baſilienſis, & Marpurgenſis extremè colluctantur: Heidelbergenſis ſeſe Arbitram interponit, reprehendit vtramque, ac mediam inter illas ſententiam ſtatuit. Marpurgenſes vrgent in templis ſuis fractionem panis, *vid. Aphoriſ. Piſc. de Cœna Domini Aph. 6.*

&

& cæremoniam eſſentialem eſſe cla-mitant, ſine quâ dominica cœna non eſt cœna, vt quoties panis in cœna nõ frangitur, toties ſacramentum non ſit celebratum. Baſilienſes rident Piſcatoris, & Marpurgenſium nugas, & aſſerunt iſtam fractionem prorſus non eſſe cœnæ eſſentialem, imò ne quidẽ ritum eius neceſſarium, ſed ἀδιάφορον: ideoq; in ſuis Eccleſiis, vt oppoſitum teneant, panem in cœna non frangũt. Heidelbergenſes aiunt falsò dici cæremoniam illam eſſe eſſentialẽ; falsò item dici, eſſe adiaphoron: ſed omninò eſſe neceſſariam, & non ad ritus ſacramentalis eſſentiam, ſed integritatem pertinere. Ita hanc controuerſiam reſoluit Pareus, qui hodie vult eſſe Caluiniſtarum Dux, & Coriphæus, vti illã ex ore publicè dictantis adſcripſi.

V. De diſſidiis Academiæ Heidelbergenſis, cum Miniſtris, vel Prædicantibus Palatinis.

PAucis ab hinc annis, ſub meum aduentum, decurrente anno 1603. ad Aca-

Academiam Heidelbergenſem, Prædicantes Palatini conſpirarunt in nouam doctrinæ formulam, contra Academiã Heidelb. ſimiliter in negotio de ſacramento cœnæ, paucisque locis aliis. Sententiæ, & argumentorum hæc ferè ſumma eſt. Communè, & hactenus vſu potius, quam veritate receptum, tritumq; dogma, de vera & reali corporis Chriſti communione, & præſentia, quod Academici Doctores noſtri in ſcholis tradunt, atque defendunt, licet fidei ſolius medio, & inſtrumento, non modò periculoſum eſt, ſed planè etiam falſum. Nobis itaque (& Zuinglii * ſpiritui) viſum eſt, certas conſcribere concionandi formulas, & phraſes, quibus in poſterum ſit vtendum, & quibus voculis, & terminis abſtinendum, vt falsò hactenus tradita corporis præſentia, quæ tantum in cœlis eſt, à cœna extermínetur. Multas adferunt ſententiæ ſuæ rationes, & argumenta, quibus hoc cõcludunt, adduntq; ſub finẽ, ſententiæ prioris de fidei præſentia authorem,

* *albusne ſit, an ater ignoratur.*

eum-

cumque in agone mortis deſperatè ſuper illa multis præſentibus conqueſtũ, ac proteſtatũ fuiſſe, ſe pacis, & cõcordiæ cũ Lutheranis gratiâ, rem falſam docuiſſe. Sed operæ pretium eſt adſcribere formalia ipſorum hac in re verba: Rationum quas adferunt ſexta hæc eſt: *Quia Phraſes iſtæ diſplicuerunt inuentoribus ipſis. Nam Bucerus princeps, & author concordiæ VVitembergenſis, ad Petrum Mart. in Anglia, paulò ante quam moreretur, teſtatus eſt, ſe pœnas dare impudentiæ, quod homo priuatus cauſam publicam, & tot praua dogmata voluerit conciliare. Audiuerunt hoc ex ore Martyris Bullingerus, & Simlerus: Audiuit hoc ex ore Bullingeri Daniel Toſſanus, Ex hoc, anno 1592. die 20. Nouemb.* * *Grunradius, Pezelius, & alii.*

* *Heildelberga Senatus Eccleſiaſtici Præſes, vir nobilis.*

Ratio ſeptima: *Quia phraſes ſunt periculoſiſſimæ. Ideò Vrſinus p. m. ſolitus eſt dicere: Vtinam nunquam auditum eſſet vocabulum præſentiæ in hoc negotio.* Hanc rẽm prædicantes clam admodùm egerunt, & communi omnium miniſtrorum per palatinatum conſenſu,

con-

conſilio, & operâ imprimi ſub ſilentio mandarunt. Cum monſtrum iam in lucem ederetur, grauiter tumultuantur Doctores Academici, Prædicantes coram Senatu Eccleſiaſtico accuſant, erroris damnant, & impreſſos libellos ad vnum omnes ſupprimi, & igne comburi poſtulant. Author huius tragœdiæ primarius fuit M. Abrahamus Scultetus; nam ille omnium primus ſubſcripſit, & poſt illum Bartholomæus Pitiſcus, concionator aulicus, & ſuo quisque ordine reliqui. Diſſenſiones verò doctorum Academiarum inter ſe, ſicut & inter ſe Prædicantium, priuatæ, plures ſunt, quam in cœlo ſtellæ, in fidei articulis, in ſcripturæ expoſitionibus, in propriis dictis, & ſcriptis, vt certâ quadam definitione, & numero comprehendi nō poſſint. Intereà tamen difficile non erit Caluiniſtas ob tantas, tamq; acres inter ſe diſſenſiones, & rixas, in certos diſtribuere ordines, & familias, vt reuerà ſuorum Magiſtrorum nomini-

inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Prou. 30.

minibus, doctrinâ, & locorum habitationibus diſtincti ſunt, ac tres conficiunt diuerſas, & fundamentaliter inter ſe plusquam Lutherani cum Caluiniſtis, diſſidentes ſectas. Prima eſt eorum, qui Caluinum ad amuſſim ſequuntur, ſuæque Eccleſiæ Reformatorem colunt: & huc pertinent Caluiniſtæ in Palatinatu, Hugonottæ in Gallia, Puritani, & Anglo-Caluiniſtæ in Anglia, & Scotia, plerique Belgæ: imò ipſi Zuingliani in Heluetia. Secunda eſt Piſcatorianorum: Tertia Arminianorum, de quibus in progreſſu.

CAP. VII.

De Piſcatorianis, qui, & vbi?

CApite ſuperiori dictum fuit Hugonottas Piſcatorianos hæreſeos damnaſſe, atque anathematis fulmine proſcripſiſſe; neque etiam Palatinos illorum opiniones, tanquam in fundamentis errores, approbare voluiſſe. Anglorum etiam ſcrutatus

Can-

Cantabrigiæ de Piſcatore iudicium, Hæreticum eſſe, & hominem naſutũ, reſponſum tuli. Viſum ergo fuit, nouũ hunc Hæreſiarcham, eiusque opiniones, ac denique ſuæ ſectæ complices, & in quæ Germaniæ loca diffuſi ſunt, breuiter indicare. Author eſt IOHANNES PISCATOR, Argentinenſis, Artium Magiſter, & Theologiæ Caluinianæ in illuſtri Gymnaſio Herbornenſi Profeſſor, homo aſpectu ſimplex, & geſtibus humilis, mente verò, & ſpiritu ita elatus, & turgidus, vt omnes ſui ordinis Doctores deſpiciat, & nõ modò ipſorum ſingulorum, ſed etiam vniuerſarũ Academiarum authoritatẽ ſuo poſtponat iudicio, auſitq; publicè dicere: *ſibi plus cæteris omnibus diuinitus eſſe concreditum*, item: *ſe habere exercitatos in ſcripturis ſenſus.* Vix aliquis credat, quam ſit homo ſuperſtitione plenus, qui vt cæteros Caluiniſtas meritò ſuperet, etiam *Scholarum Reformationem* excogitauit, exque iis omnes bonos Authores gentiles: *Ciceronem, Terentium, Saluſtium, Horatium, Virgilium*, &

in præfat. ſuorum bibl.

minibus, doctrinâ, & locorum habitationibus diſtincti ſunt, ac tres confiſciunt diuerſas, & fundamentaliter inter ſe plusquam Lutherani cum Caluiniſtis, diſſidentes ſectas. Prima eſt eorum, qui Caluinum ad amuſſim ſequuntur, ſuæque Eccleſiæ Reformatorem colunt: & huc pertinent Caluiniſtæ in Palatinatu, Hugonottæ in Gallia, Puritani, & Anglo-Caluiniſtæ in Anglia, & Scotia, plerique Belgæ: imò ipſi Zuingliani in Heluetia. Secunda eſt Piſcatorianorum: Tertia Arminianorum, de quibus in progreſſu.

CAP. VII.

De Piſcatorianis, qui, & vbi?

CApite ſuperiori dictum fuit Hugonottas Piſcatorianos hæreſeos damnaſſe, atque anathematis fulmine proſcripſiſſe; neque etiam Palatinos illorum opiniones, tanquam in fundamentis errores, approbare voluiſſe. Anglorum etiam ſcrutatus

Cantabrigiæ de Piſcatore iudicium, Hæreticum eſſe, & hominem naſutũ, reſponſum tuli. Viſum ergo fuit, nouũ hunc Hæreſiarcham, eiusque opiniones, ac denique ſuæ ſectæ complices, & in quæ Germaniæ loca diffuſi ſunt, breuiter indicare. Author eſt IOHANNES PISCATOR, Argentinenſis, Artium Magiſter, & Theologiæ Caluinianæ in illuſtri Gymnaſio Herbornenſi Profeſſor, homo aſpectu ſimplex, & geſtibus humilis, mente verò, & ſpiritu ita elatus, & turgidus, vt omnes ſui ordinis Doctores deſpiciat, & nõ modò ipſorum ſingulorum, ſed etiam vniuerſarũ Academiarum authoritatẽ ſuo poſtponat iudicio, auſitq; publicè dicere: *ſibi plus cæteris omnibus diuinitus eſſe concreditum*, item: *ſe habere exercitatos in ſcripturis ſenſus.* Vix aliquis credat, quam ſit homo ſuperſtitione plenus, qui vt cæteros Caluiniſtas meritò ſuperet, etiam *Scholarum Reformationem* excogitauit, exque iis omnes bonos Authores gentiles: *Ciceronem*, *Terentium*, *Saluſtium*, *Horatium*, *Virgilium*, &

in præfat. ſuorum bibl.

um, & id genus omnes, relegauit & ex verſib. quos ſtudioſa iuuentus ibi quãdoq; ſcribebat, ſemper liturâ obduxit vocabula, quæ maximè ſũt poëtica; vt *Ceres*, *Bacchus*, *Mars*, *Diana*, *Phœbus*, &c. Tandẽ etiam aſtrorum, dierum & planetarum nomina reformare, & pro illis Chriſtiana ſubſtituere conatus eſt: Sed hic illi aqua hæſit. Hunc integro biennio, cũ anni demidio, præceptorẽ frequentaui, exq; ore illius apophthegmata aliquot, & elegantiores ſententias publicè recitatas annotaui. Anno 1601. Præſes diſputationis de S. Scriptura, reſpondente Ioh. Damaſceno Volxheimer Palatino, cũ opponentiũ aliquis contenderet libros Tobiæ, Sapientiæ, Eccleſiaſticum, non poſſe ita cõtumelioſè ex corpore biblico, tanq̃ Apocryphos eliminari, Piſcator ſcitè, & breuiter ex cathedrâ iudicialẽ ſententiam pronunciat: Sie gehören zu der Bibel / wie ein Schwalben-neſt zum hauß. Quo oraculo factũ eſt, vt in poſterum diſcipuli, qui Biblia coemerẽt ſibi compingi illa curarent, eiectis & euul-

Digitized by Google

euulſis è codice illis, quos Apocryphos prætendunt. Inter quos exempli loco Rectorem ſcholæ Duisbergenſis, Conradi Vorſtii, in Steinfurtenſi Gymnaſio Theologiæ Caluinianæ Profeſſoris, fratrem nomino. Inſpicite eius biblia, & riſum teneatis amici. Paulò poſt cum particularis opinionis ſuæ, de iuſtificatione, diſputationem haberet, illique opponeret Haloinus Gothofredus, Theologię Cal. Doctor, nunc prope Vltraiectũ in Belgio prædicans, authoritatem Clariſſimi Doctoris Polani, Baſileæ; & VVhitakeri Angli, Cantabrigiæ, Profeſſorum, diſſentium ab illo, indignabundè quærit: *quis ille Clariſſimus Polanus? valeat*; Et mox ſubdit: *VVhitakerus negat, Piſcator affirmat, contendant hi duo Heroës inter ſe.* *ſatis Imperiosè.*

Sed præſtat in eius inquirere doctrinam, ac principaliores ſolùm recenſere opiniones, quibus à cæterâ Caluiniſtarum gente diſſentit.

I. Diuidit Chriſti iuſtitiam in eam, quam ex legis obedientiâ, vitæque *1.*

ſanctitate habet, & in eam, quam ex paſſione & morte acquiſiuit: quæ ideo in ſcholis Caluinianis, vbi refutatur *iuſtitia Actiua*, & *Paſſiua* nominari conſueuit. Iuſtitiam actiuam applicat ipſi Chriſto, nihilq́; ait aliis prodeſſe, cum Chriſtus illam pro ſe debuerit, vt filius Adæ, & Abrahæ, legi ſeruandæ obſtrictus. Paſſiuam applicat ſolis fidelibus, pro quibus Chriſtus tantùm mortuus eſt, illoſque in iſtius iuſtitiæ per fidem apprehenſione, ſine omni infusâ, & inhærente iuſtitiâ, ipſorum propriâ, formaliter iuſtificari aſſerit. Breuiter duo dicit: 1. Chriſtum legis impletione, vitæq́; ſanctitate, nihil humano generi, promeruiſſe. 2. ſolâ autem paſſione & morte ſuâ promeruiſſe, & quidem non humano generi, ſed ſolis in illo fidelibus, vel prædeſtinatis. Nam diſtinctionem illam, quam Theologi generalibus iſtis ſcripturæ locis: (*vt gratiâ Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Heb. 2. *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus* 2. Cor. 5. *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* 1. Tim. 2. &c. adhibent,

vide eius expoſ. Catech.

bent, exponendo *ſufficienter*, pro ſolis autem fidelibus *efficienter*, exſibilat, & ſibi refragantem textum Apoſtoli Iohan. primæ epiſtolæ Catholicæ capite 2. *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*, ita eludit, id eſt non tantum pro fidelibus & electis ad quos ſcribebat, ſed & reliquis per vniuerſum terrarum orbem ſparſis. Cum tamen epiſtola ſit Catholica, id eſt ad omnes mundi fideles ſcripta. *in comm. in hunc loc. & in reſpons. ad obiect. Schaffmãni Lutherani*

II. Docet Chriſtum ſibi etiam aliquid ſuâ paſſione, & morte meruiſſe, ex loco ad Philip. 2. atque in eo Catholicam ſequitur ſententiam contra Caluinum, omneſque illius aſſeclas; quem ex profeſſo, publicè de pulpito, & ex cathedrâ in hoc articulo ſuperciliosè ad calamum refutauit, ei⁹ textum, qui exſtat 2. inſtit. cap. 17. §. 6. *Quærere verò an ſibi ipſe meruerit, non minus ſtulta eſt curioſitas, quàm temeraria definitio, &c.* pri⁹ ſubſannando legens. Videte eius expoſit Catech. *II.*

III. Clamitat fractionem panis in *III.*

cœnâ

cœnâ Dominicâ eſſe cæremoniam eſſentialem, atque ita neceſſariam, vt quisquis illam omittit, cœnam nõ mutilet modò, ſed etiam tollat. In Aph. de cœna. Aph. 6. Et in Expoſ. Catech.

IV. *In ſuis Aph. de lege Dei Aph. 17.* IV. Docet legem ciuilem Moſaicam quoad pœnarum genera non eſſe abolitam, ſed ſanctè ſeruandam. Atq; hinc valdè fuit agitata quæſtio, in illuſtri Herbornenſi ſcholâ, & ipſius Comitis aulâ: An fures, quantumcunque furati ſint, morte plecti debeant. Piſcator diſputando obtinuit, vt nullus in comitatu Naſſouicô, &c. fur ſuſpendatur.

V. V. In omnibus fermè Theologiæ capitib. de peccato, de prędeſtinatione, de pœnitẽtiâ, de ſatisfactione Chriſti, &c. ſingulares habet ſenſus, terminos, & diſtinctiones alias à cæteris Caluiniſtis: ideoq; Catechismũ Heidelbergenſem paſſim caſtigauit, inq; eius locũ nouas conſcripſit Expoſitiones Catecheticas. Nec voluit tantum peculiarem ſuæ ſectæ, & diſcipulis extare Catechismum, ſed etiam propria Biblia,

iuxta

Digitized by Google

iuxta ſuã verſionẽ, quæ ſola apud ipſos authentica ſunt, & ex quib. tantùm textus Euangelicus (ſicuti hoc meis vidi oculis religioſè ab illis ſeruari) pro cõcione, ex ſuggeſtu populo prælegi debeat. In his nouis Bibliis, nuper ex miniſtro Caluiniſtarum, Baſileâ Heidelbergam appellente, intellexi Amandũ Polanum cenſuram egiſſe, ac in ſolius Pentateuchi verſione aliquot centena vitia, & errata non typographi, ſed interpretis, annotaſſe. Quid de corpore reliquo ſentiendum proſpiciant puri Caluiniſtæ. Sequitur vt loca oſtendamus quæ Piſcatoriani ſuis prædicationibus, & habitationibus occupant. Totum Naſſouienſem comitatum incolũt, ac inde etiam in Haſſiam, itemque in Palatinatum, & loca quædam Germaniæ inferioris prorepſerunt.

CAP. VIII.

De Arminianis, qui & vbi?

ARminiani iam recens in lucem editi in Hollandia, patre IACOBO

ARMINO, quondam Amſtelrodamenſium prædicante Caluiniſtâ, nūc in Scholâ Lugdunenſi Batauorum Theologiæ Profeſſore. Acris eſt inter illum, & ſuum collegam, Franciſc. Gomarum, de multis fundamentalibus dogmatis diſceptatio, tamque grauis, vt omnes eius loci Theologicæ facultatis ſtudioſi, in duo cornua diſſecti ſint, aliique Franc. Gomaro, tanquam veteri, & genuino Caluiniſtæ, adhæreſcāt, alii propter nouitatis ſtudium, & delectationem Hæreſiarchæ Arminio applaudant. Ordines Hollandiæ, intellectâ vtriusque contentione, exploraturi num Arminius adhuc baſin, & fundamentum Euangelicæ Reformationis teneat, diſputationem illi iniungunt de ANTICHRISTO, vt ex illâ innoteſcat, quorſum hæc res vergat. Hāc omnium Hæreticorum more diligenter præſtitit, illique alteram paulò poſt ſubnexuit de CONCILIIS, ad quā ego fortuitò ex Anglia in Belgium illapſus, acceſſi, & ad opponendum à reſpondēte VVilhelmo VVirtzæo,

zæo, amicè inuitatus fui. Sed inermis, & libris omnibus destitutus, pridie petii mihi dari commodatò Caluinum, vt ex eius foliis pronunciatis, & maximis aliquot, Præſidem cõſtringerem, illiusq; in Caluinum affectum explorarem: At omnia mea argumenta præcîdit vnico illo ictu: *Nullum volo audire ex verbis Caluini argumentum, nihil mihi cum illo negocii; agat ille pro ſe.* Tandem moui argumenta quædam vulgaria, ad quæ ita feliciter reſpondit, vt poſt vices meas quidam ex Prædicantibus Lugdunenſium aſſurgeret, mea argumenta repetens, iis minimè ſatisfactum diceret. Aſſerebat in theſibus ſuis: ius conuocandi concilia, iisq; præſidere, & poſt litigantium acta & propoſitiones, de quibuscunque fidei articulis, ſententiam ferre deciſiuam, & definitiuam, cui omnibus fidelibus obtemperandum eſſet, ſemper obtinuiſſe, & obtinere Imperatorem. Exinde hanc ego inferebam cõſequentiam: Ergo tibi in hac principali controuerſiâ, an penes vos, an ve-

minibus, doctrinâ, & locorum habitationibus diſtincti ſunt, ac tres conficiunt diuerſas, & fundamentaliter inter ſe plusquam Lutherani cum Caluiniſtis, diſſidentes ſectas. Prima eſt eorum, qui Caluinum ad amuſſim ſequuntur, ſuæque Eccleſiæ Reformatorem colunt: & huc pertinent Caluiniſtæ in Palatinatu, Hugonottæ in Gallia, Puritani, & Anglo-Caluiniſtæ in Anglia, & Scotia, plerique Belgæ: imò ipſi Zuingliani in Heluetia. Secunda eſt Piſcatorianorum: Tertia Arminianorum, de quibus in progreſſu.

CAP. VII.

De Piſcatorianis, qui, & vbi?

CApite ſuperiori dictum fuit Hugonottas Piſcatorianos hæreſeos damnaſſe, atque anathematis fulmine proſcripſiſſe; neque etiam Palatinos illorum opiniones, tanquam in fundamentis errores, approbare voluiſſe. Anglorum etiam ſcrutatus

Can-

Cantabrigiæ de Piſcatore iudicium, Hæreticum eſſe, & hominem naſutũ, reſponſum tuli. Viſum ergo fuit, nouũ hunc Hæreſiarcham, eiusque opiniones, ac denique ſuæ ſectæ complices, & in quæ Germaniæ loca diffuſi ſunt, breuiter indicare. Author eſt IOHANNES PISCATOR, Argentinenſis, Artium Magiſter, & Theologiæ Caluinianæ in illuſtri Gymnaſio Herbornenſi Profeſſor, homo aſpectu ſimplex, & geſtibus humilis, mente verò, & ſpiritu ita elatus, & turgidus, vt omnes ſui ordinis Doctores deſpiciat, & nõ modò ipſorum ſingulorum, ſed etiam vniuerſarũ Academiarum authoritatẽ ſuo poſtponat iudicio, auſitq; publicè dicere; *ſibi plus cæteris omnibus diuinitus eſſe concreditum*, item: *ſe habere exercitatos in ſcripturis ſenſus.* Vix aliquis credat, quam ſit homo ſuperſtitione plenus, qui vt cæteros Caluiniſtas meritò ſuperet, etiam *Scholarum Reformationem* excogitauit, exque iis omnes bonos Authores gentiles: *Ciceronem, Terentium, Saluſtium, Horatium, Virgilium*, &

in præfat. ſuorum bibl.

um, & id genus omnes, relegauit & ex verſib. quos ſtudioſa iuuentus ibi quãdoq́; ſcribebat, ſemper liturâ obduxit vocabula, quæ maximè ſũt poëtica; vt *Ceres, Bacchus, Mars, Diana, Phœbus*, &c. Tandẽ etiam aſtrorum, dierum & planetarum nomina reformare, & pro illis Chriſtiana ſubſtituere conatus eſt: Sed hic illi aqua hæſit. Hunc integro biennio, cũ anni demidio, præceptorẽ frequentaui, exq́; ore illius apophthegmata aliquot, & elegantiores ſententias publicè recitatas annotaui. Anno 1601. Præſes diſputationis de S. Scriptura, reſpondente Ioh. Damaſceno Volxheimer Palatino, cũ opponentiũ aliquis contenderet libros Tobiæ, Sapientiæ, Eccleſiaſticum, non poſſe ita cõtumelioſè ex corpore biblico, tanq̃ Apocryphos eliminari, Piſcator ſcitè, & breuiter ex cathedrâ iudicialẽ ſententiam pronunciat: Sie gehören zu der Bibel / wie ein Schwalben-neſt zum hauß. Quo oraculo factũ eſt, vt in poſterum diſcipuli, qui Biblia coemerẽt ſibi compingi illa curarent, eiectis &

euul-

euulſis è codice illis, quos Apocryphos prætendunt. Inter quos exempli loco Rectorem ſcholæ Duisbergenſis, Conradi Vorſtii, in Steinfurtenſi Gymnaſio Theologiæ Caluinianæ Profeſſoris, fratrem nomino. Inſpicite eius biblia, & riſum teneatis amici. Paulò poſt cum particularis opinionis ſuæ, de iuſtificatione, diſputationem haberet, illique opponeret Haloinus Gothofredus, Theologię Cal. Doctor, nunc prope Vltraiectũ in Belgio prædicans, authoritatem Clariſſimi Doctoris Polani, Baſileæ; & VVhitakeri Angli, Cantabrigiæ, Profeſſorum, diſſentium ab illo, indignabundè quærit: *quis ille Clariſſimus Polanus? valeat*; Et mox ſubdit: *VVhitakerus negat, Piſcator affirmat, contendant hi duo Heroës inter ſe.* *ſatis Imperiosè.*

Sed præſtat in eius inquirere doctrinam, ac principaliores ſolùm recenſere opiniones, quibus à cæterâ Caluiniſtarum gente diſſentit.

I. Diuidit Christi iuſtitiam in eam, quam ex legis obedientiâ, vitæque 1.

 ſancti-

vide eius expoſ. Catech. ſanctitate habet, & in eam, quam ex paſſione & morte acquiſiuit: quæ ideo in ſcholis Caluinianis, vbi refutatur *iuſtitia Actiua*, & *Paſſiua* nominari conſueuit. Iuſtitiam actiuam applicat ipſi Chriſto, nihilq́; ait aliis prodeſſe, cum Chriſtus illam pro ſe debuerit, vt filius Adæ, & Abrahæ, legi ſeruandæ obſtrictus. Paſſiuam applicat ſolis fidelibus, pro quibus Chriſtus tantùm mortuus eſt, illosque in iſtius iuſtitiæ per fidem apprehenſione, ſine omni infusâ, & inhærente iuſtitiâ, ipſorum propriâ, formaliter iuſtificari aſſerit. Breuiter duo dicit: 1. Chriſtum legis impletione, vitæq́; ſanctitate, nihil humano generi, promeruiſſe. 2. ſolâ autem paſſione & morte ſuâ promeruiſſe, & quidem non humano generi, ſed ſolis in illo fidelibus, vel prædeſtinatis. Nam diſtinctionem illam, quam Theologi generalibus iſtis ſcripturæ locis: (*vt gratiâ Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Heb. 2. *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus* 2. Cor. 5. *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* 1. Tim. 2. &c. adhibent,

bent, exponendo *ſufficienter*, pro ſolis autem fidelibus *efficienter*, exſibilat, & ſibi refragantem textum Apoſtoli Iohan. primæ epiſtolæ Catholicæ capite 2. *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*, ita eludit, id eſt non tantum pro fidelibus & electis ad quos ſcribebat, ſed & reliquis per vniuerſum terrarum orbem ſparſis. Cum tamen epiſtola ſit Catholica, id eſt ad omnes mundi fideles ſcripta. *in comm. in hunc loc. & in reſpons. ad obiect. Schaffmãni Lutherani*

II. Docet Chriſtum ſibi etiam aliquid ſua paſſione, & morte meruiſſe, ex loco ad Philip. 2. atque in eo Catholicam ſequitur ſententiam contra Caluinum, omneſque illius aſſeclas; quem ex profeſſo, publicè de pulpito, & ex cathedrâ in hoc articulo ſuperciliosè ad calamum refutauit, ei⁹ textum, qui exſtat 2. inſtit. cap. 17. §. 6. *Quærere verò an ſibi ipſe meruerit, non minus ſtulta eſt curioſitas, quàm temeraria definitio, &c.* pri⁹ ſubſannando legens. Videte eius expoſit Catech. *II.*

III. Clamitat fractionem panis in *III.*

cœna

cœnâ Dominicâ eſſe cæremoniam eſſentialem, atque ita neceſſariam, vt quisquis illam omittit, cœnam nō mutilet modò, ſed etiam tollat. In Aph. de cœna. Aph. 6. Et in Expoſ. Catech.

IV. *In ſuis Aph. de lege Dei Aph. 17.* IV. Docet legem ciuilem Moſaicam quoad pœnarum genera non eſſe abolitam, ſed ſanctè ſeruandam. Atq; hinc valdè fuit agitata quæſtio, in illuſtri Herbornenſi ſcholâ, & ipſius Comitis aulâ: An fures, quantumcunque furati ſint, morte plecti debeant? Piſcator diſputando obtinuit, vt nullus in comitatu Naſſouico, &c. fur ſuſpendatur.

V. V. In omnibus fermè Theologiæ capitib. de peccato, de prędeſtinatione, de pœnitētiâ, de ſatisfactione Chriſti, &c. ſingulares habet ſenſus, terminos, & diſtinctiones alias à cæteris Caluiniſtis: ideoq; Catechiſmū Heidelbergenſem paſſim caſtigauit, inq; eius locū nouas conſcripſit Expoſitiones Catecheticas. Nec voluit tantum peculiarem ſuæ ſectæ, & diſcipulis extare Catechiſmum, ſed etiam propria Biblia,

iuxta

iuxta ſuā verſionē, quæ ſola apud ipſos authentica ſunt, & ex quib. tantùm textus Euangelicus (ſicuti hoc meis vidi oculis religioſè ab illis ſeruari) pro cōcione, ex ſuggeſtu populo prælegi debeat. In his nouis Bibliis, nuper ex miniſtro Caluiniſtarum, Baſileâ Heidelbergam appellente, intellexi Amandū Polanum cenſuram egiſſe, ac in ſolius Pentateuchi verſione aliquot centena vitia, & errata non typographi, ſed interpretis, annotaſſe. Quid de corpore reliquo ſentiendum proſpiciant puri Caluiniſtæ. Sequitur vt loca oſtendamus quæ Piſcatoriani ſuis prædicationibus, & habitationibus occupant. Totum Naſſouienſem comitatum incolūt, ac inde etiam in Haſſiam, itemque in Palatinatum, & loca quædam Germaniæ inferioris prorepſerunt.

CAP. VIII.

De Arminianis, qui & vbi?

ARminiani iam recens in lucem editi in Hollandia, patre IACOBO

Digitized by Google

zæo, amicè inuitatus fui. Sed inermis, & libris omnibus deſtitutus; pridie petii mihi dari commodatò Caluinum, vt ex eius foliis pronunciatis, & maximis aliquot, Præſidem cõſtringerem, illiusq; in Caluinum affectum explorarem. At omnia mea argumenta præcîdit vnico illo ictu: *Nullum volo audire ex verbis Caluini argumentum, nihil mihi cum illo negocii; agat ille pro ſe.* Tandem moui argumenta quædam vulgaria, ad quæ ita feliciter reſpondit, vt poſt vices meas quidam ex Prædicantibus Lugdunenſium aſſurgeret, mea argumenta repetens, iis minimè ſatisfactum diceret. Aſſerebat in theſibus ſuis: ius conuocandi concilia, iisq; præſidere, & poſt litigantium acta & propoſitiones, de quibuscunque fidei articulis, ſententiam ferre deciſiuam, & definitiuam, cui omnibus fidelibus obtemperandum eſſet, ſemper obtinuiſſe, & obtinere Imperatorem. Exinde hanc ego inferebam cõſequentiam: Ergo tibi in hac principali controuerſiâ, an penes vos, an verò pe-

 rò pe-

rò penes Pontificios ſit Dei Eccleſia, Imperatoris noſtri iudicio, & ſentẽtiâ ſtandum eſt; ſecus non modò rebellis es, & contumax, ſed ex propriâ confeſſione etiam infidelis. Hoc argumentũ riſu ſoluit. Et ego ſubriſi. Habitâ diſputatione ex Auditorio egrediuntes colloquuntur Gomarus, & Arminius, cui Gomarus: *Tu protuliſti quædam odioſa, quædã falſa:* ſicut ego à tergo, veſtigia illorum premens, cum vno, atq; altero VVeſalienſibus, ibi Theologiæ operã dantibus, audiuimus. Opiniones ſuas euulgare, & publico prodere ſcripto non vult, ſed cunctanter agit, ac priùs ſibi fauorabilia paſſim colligit prædicantium vota, quibus corãm, & in ſecreto illas cõmunicat, & commendat. Videte hominis aſtutiam, quæ fuit in omnibus Hæreſiarchis.

In his verò articulis ipſum à reliquis Caluiniſtarum turbis diſſentire audio, in materia de *libero arbitrio*, de *Prædeſtinatione*, de *Peccato*, in quibus nonnihil ad Catholicorum ſententiam accede-

re videtur. Inſuper ſuſpectus eſt ſapere aliquid *Samoſateni.* Nuper Harlemi repertus fuit nouus, ſine Typographi, & Authoris nomine, Catechiſmus, qui credebatur ex illius pharetrâ prodiiſſe. Sed exitus acta probabit.

CAP. IX.

De Eccleſiaſtico ſectæ Caluiniſticæ cultu, ritibus, & cæremoniis.

CALuiniſtarum doctrinam, quæ ſit, & quam varia, & diſcolor, leui bracchio attigimus, nunc etiam praxin, & religionis cultum, obiter aſpiciemus, in quo non minus normam eius, quam Protheus faciem ſuam, immutare, & alii has, alii illas pro arbitrio, & libertate conſcientiæ, cæremonias nunc ordonare, nunc abrogare ſolent. Verum quidem eſt, quod antiqui patris Cypriani nomine circumfertur: *Diuerſitas cæremoniarum nō tollit unionem Eccleſiæ.* Arguit tamen

eorum

eorum, qui neque in doctrinæ vnitate concordant, magnam vanitatem, effrenemq́; licentiam. Hæc autem maximè apparet in Sacramentorum, quæ ſunt quaſi verbum viſibile, adminiſtratione.

De Adminiſtratione Baptiſmi.

Primò nulla ferè habent baptiſteria, vel ſi qua à Catholicis habent, iis tamen non vtuntur, ſed aquali, vel tõſoriâ pelui. In Germania Catholicus mos trinâ aquę immerſione, vel aſperſione baptizandi reſeruatur. In Gallia variat, vnamque ſolum adhibent, non in capitis vertice, ſed fronte, vel facie. Imò Aureliæ me ſemel vidiſſe memini *Molineum* ſeniorem, ibi Miniſtrum, paulum aquæ in veſtẽ ſolùm infantis, quem baptizaret, inſperſiſſe. Quorſum ergo Catholici Caluiniſtis obiicitis, quod negent aliquam Sacramento, vel ipſi baptiſmatis aquæ vim, & virtutem ineſſe? Secundum Auguſtinum tract. 80. in Ioh. *Aqua corpus tangit, & cor abluit*: ſecundum Molineum

um: Aqua veſtem tangit, & illam penetrans corpus abluit, & animam Dei promiſſione, de electione ad vitam æternam, obſignat. In Hollandia, iisq; vicinis locis Miniſter baptizaturus formulam baptismi à Caluino præſcriptam, ex ſuggeſtu prælegit, aliusque miniſter, vel ſi non adeſt, ipſe deſcendens, infrà ſuggeſtum baptizat, quamuis in Gallia ſuggeſtus humilior ſit, vt ad illum infantes baptizandi eleuentur: Ratio hæc eſt: quia *verbum Dei in ſolo ſuggeſtu tractari, & proponi debet*. Hunc modum etiam obſeruant in benedictione Matrimonii. Porrò Anglo-Caluiniani etiam *crucis* ſignum, aliasque cæremonias à Catholicis acceptas, in baptizandi ritu religiosè adhibent. *quanta ſuperſtitio?*

De cœna Domini celebratione.

Quemadmodum in ſacramentorũ adminiſtratione certa quædam inſtitutionis verba, tanquam Sacramenti forma, adhiberi ſolita ſunt, vt cum baptizatur, dicit Miniſter: *Abluo te in*

nomi-

nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. etſi Caluiniſta linguâ ſuâ vulgari: Sic etiam fieri ſolet in Sacramento Euchariſtiæ, aliis dicentibus: *Accipite, manducate; hoc eſt corpus meum*; aliis: *panis quem frangimus communio eſt corporis Chriſti.* Soli Geneuēſes, qui dum cōmunicantibus ſymbola porrigūt, muti ſunt, nihilq; loquuntur, metuentes ne magicâ, vt aiunt, murmuratione panis fiat corpus, & caro Chriſti.

Geneuæ datur hoſtia, panis azymus, & figurâ rotundus; in cæteris omnib. locis Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Belgii, &c. panis fermentatus, vulgaris, craſſus, & in lōgas partes diſſect⁹, quas poſtea cōmunicantibus frangunt, ad vltimā vſq; panis quaſi nūc indiuidui particulā, quam, tanꝗ inutilem, ſeorſim ab vſu ſeponūt. *Debet.n. panis in cœnâ frangi.* Baſileæ tamen, & Heluetiæ locis, fractio hæc locum non habet.

In Germaniâ & Galliâ cōmunicātes mensā circūire ſolent, vbi obſeruandū quod in Gallia ſæpe ſutores, ſartores, aliiq; calones, quos Diaconos conſti-

tuunt

Digitized by Google

tuunt, calicẽ in cõmunione exhibent. In Anglia verò, & Belgio menſam non circuire, ſed illi aſſidere ſolent; cũ hac tamen differentiâ, quod in Belgii pleriſq; locis ſtrictim etiã duodenari⁹ numer⁹ cõmunicantium obſeruetur, inter quos medius Miniſter Chriſti perſonã mimicè repræsẽtat. Quis verò illorum Iudã referat, ignoro. Habẽt hoc eius rei fundamentum: *Quo propiùs cæremònia primã Chriſti inſtitutionẽ, & exẽplum accedit, eò purior eſt & ſanctior*. Cur ergo etiã nõ de nocte communionem veſtrã celebratis? Angli verò Puritani ad viginti vſq;, & plures, longæ admodum menſæ turmatim accumbunt, & ex tribus, vel quatuor in eâ poſitis ſcutellis, panis fruſtulis repletis, totidemque ſcyphis, Sacramentum ſuis ipſi manibus capiunt, ac hiſtrionicum quoddam conuiuium, ſicut in Comœdiis, & Tragœdiis fieri ſolet, exprimere videtur. Apud Anglo-Caluinianos verò neq; circũambulare, neq; etiam accũbere ſolent, ſed contrà miniſter circumit atq; obãbulat, deferens vnicuiq;

ad

ad ſellam, vel ſedem ſuam ſacramenti tum panem, tum vinum; qui mos repræſentare debet in Miniſtro Medicum, qui pharmacum & medicamentum, ſicut & potionem, ægrotis, atq; infirmis ſolet apportare.

Quod *vaſa* attinet, adhibent in nõnullis locis magnos ſcyphos, vt in Germaniâ, in nonnullis argenteas pateras vel patinas, vt Aureliæ, in Galliis, in quibusdam vitra, vt Pariſiis: in Anglia à Puritanis vulgaria pocula propinantur, ab Anglo-Caluinianis verò calices.

Quod *cantum* attinet, *organa*, *veſtes*, &c. ita habe Solos Anglo-Caluinianos matutinas, & veſperas quotidiè more, & melodiâ Catholicorũ, ſicut & Lutheranorum Noribergenſium, &c. (quanquam hos latinâ, illos vulgari linguâ Anglicâ) canere: itemque organorum pulſu, & vocali Muſicâ ſymphonicè, ſatisque dulciter interſonare, cæteros omnes nunquam canere, niſi aliquem fortè pſalmum, ante, & poſt concionem; & quidem Hugo-

nottas

nottas ordine à pſalmo primo ad ſecundum, à ſecundo ad tertium, & vltimum vſque, denuòque primum repetere, ſiue cantio illa concioni, loco, & tempori congruat, ſiue non; Organa item & figuralem Muſicam non adhibere, paucis in locis Belgii exceptis, vbi tamen ferè organa accommodant Mercatorum congregationibus, circa meridiem, & veſperam, quando in templis (tanquam *Burſis*) de ſuis tractât, mercaturæ negotiis, & commerciis. Male hoc habuit Doctorem Pezelium, Bremæ Prædicantem, ideoq; author fuit eius loci Senatui, vt organa ex templis auferrentur, & in aliquẽ locum fori, vbi ciues conueniant, reponerentur. *Veſtes* ſacras vel religioſas in diuino cultu nullas adhibent: *Sanctorum feſta* nulla celebrant, exceptis tamen Anglo-Caluinianis. *Ieiunia* apud omnes nulla, niſi forſan apud miniſtros Geneuenſes, qui diem Iouis piſculentum fecerunt, quia *propter vicinum lacum*, Lemanum, piſcib. abundant: diem autem veneris carnium

H vſui

Digitized by Google

vſui deſtinarunt; *propter libertatem conſcientiæ*. Quod verò diebus veneris, totóq; Quadrageſimæ tempore Angli carnibus abſtineant, non meretur tamen appellari ieiunium, quia non ſicut apud Catholicos, *religionis*, ſed *œconomiæ* causâ apud ipſos ſeruatur.

CAP. X.

De ſectæ Caluiniſticæ decremento, atq; interitu; deq; eius ſtatu in Gallia.

CErtè ſicut omnis hęreſis habet ſuã natiuitatem, adoleſcentiam, atq; ætatẽ ſtatam: ita eam tandem etiã ſenectus cõſequitur, & mors ipſa. Quoniam itaque Caluiniſticæ ſectæ hactenus ortum, progreſſumque omnium oculis expoſuimus; ita nunc quoq; de eius decremento, atq; interitu aliquid venit dicẽdum, vel potius diuinandũ.

Caluinus ipſe, vel ingenii ſagacitate, vel ſpiritus ſui reuelatione regni ſui ruinam, & diſſipationem, poſt pauxilli temporis defluxum, futurã præuidit, & prædixit, in præfatione Catechismi Geneuenſis, quem ad miniſtros ſuos in

Friſia

Friſia Orientali, miſit. *De poſteritate, ait, ego ſic ſum anxius, vt tamen vix cogitare audeam: niſi enim mirabiliter Deus è cœlo ſuccurrerit, videre mihi videor extremam barbariem impendêre orbi, atque vtinam non paulò poſt ſentiant filii noſtri fuiſſe hoc verum potius vaticinium, quam coniecturam.* Ego, cum non paucis aliis, Caluini hactenus filiis, tandem reuerà *ſenſi* patris *fuiſſe hoc verum potius vaticinium, quam coniecturam*; ideoque indubitatam eius impletionem, ac felices quotidiè ſucceſſus, atque euentus paululum illuſtrabo.

A Galliâ exordior, in quâ, quemadmodum hæreſis illa à Gallo omnium primò incepit, ita etiam in eâdem (claro *Auguſtanæ Confeſſionis* exemplo, quæ vbi nata eſt, omniumque primò in lucem edita, ibidem primò omnium articulatim moritur, & ſepelitur) omnium primò, Deo fauente, deſinet. Vnde verò ſpes illa nobis appareat, augurium noſtrum indicabimus.

Laudabile, & prudens eſt conſilium

quo HENRICVS IV. Dei gratiâ, Chriſtianiſſimus Galliæ, & Nauarræ Rex, qui meritò inſigniatur hoc elogio: MILES PACIFICVS, excogitauit egregia extirpandæ apud ſe hæreſeos media, & quidem talia, quæ populum vniuerſum non modò non offendunt, ſed etiam in timorem, & amorem re-

1\. *Non omni regno, non omnibus omnia quadrant.*

gis ſui conuertunt. *Primò* ſanxit omnibus in nobiliſſimo ſuo regno, pro tempore, religionis immunitatem, poteſtatemque fecit ad diuinum eius cultum, ſuo loco, palàm & ſecurè conueniendi: quo pacto publica totius regni, ac in eo Catholicæ Eccleſiæ, pax alitur, & Patriæ ſalus conſeruatur. *De-*

2 *inde* Hugonottæ Hæretici faciliùs de facie ad faciem cognoſcuntur, ex nomine, ex familiâ, ex officio, ex opificio, exque omnibus ipſorum machinationibus, & conſiliis. *Tertiò* hinc etiam

3 fit, vt tantò illuſtrior omnibus appareat, vtrorumque, & Catholicorum, & Hæreticorum, in fide, & vitâ, in doctrinâ, & moribus, diſcrepantia: ac inprimis quanta ſit Hugonottarum

circa

circa religionis cultum, profanitas, absque omni reuerētia, mundicie, cæremoniis, ſine omni ordine, & lege, innoteſcit. *Quartò*, ne hæreticus Catholicum, æger, & contagioſus ſanum, atque firmum mutuâ conſuetudine clā inficeret peſtilentiali apoſtaſias vitio, foris, & eminùs extra vrbem, milliari vno, vel duobus permiſſus eſt Hugonottis congregationis, & conuenticuli locus; ſicut prouidâ Magiſtratus curâ, in rebuspubl. benè conſtitutis, foris ſemper, & longè ab vrbe poſitum, leproſis, aliiſque peſte, & contagioſâ quâdam lue affectis, ordonatum fuit domicilium. *Quintò*: Hac etiam ratione Rex Chriſtianiſſimus Hugonottarum vires, & potentiam, atque adeò illos ipſos in numerato habet, eòque facilius turbas Eccleſiæ dantibus, vel ſeditionem in regno excitantibus obuiam ire, frenumque rebellantibus iniicere poteſt. Ac *Vltimò* cum tantâ prudentiâ iure connumeretur etiam Regia iuſtitia, quâ ſtante Religionis libertate, & vtriſque, Catholicis &

Hæreticis, fidei immunitate conceſſâ, cauetur, ne alter alterius inuolet, & interuertat poſſeſſiones, ſed ſuas, & à maioribus acceptas quisque teneat & ſartas tectas conſeruet. Quo edicto Hugonottæ propriâ ſibi fabricant foris templa, inſtar horreorum, quæ ad leuem ventum ruinam nutant, ex lutho, & viminibus, ſuperimpoſito graui tecto, conſtructa, absque omni formâ, vel ornatu; paucis iis locis, & oppidis exceptis; quæ iam antè, Catholicis expulſis, inuaſerunt.

Hugonottarum verò conuentus, & cõciliabula in vniuersâ Galliâ, Regno ampliſſimo, ſi quis curiosè noſſe expetat, ſciat plura non eſſe, quam ſexcenta, quadraginta quatuor, ſicuti eorum numerum, ex ſingulis eius prouinciis certum, & exploratum habeo: quarum vnaquæque totidem, & plura habet templa, ædesq; S. Catholicæ Eccleſiæ ſacras.

Et quid non de Galliâ mihi pollicerer in ruinam Hæreſeos? in quâ tot numerantur Eccleſiæ Catholicæ præſules,

ſules, & ſacerdotes, quatuordecim Archiepiſcopi; Centum & ſeptem Epiſcopi: Quingēti & quadraginta Abbates: Priorum numerus mihi non eſt certus: Vicies ſepties mille, & quadringenti Parochi. Deinde in quâ florent tredecim Academiæ omnes Catholicæ, præter eas, quæ vel vetuſtate collapſę nunc inſtaurantur, vt Lugdunenſis, & Maſſiliēſis quæ mercib. potiùs q̃ litteris hactenus floruerunt, vel nouæ à fundamentis eriguntur, vt Flexiana, & Aquenſis in Prouinciâ. Auenionēſis verò quæ Papæ eſt, & Dolana in Burgũdiâ quæ Catholici Regis, extra regnum computantur. Hugonottæ nullam habent Vniuerſitatem, ſed quatuor ſolũ in vniuerſo Regno Collegia, vel Gymnaſia: Vnum Montiſ-Peſſuli, vbi Catholicorum Academiæ adiuncti ſunt: ſecundum Nimauſi: tertium Montis-Albani: & quartum Salmurii.

Huc etiam facere videtur, quod bona pars Gallicæ Nobilitatis, viri illuſtres, & Chriſtianiſſimo Regi à cōſiliis

qui vt olim bellicam ſuam virtutem militiæ ſatis teſtatam fecerunt, nunc in hoc tranquillo pacis ſtatu, literarũ, & doctrinæ laudes ſibi captant, viriq; politici, vel laici Hugonottarum miniſtros, homines laicos admodũ glorioſè refutant, & non enſe, ſed calamo vincunt, occidunt, ſepeliunt.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Quid verò mihi non promittam de Chriſtianiſſimi Regis filiis, inprimis natu maximo, LVDOVICO XIII. Delphinatus principe, & Regni hærede, octo nunc annos nato, qui à Societatis IESV patribus, S. Ludouici Galliarum Regis præceptis, & regulis, ad ſanctam & Catholicam eius vitam, fideliſſimè inſtruitur, & ex vberibus maternis pietatem, & fidem Catholicam cum lacte imbibit.

Taceo hîc patris HENRICI Regis Chriſtianiſſimi pietatem, & affectum erga Societatem IESV, cui nunc paſſim ædificia exſtruit, Academias erigit, ſuamq; Regiam domum (à la fleſche) Flexiam, prope Salmurium, Hæreticorum nidum, dono dedit, & Academi-

micis priuilegiis dotauit. Rupellæ verò, vnici Hugonottarum aſyli, & contra Catholicos munitiſſimæ Rupis, ciuitatis maritimæ, Hæreticis plenæ, ante biennium dictis patribus concionandi poteſtatem fecit.

Ac vltimo loco his adiici poſſet eorum Catalogus, qui breui temporis ſpacio ex Hugonottis, eorumque miniſtris, vel prædicantibus, ad Eccleſiam reuerſi, & conuerſi ſunt, niſi nimiùm foret prolixus. Auenione vbi S. officii, vel Inquiſitionis domus eſt, intellexi circa trecentos & plures quotannis ſponte ſuâ ad Matris Eccleſiæ gremium redire. Deus omnibus errãtibus hanc inſpiret gratiam, propter nominis ſui gloriam, Eccleſiæ ædificationem, ac errantium perpetuam ſalutem.

CAP. XI.

De ſecta Caluiniſticæ ſtatu in magna Britannia.

QVod Caluinianæ ſectæ in Angliã ſtatum attinet, ille ita comparatus

tus eſt, vt vel admodum longo tempore durare poſſit, vel etiam ſubitò & repente mutari, propter Catholicũ ibidẽ in perpetuâ Epiſcoporum ſuorũ ſerie, legitimâq; paſtorũ ſucceſſione, ab Eccleſia acceptâ, ordinem, ob cuius honorem Anglos Caluiniſtas mitiore vocabulo, non hæreticos, vt qui absque omni ordine, & legibus, inſtar planetarum, errant, & vagantur, vel inſtar locuſtarum, quæ ſine capite ſunt, & Rege, & modò huc, modò iſthuc ſaltũ faciũt: Germanicè Schwermer vnd Rotten-geiſter; ſed ſchismaticos appellare ſolemus. Qui quantum in doctrinâ etiam, & cæremoniis, à cæteris Caluiniſtarum indiuiduis vagis diſtent, ſuo loco, ſuprà tetigimus.

Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex IACOBVS hoc nomine primus, in regia ſui inauguratione, publicâ ad ſubditos ſuos oratione, in quâ valde conqueritur de Puritanorum importunitate, & quam ſibi exhibent, moleſtiâ, libenti animo profeſſus eſt: Romanã Eccleſiã Matrem eſſe, & ſemper fuiſſe

omni-

Digitized by Google

omnium Eccleſiarum, ſed, vt à præceptoribus ſuis edoctus eſt, illam nunc tanquam vetulam rugas contraxiſſe, & inſtar delirantis anus errare: ideoq; in regni ſui Eccleſiâ, meritò reformationem aliq̃, in priori ordinis Eccleſiaſtici ſtatu, graui cõſilio inſtituiſſe, & inſtitutã deinceps defendere & propagare. Duos in hanc rẽ pernicioſos edidit diuerſis temporibus libros Guilhelmus Perkinſius Anglus, alterum, cui titulum fecit Catholicum reformatum: alterum quo demonſtrare nititur innouata Eccleſiæ Romanæ modernæ dogmata, primitiuæ incognita: ſed vtrumq; putidum, falsũ, & fictitiũ.

Quæ vana perſuaſio ſi Regis animo eximi poſſet, Principis non modò eruditiſſimi, ſed etiam pacis ſtudioſiſſimi, ſummã omnibus Catholicis de tanto Rege, tamq; literato, ſpem facerem, qui cum antiquis aliquot Angliæ Regibus, non ſolum ſapientiſſimis, ſed etiam in diuorum ordinem adſcriptis, ſanctiſſimis, certare, & priſcum titulum optimo iure repetere & vſurpare

poſſit: DEFENSOR FIDEI; qui titulus etiam ſyntaxi grammaticâ haud ſatis bene congruebat Fœminæ, vt meritò fatalis fuerit Regno, & in eo Eccleſiæ, ille dies, quo patriis ſtatutis, Mulier in viros cæpit exercere imperium. Interea bonam cauſam non parum promouebit mutua ſubditorum diſſenſio, quæ eſt inter eos, quos Puritanos vocant, & illos, qui Catholicorum ritus & cæremonias, & plæraque alia, piè & reuerenter obſeruant.

Bellum Hæreticorũ pax eſt Eccleſiæ. Hil. l.7. de Trinit.

Scoti etiam Anglorum Eccleſiaſticum ordinem, & Epiſcoporum, aliorumque Præpoſitorum prælaturam, admittere nolunt, ſeſeque omni vi, & potius armis, quam argumentis, Anglis opponuut. Famâ accepi ex nobiliſſimo Domino Alexandro de Salis, iam recens ex Anglia in Rhætiam domum reuolante, (quem honoris cauſa nomino, tum propter familiæ ſplendorem, tum propter fælicem eius ex Hæreſi Caluinianâ ad Catholicæ Eccleſiæ gremium conuerſionem, in itinere Paderbornæ hæreſi ciuratâ,

24. Iu-

24. Iulii, anno 609. ætatis ſuæ 40.) Andream Miluinum, primarium in Academia S. Andreana apud Scotos, Caluinianæ Theologiæ Profeſſorem, ob Satyrica in Anglorum Epiſcopos edita carmina, Lōdini in carcerem & vincula coniectum.

Cæterùm quæ ſit in Anglia Caluini authoritas, dicam. Anno 1608. Menſe Iulio, in publicis comitiis, vt vocāt, quæ quotannis ſemel in florentiſſimi iſtius regni Academiis, quibus neſcio an in toto terrarum orbe poſſint eſſe antiquiores, & Collegiorum numero, amplitudine, & ſtructuræ magnificētiâ præſtantiores, habentur, ac tum ſolennis in omnibus facultatibus promotio celebratur, quæ res ibi maximè viſu digna eſt: Oxoniæ, Doctor Olandus, Theologus, & Promotor tū deſignatus, hoc de Caluino iudicium teſtimoniumq; ex altâ cathedrâ, in mille hominum præſentiâ, proferebat: *Caluinus vir fuit doctus, ſed non ſcripſit in omnibus Catholicè*: item paulò poſt: *Caluini ſententia de Deo peccati authore* (Cal. l. 1. inſt. c. 18. §. Tergiuerſando)

neque

itaq́ꝫ effugiunt, Dei tantum permiſſu non etiam voluntate hoc fieri.

neq́ꝫ defendi, neque excuſari poteſt: quia ille apertè Catholicorum nudam permiſſionē deridet: & efficacis Dei voluntatis cum peccato concurſum introducit.

Deinde Puritani i. e. puri Caluiniſtæ à duab. eius regni Academiis proſcripti ſunt, Oxoniæ, & Cantabrigiæ, vt concionando veſtigium ibi ponere non auſint. Neq; ab exteris ignorari debet, Anglos q Philoſophiæ & Theologiæ aliquo graduali teſtimonio ornati ſunt, (vocantur ibi *Socii*, ſicut in Germania, Heidelbergæ, *Sapientiſtæ* veterani, vel Marpurgi *Maiores*) in collegiis honeſto præter victum tota ſua vita ali ſtipendio, ſed more Catholicorum, cælibem & monaſticam viuere in iis vitam. Si quis tamen vxorem ducere velit, illum leges collegio excedere, & quib. fruebatur commodis priuari iubent, ſicut Monaſteriorum ordo vbique poſtulat. Quoties etiam itur ad publicas lectiones, & diſputationes, non ſolum Profeſſores, ſed etiam ad gradum aliquem eruditionis promoti ſtudioſi incedunt togati, ge-

ti, geſtantes pileos Catholicorum more quadratos, & crucigeros. Ipſa verò candidatorum promotio, vel potius benedictio, non ſicut apud Caluiniſtas in Germania in Brabeuterio, vel Lectionum Auditorio, ſed in templo, cum diuini nominis inuocatione, fieri ſolet.

Sanè multa obſeruaui in Anglia, non modò Eccleſiæ Catholicæ relicta veſtigia, ſed etiam alicuius pietatis documenta, vt intereà illos taceam, qui quotidie ibidem, & foris peregrinando ad fidem Catholicam conuertuntur, quorũ, vt & cæterorum omnium, ſalutem Deo precibus noſtris ſeriò & fraternè commendare debemus.

CAP. XII.

De ſtatu ſectæ Caluiniſticæ in Germania, ſuperiore, & inferiore.

SEd quid de Germaniâ noſtrâ diuinem, quam Turcarum Tyrannus appellaſſe fertur: *Belluam multorũ capitũ?* Et in qua ſectam Caluiniſticã lento temporis progreſſu magis magisq́;

non

non modo nutriri, ſed etiam augeri vi-
demus, Lutheranis contra de die in
diem, numero decreſcentibus, & in
fumos abeuntibus, de quibus Calui-
niſtæ iubilando triumphant. Verùm
enimuerò ſicut Lutherani Caluini-
ſtas origine antecedunt, ita etiam pri-
ùs, & in horum conſpectu palàm eua-
neſcunt, vt meliorem ſibi ſortem, præ-
deceſſorum à quibus defecerunt, exē-
plo, polliceri non debeant, cum lon-
gè peiorem adhuc cauſam tueantur.
Quare ſi verum eſt, quod nos veritas i-
Matth.12. pſa docuit: *Omne regnum quod contra ſe
diuiſum eſt, deſolabitur*, magnam Ca-
tholici ſpem concipiant ex mutuis
Caluiniſtarum noſtrorum diſſenſioni-
bus, & rerum omnium confuſione,
Babylonicam illorum Turrim, breui,
auxiliante Domino, deſtructum iri.
Et ſicut omnis hæreſis facta exemplo-
rum inductione, per mille & quingen-
tos annos, certam habuit & limitatam
ætatem, vitæ principium, & finem: ita
nulla eſt, quæ præſcriptos durationis
terminos excedere potuit, ſed iam
matu-

Digitized by Google

matura, & putrefactioni vicina, ſpõte, & vitio ſuo corruit. Et cum nullus ſit inter noſtros Caluiniſtas ordo, nulla ſtatuta, & leges, nullus Magiſtratus, nulli prælati, & priores, ſed omnes, vt ipſi aiunt, pares, æquales, liberi, exiſtimandum eſt, quod ne quidem cum Lutheranis centeſimum annum ſint expleturi, etſi ſibi nunc maximè florere videantur.

Et quomodo Caluini cauſa nõ periclitaretur apud illos, qui eius patrocinium, & Magiſterium nunc prorſus abiecerunt, noluntque amplius illum authorem authenticum, fideiq; præceptorem ſequi; imò apertè prudentiores, & acutiores in Caluiniſticis Academiis profeſſores ipſum lancinare, paſſimque caſtigare non verentur: an hoc fiat inſitâ quadam contendendi libidine, an verò quod ſubodorati ſunt ipſius Euangelia, & Epiſtolas non ad amuſſim reſpondere veritati, neſcio: vtrum dicatur, per me licet. Multò magis deſperata eſt Caluini cauſa apud Piſcatorianos in Naſſouia,

& Arminianos in Hollandia, qui Calуinum palam oppugnant, & ſibi nihil cum ipſo negocij eſſe aſſerunt. Diuinate prudentes, quonam res vergat. Certè Belgij pars illa, quæ à Catholicorum corpore reſecta eſt, hoſpitium eſt, & receptaculum omnium profugorum, & hæreticorum propugnaculum, in quo omnibus, Lutheranis, Caluiniſtis, Mennoniſtis, infinitiſque Anabaptiſtarum ſectis, Libertinis, Iudæis Luſitanis, &c. ſumma eſt data licentia, & libertas dicēdi, & docēdi, interdicto ſolis Catholicis clam & palam diuini cultus exercitio.

Non eſſet ab hoc loco alienum, deſperatam Guilhelmi Whitakeri, ſuo ſeculo Caluiniſtarũ doctiſſimi, Cantabrigię Profeſſoris, reſponſionem, ad Catholicorum obiectionem, *de mutuis Caluiniſtarum diſſidiis*, coronidis loco adiicere. Etenim obiectum crimen diluit, non negando, ſed excuſando, allatis ſolum iſtarum diſſenſionum cauſis, quarum primam dicit eſſe Satanæ malitiam; ſecundam, Philautiam etiã inter

Controu. 2. de Eccl. q. 5. cap. 8.

inter bonos, quę ex reliquiis carnis ſupereſt; tertiam, illorũ ignorantiam, quòd Spiritus S. non æquali menſurâ donetur & accipiatur ab omnibus. His expoſitis diſſenſionũ cauſis, ſe ſuoſq; rixantes excuſat ſimilibus, vt ait, contẽtionum exemplis: Petri & Pauli, Pauli & Barnabæ, Auguſtini & Hieronymi, Cyrilli & Theodoreti, &c. de quibus ſolum legitur in Traditionibus Caluinianis: in ſcripturis, & Patribus hac de re nihil.

Æquè deſperatè reſpondet ad omnes, quas Bellarminus aſſignat Eccleſiæ, notas. *Antiquitatem* ita eludit, quia Chriſti Eccleſia ſuo & ſuorum Apoſtolorũ tempore non fuit antiqua, ſed noua: cum diſputatio ſit inter Catholicos & Hæreticos, de Eccleſia, quæ eſt hoc noſtro tempore, quam annos mille & ferè ſexcentos antiquam eſſe oportet. *Succeſſionis* perpetuæ Epiſcoporum argumento concedit etiam veteres Patres vſos, at, inquit, *non in pugnâ, & bello, ſed poſt pugnam, & victoriam in triumpho*: poſtea videns ſe ni-

Ibid. cap. 9.

Ibid. cap. 10.

Contra [illegible] de Eccl. [illegible] cap. [illegible]

ſe nihil dixiſſe, à conceſſo ſuo reſilit, & vt hanc etiam notam effugiat, in ſuis, quæ contra adfert, argumentis probare conatur, etiã Hæreticis, & Schiſmaticis hanc notã eſſe communem, non Eccleſiæ propriam. *Miracula* non vult eſſe notam Eccleſiæ, quod etiam Gentiles illa edidiſſe narrat: ſimiliter reſpondet de *Lumine prophetico*, ſæpe quoque Ethnicos & Pſeudoprophetas fuiſſe verè vaticinatos. *Sanctitatem* ab Eccleſiæ notis exterminat, quia ſoli Deo, non hominibus illa apparet; ac ſi dictum non eſſet: *ſic luceat lux veſtra coram* hominibus, *vt* videant *opera veſtra bona.* Pudet proſequi cætera. Doctor Copennius Heidelbergæ Profeſſor, diſſimulatè eruditus, & vulgo oculatior, fatetur locum illum Apocal. 1. *Gratia vobis, & pax ab eo qui eſt, qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni eius ſunt*: eſſe nodum Gordianum ac inſolubilem. Si enim ſancti veniunt cum Deo in communionem diſtributionis cœleſtium gratiarum, cur non etiam orationis

Ibid. cap. 12. *Ibid. cap. 13.* *Ibid. cap. 11.* *Matth. 5.*

tionis

tionis & precum? A quo enim aliquis, boni aliquid accipit, ab illo iſtud recte, & pie petere poteſt. Plura ex priuatis eius collegiis dicta foris eliminare poſſem. Sic etiam doctiſſimi cæcutiunt, quoties ſolis radios expugnare volunt.

Anno 1607. Pareus publicam habuit diſputationem ex priore ad Corinthios epiſtolâ, ac circa initiũ theſi 1. aſſerebat: *tollenda eſſe ex Eccleſiâ omnia ſchiſmaticorum nomina, Lutheri, Caluini, &c.* Copenniuſo ppones contẽdebat omnino eſſe retinenda, propter ſui à Lutheranis diſtinctionem, ne ſi communi appellentur nomine, populus in errorem inducatur. Reſpondit Pareus: omninò diſtinctionis gratiâ, nomina certa adhibenda, ſed non ſchiſmatica: ac proinde ſicut Lutherani ſeſe in poſſeſſionem intruſerunt nominis *Euangelici*, ſimiliter nobis faciendum. Sed tamẽ hactenus nullum ſatis commodũ inuenire potuerunt. Nam nomen illud *Apoſtolici* alij olim Hæretici ſibi vſurparunt, de quibus

Fortaſſis ſolum exexritij gratia.

Auguſt.lib.de Hæreſ.cap.40. Author ego illis eſſem, vt ſicut Lutherani, qui prius apparuerunt, ſe vocitant ab Euangeliis Euangelicos, ita Caluiniſtæ qui illis poſteriores ſunt, ſe nominent ab Epiſtolis Epiſtolicos; quemadmodum etiam in codice Biblico Euangelia ſequuntur Epiſtolæ.

Intereà obſeruetur quod Caluum *Caluini* nomen omnibus ſordeſcat, ac pleriſq; etiam calua eius doctrina nõ amplius ex voto placeat: ſed Caluiniſtarum quiſq; ſicut Eccleſiam Romanam hactenus, ita nunc Caluiniſmum ipſum polire & reformare annitãtur. In ſumma vt rem totam concludam, vnico dicam verbo quod hactenus volui: DESPERATA EST CALVINI CAVSA, quæ in poſterum etiam in ſui Imperij cameris, & Academicis Parlamentis inter ſuos aſſeſſores, & aſſeclas nullũ inuenit Procuratorem, vel Aduocatum, qui eius patrociniũ ſuſcipere velit. Deus intereà ſuã ſibi ſeruet, & ampliet Eccleſiam, errantes in viã reducat, cæcos illuminet, improbos

bos emẽdet, fideles cõfirmet, pios ſaluet: vt omnes, & ſinguli in vnâ ſcholâ terreſtri, ab vno fidei Magiſtro edocti, ad altiorẽ pariter vniuerſi Academiã cœleſtem aſcendamus, & ex hac Eccleſiâ militante, ad triumphantem, & perpetuò iubilantem Eccleſiam, ſurſum ad Chriſtum, à ſanctis eius Angelis, euehamur.

EPILOGVS.

BReuẽ tibi, Benigne Lector, de Secta Caluiniſtica libellũ, rudi, quod aiũt, Minerua cõſcripſi, in quo ea ferè omnia cõplexus ſum, q̃ vniuersũ illius ſtatũ concernere poſſint, quæq; etiam meo iudicio oẽs & vniuerſos officij ſui commonere, Catholicos confirmare, Hæreticos conuertere, & ad Eccleſiæ Catholicę, fideliũ Matris gremiũ, meritò reuocare debeãt. Pro colophone & clauſula paucis etiã Lectori beatæ meæ cõuerſionis occaſionẽ, & cauſas, q̃ me etiã ſatis diu initio reluctantẽ diuinæ illuminationi cõpulerũt ex Caluiniſtica Synagoga ad Catholicã Eccleſiã; ex regno Satanæ, & tenebrarũ,

in regnum Chriſti & lucis transfuge-re,indigitabo:vt iiſdem vel alios,prioris ſcholæ ſocios, errantes in viam reuocem, & ægrotantes ſimili pharmaco ſanitati, animæq; valetudini reſtituam;vel denique me ab omnibus obtrectatorum calumniis, & mendaciis honeſtè vindicem.

Principio natus ſum & educatus à teneris meis vnguiculis ad ætatem vſque maturam, qua iam Reipub. Veſalienſi meâ opellâ inſeruire debebam, in Caluinianâ Hæreſi. Puer ſcholam Patriam, quæ eſt Cliuo-Veſaliæ, frequentaui, & ex primis iam elementis eluctatus ſub Rectore eius ſcholæ Iohanne Brantio, Ampliſſimi Senatus Veſalienſis ſumptibus, & liberali ſalario,foras ad altiora ſtudia, & lectiones publicas ablegor, primò Herbornam Naſſouiorum, vbi annos duos cum dimidio Philoſophiæ curſum abſolui, & primordia Theologiæ præceptore Iohanne Piſcatore, eius ibi Profeſſore, addidici. Inde mittor Heidelbergam in Palatinatu, vbi poſt trimeſtre

ab ad-

ab aduentu meo ſpacium, ſummos in Philoſophiæ honores conſecutus, anno 1604. die 16. Febr. cæptū Herbornæ in Theologia ſtudium quatuor annos, ſub eius Academiæ Profeſſorum, ac maximè Doctorum; Parei, & Copennij, auſpiciis, ductuq;, continuaui. Hoc mihi elapſo in altioribus ſcholis circiter ſeptennio, vnicū adhuc peregrinandi per Galliam, Angliam, Belgium, &c. annum gratioſè indulget, ſuiſque munificis impenſis permittit, ſemper omni honore, & debita animi ſubmiſſione colendus, dictus SENATVS VESALIENSIS.

Reuerenter itaque omnibus meis Heidelbergæ Fautoribus, Profeſſoribus, & amicis valedicens, & inprimis Doctori Pareo, qui me abiturientem ad conuiuium inuitare, & honorifico manus ſuæ ſymbolo ornare nō eſt dedignatus, Christo duce, & ſanctis eius Angelis comitibus, anno 1607. menſe Iulio, Lutetiam Pariſiorum contendo, & paucis poſt mēſibus Aureliam, vbi cum Generoſæ familiæ Nobili-

MELCHIORE à Rechenberg, Sileſio, Domino meo ſemper honorando, hyberna, ſedemque fixi. Ibi mihi, neſciebam quo fato, à quodam Studioſo Argentinenſi, Lutherano, libellus Concilij Tridentini affertur Gallico idiomate impreſſus, quem profeſſioni, & ſtudio meo Theologico, vt aiebat, vtilem iudicet. Ego ſubridens librum inſpicio, & propter ſtyli gallici elegantiam accepto: interim doctrinæ textu, ſeſſionibus, Canonibus, omnibuſque articulis præteritis, ſolas lego præfationes, Legatorum orationes, Patrumque congregatorum precationes, ſingulis ſeſſionibus præmiſſas; quibus deuotè à me lectis, & recitatis ita perturbor, animoque conſternor, vt non ſolum inexplicabilis per multos dies Melancholia me prorſus ad omnia præpeditum teneat, ſed etiam mihi noctu ſomnus & interdiu comedendi appetitus faceſſat. Etenim diligenter mecum preces illas animo reuol-

uenti,

uenti, ex conceſſis noſtræ Theologiæ principijs occurrunt: *primò* quod Caluinus fidei noſtræ Magiſter, Eccleſiæque Reformator gratis agnoſcat: Eccleſiam Romanam olim, antequam à doctrinæ ſuæ puritate defeciſſet, veram Dei Eccleſiam, imò cæterarum omnium particularium Matrem fuiſſe. *Secundò*, quod idem Caluinus eandem adhuc in Eccleſia Romana quæ hodie eſt, paſtorum, Epiſcoporumque, ſi non in doctrinâ, tamen in officio ſucceſſionem, ab antiquis temporibus deriuatam fateatur, legitimamque paſcendi gregis, modo orthodoxè docere velit, obtinere poteſtatem. *Tertiò*, Reuoco mihi in memoriam DEI promiſſiones, precibus communiter factas: *Inuoca me in die, &c. & te eruam.* Pſal. 49. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis; pulſate, & aperietur vobis: Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filiis veſtris, quantò magis Pater veſter*

Lib. 4. Inſt. c. 7. §. 24.

Hac ſucceſſione maximè gloriantur Angli: & VVhitakerus hac ratione probat Lutherũ fuiſſe ordinarium Paſtorem ac legitimum, quod in Eccleſia Romana ſit ordinatus. Cont. 2. de Eccleſ. q. 5. cap. 6.

veſter qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe, Matth. 7. *Quartò* meditor promiſſiones peculiariter Eccleſiæ, & ſanctis congregationibus factas: *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi*, Matth. 28. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis*; quæ verba non de ſolis Apoſtolis, ſed etiam omnibus ipſorũ ſucceſſoribus intelligenda concludit iſta æternitas, & manſionis ad conſummationem ſeculi perpetuitas. *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ero in medio ipſorum*, Matth. 18. Et ſummatim: *Super petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferni non præualebunt aduerſus eam*, Matth. 16.

Iam quod ſi tempore Imperatoris Phocæ, vel ſecundum alios citiùs, aut tardius, tot ſeculis Romana, Eccleſiarum Mater, deſiiſſet eſſe Eccleſia, pręter quã in vniuerſo orbe non fuit alia, propter doctrinæ conſanguinitatem, certè aliquando portæ Inferorũ contra vniuerſam Eccleſiam * præualuiſſent:

* *quod expreſsè ait Calu. lib. 4. inſt. c. 1. §. 11. Diaboli arte factum eſt, vt puræ verbi prædicatio aliquot ſeculis euanuerit. Et in præf. ad Gal. Regem.*

ſent: Imò nos plerique Germani ante felicem illum diem, quo ſurrexit Lutherus, nondum annis centum, Chriſtiani, & Catholici nō fuiſſemus. Execrabilis Inſania. Neq; eſt ſimilis ratio particularis alicuius dogmatis, vel ſententiæ; & ipſius Eccleſiæ veritas: Illa ad tempus, alicubi, & à quibuſdam hominibus vel ignorari & tegi poteſt, vel etiam à mendacibus ſupprimi; de qua loquuntur ſæpe patres: quod veritas tandem emergat, temporis ſit filia, quod contrà mendacia pereant & euaneſcant: Item tandem bona cauſa triumphat, & quæ ſunt id genus alia. Sed Eccleſiæ Catholicæ veritas perpetua eſt, quæ nunquam ignorari, nunquam Hæreticorum tenebris tegi vel obſcurari, multò minus illorũ machinationibus & mendaciis ſupprimi, & deleri poteſt. Qua de re exſtant alia SS. Patrum teſtimonia. S. Cyprian. lib. de Vnit. Eccl. *Eccleſia*, inquit, *Domini luce perfuſa, radios ſuos per orbem terrarum ſpargit*. S. Chryſ. hom. 4. in c. 6. Eſa. *Facilius eſt*, inquit,
ſolem

ſolem extingui, quam Eccleſiam obſcurari. S. Auguſtinus lib. 3. cont. epiſtol. Parmeniani cap. 3. *Eccleſia quæ ſupra montem, vt dictum eſt, conſtituta, abſcondi non poteſt.* Et Tract. 1. in epiſtola Iohan. *Nunquid digito oſtendimus Eccleſiam, fratres mei? nonne aperta eſt?* Et Tract. 2. *Quid amplius dicturus ſum, quam cæcos qui tam magnum montem non vident? qui contra lucernam, in candelabro poſitam oculos claudunt.*

Caluinus ipſe in Eccleſia Chriſti haſce duas notas agnoſcit; *viſibilitatem, & perpetuitatem*; ſed hanc ita accipit, quaſi Deus ſemper ex vnius ruinâ, & corruptione generet, ædi- *Lib. 4. Inſt. c. 2. §. 3.* ficetque ſibi aliam, atque aliam, quam ad tempus conſeruet, iterumque illi propter ingratitudinem, populique peccata, lucem nuper accenſam ſubtrahat, deque vno populo ad alium, perpetua qnadam viciſſitudine tranſcurſitet; atque adeò inſtar lunæ, modò plena & illuſtris appareat, modò obſcura ſit, & prorſus inuiſibilis. Hæc ſunt deliria & phantaſiæ hominum,

fana-

Digitized by Google

fanaticorum, qui *vertiginis ſpiritu* agitantur. Scio Sanctos Patres Eccleſiam aliquando Lunæ comparaſſe, quod in particularibus aggregatis cœtibus aliis atque aliis temporibus creſcere & decreſcere, aliis atque aliis locis modò minui, modò augeri viſa ſit, ſed nunquam eò ſimilitudinem deduxiſſe, vt oſtenderent Eccleſiam Catholicam inſtar nouilunij, ad tempus breue vel longum, eſſe abſconditam, & inuiſibilem. *Simile etiam eſt diſſimile, Et ſimile non currit quatuor pedibus*, in ſcholis Philoſophi loquuntur. Sapiens etiam ſtultum comparat cum luna. *Eſa. 19.*

Quintò, Etſi infallibilis eſt Dei promiſſionum veritas, tamen quia exemplis, & experientiâ conſtat precantes non ſemper exaudiri, cum vel terrena petunt, vel non neceſſaria, vel ſtatui, & vocationi non accommoda, propiùs accedebam ad Precationum Sancti Concilij meditationem, inque illis hæc obſeruabam ſingula: primò, quod vnanimi omnes

omnes ore, & ſpiritu, votiſque Deum orarent veritatem cœleſtem, non aliquod bonum terrenum, corporis, vel fortunæ, ſecundò rem pro ratione turbulenti temporis maximè neceſſariam, tertiò ad ſtatum ſuum, gregisq; paſcendi munus, vnicè pertinentem: idq; ad diuini nominis gloriam, Chriſtianæ Eccleſiæ pacem, & ædificationé, & deniq; omniũ turbarum, ſchiſmatum, hæreſiumq; extirpationem.

Quos poſuit Spiritus S. Epiſcoposregere Eccleſiá Dei, Actor. 20.

Sextò perſpiciebam ſummam in tot patribus, ex præcipuis orbis terrarum plagis; Italia, Germania, Gallia, Hiſpania, Polonia, Hungaria, Bohemia, Græcia, &c. nationum diuerſiſſimarum, collectis, vniuerſæ doctrinæ concordiam, & conſenſum: & occurrebat noſtrorũ in omnibus fere dogmatis diſſenſio, & perpetua inter ipſos contendendi libido.

Septimò aliquam faciebam collationem congregatorum Patrum: Priorum, Abbatum, Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, Cardinalium; authoritate, officio,

officio, & ætate venerandorum, cum noſtri ordinis Doctoribus, tribus, vel quatuor homunculis, inter ſe litigioſis, qui tanto Concilio, vniuerſæq; in orbe Chriſtiano Eccleſiæ, ita petulanter obſtrepant: cum tamen ipſi inter ſe partes ſuas componere, & controuerſias tollere nec poſſint, nec velint.

His bene ruminatis, atq; expenſis, animi dubius ac perplexus quaſi in biuio hærebam, ac tãtus me angebat pauor, viſo manifeſti in noſtris erroris periculo, vt totus mundus, immẽſa illa machina, anguſti mihi occurreret inſtar anguli, in quo neq; lux, neq; tenebrę, neq; regreſſus, neq; egreſſus apparebat; in quo neq; ſolus, neque cum aliis; neq; Caluinianæ doctrinæ prorſus valedicere, neque Catholicæ adſtipulari paratus; illam approbare diuti⁹ non poteram, hãc tamen deinceps ſequi nondum volebam. His cõſtrictus anguſtiis, dubiiſq;, oro per multos dies, noctesque, cum lachrymis, Diuinã Miſericordiam, vt hos animo ſcrupulos eximat, meq; inter Scyllam & Cha-

rybdim miſerè fluctuantem, deque ipſius animæ, non aliorum bonorum, iacturâ periclitantem, leni Spiritus S. aurâ deducat in portum veritatis, in quo deinceps perpetua ipſi Epinicia, & gratiarum laudes decantem. Quid fit? quò frequentiùs, ardentiùſque oro, ipſamque veritatem inueſtigo, eò magis confundor, & titubo. Nam & apud noſtros videbam rerum omnium nouitatem, confuſionem, ἀναρχίαν, in doctrina diſſenſionem, in cultu, & ritibus monſtroſam varietatem, & denique effrenem agendi & peccandi licentiam. Et contrà apud Pontificios ſummam omnium in omnibus doctrinæ partibus concordiam, pulchram quandam rerum omnium harmoniam, ordinem, antiquitatem, miracula, quæ paſſim coram oculis noſtris Deus adhuc hodie in Eccleſiâ operatur, legitimam Paſtorum & Epiſcoporum ordinationem, & ſucceſſionem, ab Apoſtolorum fundatione, ad noſtra vſque tempora, ſine vllâ interruptione, continuatam.

Ab

Ab hiſce notis in ipſam doctrinam, quaſi immenſum pelagus, dilabor, in quo magnus auditur contentionum ſtrepitus, & conuiciorum fluctus, adeò vt illud vix tutò, aut breui, enauigare deſperem. Compendij gratiâ, reſectis vtrobique polemicis argumentis, Doctrinæ nucleum inſpicio, an ex illo medium erui poſſit veritatem inueſtigandi, & omnes lites ſopiendi. Video Caluinum, omneſque illius aſſeclas cum Catholicis conuenire in hanc ſententiam: Eccleſiam Romanam primitiuam; primis nempe quingentis poſt Chriſtum annis, fuiſſe veram, Catholicam, & Apoſtolicam Chriſti Eccleſiam, cæterarumq́; omnium particularium, tanquam filiarum, Matrem. Inquiro itaque in illos Catholicos Patres, quos ex antiquis hiſtoriis proximè à Chriſto ſeculis quingentis in Eccleſia floruiſſe conſtat, meiſque oculis video omnes illos ſanctos Patres, Epiſcopos, & Martyres, eam non ſolum literis tradidiſſe

Sic Caluinus paſſ. m. & omnes Caluiniſtæ, vt ſuo loco demonſtrabimus.

doctrinam quam hodie, ante, & retrò ſeculis mille & ſexcentis omnes vbiq; Catholici, & eadem Eccleſia profeſſa eſt; ſed etiam nos, & noſtros errores, in ſuorum temporum Hæreticis, palã oppugnaſſe, & damnaſſe: ſimulque prophetico ſpiritu de Eccleſia Romana vaticinatos, illam in æternum neq; à puritate doctrinæ deficere, neq; in errores deſcendere poſſe. Hoc examẽ triui (non omnibus omninò patribus, aut integris ipſorũ voluminibus, quib. tota hominis vita non ſufficeret, ſed noſtrorum cum Catholicis ſententiis maximè controuerſis, perlectis) nouẽ integris menſibus, antequam Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ, abiuratâ Hæreſi, nomen meum profiteri volui. Quod factum eſt Auenione, pridie S. Martini, anno 1608. ac poſtridie, ab Archiepiſcopo eius loci Iohanne Franciſco Gordino, Confirmationis Sacramento initiatus fui, mutato in *Petri*, Samuelis nomine.

Animum meum deinceps hoc maximè tranquillauit, quod veram nunc ſcru-

ſcrutatus eſſem cauſam, cur noſtri ita ſcabioſè de SS. patribus loquantur, ita contumelioſè illos reſpuant, & ab omni diſputatione remoueant, errorũ, & ignorantiæ accuſent, quos tamen veræ & incorruptæ fidei Magiſtros aliàs agnoſcunt. Vltimo loco comparabam inter ſe vtriusq; doctrinæ fructus, an Eccleſiæ Pontificiæ par, vel maior eſſet ſanctitas, pietas, reuerentia, honeſtas, quam ipſius Reformatæ, vt vocant. Vidi in Galliis Caluiniſtarum ſummam in cultu Dei prophanitatẽ, & irreuerentiam, ex tabernis, & cauponariis popinis, pingui ſumpto priùs ientaculo, in ædem ſacram, ſine ordine, vno præeunte, & ſubſequente altero, in ingreſſu, & egreſſu, ſine hora, alios maturius, alios tardius, cum tamen pauci ſint numero, ad concionẽ confluere, inter orandum alios ſedere, alios ſtare, quosdam ex æmulatione Catholicorum aggeniculari, alios capitibus apertis, alios, ſi paulò intenſius frigus eſt, opertis, ad tam curtas preces. In canendo modo fœminam,
 modo

modo virum, vel tonſorem, vel ſutorē intonare, & quādoq; ita demiſsè, quādoq; ita altè, vt de nouo repetendus ſit cationis totus. De illorum impietate, & vitâ diſſolutâ nihil attinet dicere, & in his exempla odioſa ſunt.

De Germanis malo alterius potius quam meis loqui verbis, & quidē viri ſummâ apud Nouatores authoritate præditi, ERASMI, qui & res eorum optimè nouerat, & ab eorum doctrinâ non omninò abhorrere viſus eſt. Is in epiſtola ad *Vulturium*, quam ſcripſit anno 1529. *Circumſpice*, inquit, *populum iſtum Euangelicum, & obſerua num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quam faciunt ii quos deteſtamini. Profer mihi quem iſtud Euangelium ex comeſſatore ſobrium, ex feroci manſuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddidit verecundum. Ego tibi multos oſtendam, qui facti ſunt ſe ipſis deteriores.* Quod ſi Eraſmus teſtatur de Reformatis, qui ſub initio promulgati noui Euangelii vixêre, quando recentes ſcopæ omniū optimè verrere

terere, & purgare dicuntur, quale ferret teſtimonium de Euangelicis modernis, ſcopis iam diſſolutis, & prorſus attritis, ſi Eraſmo conſcribenda eſſet epiſtola, anno 1609?

Iam factâ collatione ipſorum Miniſtrorum inter ſe, vt vulgus mittamus, Reformatorum cum Sacerdotib. Catholicis, certè ocularis eſt vtrorumq; differentia.

Multa garriunt Prædicantes Caluiniani de precum virtute & neceſſitate, quibus tamen rariſſimè vacant, vt illorum nullus ſit, quod ſciã, qui quotidiè illis horas duas, imò vel vnicam integram deſtinet, cum tamen Catholici ipſis tempus ſatis prolixum, horis matutinis, & veſpertinis, omni die impendant. Ieiunia nulla Caluiniani obſeruant, neq; in cibi qualitate, neq; quantitate, non loquor de inediâ, ſed de ſolâ lautitiarum abſtinẽtiâ; cum tamen in templis ſuis admodum religioſè ieiunia commẽdent: Et præſertim illi, qui incolunt Germaniam inferiorẽ (vbi mihi optimè noti ſunt) vel

Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.

Digitized by Google

vel ſingulis, vel alternis diebus, foris epulantur, & conuiuantur. Fateor populi morem eſſe, Prædicantes indeſinenter ad conuiuia vrgere, quia illa omnium maximè iſti exhilarare & recreare poſſunt. Cōtinentiæ ex multis millibus vnus deditus non eſt, qui cælibem & caſtam vitam degere velit: ſponſionem audeo facere cum illis, quod ne vnicum prædicantem, percurrant omnia ſua regna, & principatus, edere poſſint ex illorum ordine, & medio, qui cælebs vitam clauſerit, niſi immaturâ morte, in ætàtis flore, ſenectuti præreptus. Imò etiam iam ſenes omninò decrepiti & exhauſti iuuencas ducunt, & ſucci plenas, cum quibus ad vltimum vitæ ſpiritum libidinentur. Alii etiam qui ſteriles ſunt, & naturâ prorſus ad matrimonium inepti, tamen vxoribus duabus, ſine cōiugali fructu iā pertritis & ſepultis, tertiam, & quartam, ætate prouectiore cani, & incontinentiâ debiles ſuperducunt. Noui etiam inter Prædicantes, qui quadrageſimum ætatis annū

Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.

in vita cælibe compleuerant, ſtatum coniugalem ſalſis ſæpe verbis deridẽtes, quòd in eo illis quas deperirent, potiri non poſſent, & iam imminente quinquageſimo, raptâ potiùs quam ductâ vxore, ob contractus celeritatẽ, prorſus inſtar vegetorum iuuenum prurire, & laſciuire, præter naturæ, vel ætatis conſuetudinem, incipiebant. Mallem equidem in his eſſe mutus, quàm ingrata & iniucunda aliorum auribus inſuſurrare.

Hæc & aliâ me mouerunt, & permouerunt deſerere priora caſtra, & repetere antiquam Dei ciuitatem, Eccleſiam priſtinam, quæ à fundationis ſuæ momento, omnibus fuit temporibus, & præter quam nulla fuit vſpiam, vel vnquam; in qua omnes Sancti, Martyres, & Virgines, noſtriq; omnes maiores, & parentes, aui, abaui, ataui tritaui; omnesque cuiuscunque ordinis, ſtatus, & conditionis, prædeceſſores, nobiles, ignobiles, Principes, ſubditi piè vixerunt, & beatè in Chriſto obdormiuerunt; quibus nunc ſit

 pax

pax, requies, gaudium, gloria, & omnis cœleſtis Paradiſi beatitudo.

Nunc mihi breuiter abſtergēdæ ſunt calumniæ, & obtrectationes, quib. me nonnulli procacioris oris ſuâ effreni linguâ, ſiue clam, ſiue palam, traducunt; & tanquam à vera Eccleſia Apoſtatam, & erga omnes meos Patronos & Mæcenates hactenus nutricios ingratum, impoſtorem, aliorumque bonorum adoleſcētum, vel iuuenum ſeductorem ſugillant; neque enim alia habent, quæ in me iaculentur impietatis crimina. Primò etenim per Dei gratiam nullam vel ingratitudinis extra hunc meæ conuerſionis caſum, vel petulantiæ, vitæque diſſolutæ poſſunt mihi inurere maculam, nullum prorſus affricare delictum enorme, qui cū honorificentiſſimo ab omnibus illis locis in quibus vixi, teſtimonio diſceſſi, præceptores meos ſemper ſummo honore, & beneuolentiâ proſecutus ſum, & meis quaſi oculis tuli. Mæcenates verò & Patronos Veſalienſes

tan-

tantis ſemper extuli laudibus, & tam impenſo debitæ ſubiectionis affectu colui, vt nemo citra adulationis notam magis poſſet, quod Ampliſſimus Senatus ipſe non ignorat, quem adhuc diſcedens Doctori Pareo de meliore notâ ob fidei ſuæ conſtantiam, & integritatem, commendaui, illumq; rogaui, vt præſtantiſſimum quem ad manus, operum ſuorum theſaurum haberet, commentarium in epiſtolam ad Romanos, Senatus Veſalienſis Amplitudini dedicaret: ſicut eius rei mihi teſtes eſſe poſſunt duo nobiles iuuenes-viri, & omnibus virtutibus compti IOHANNES BRE'MGEN, Reipub. noſtræ quondam primarii conſulis, & RICHARDVS A RASFELDT eiuſdem Reipub. Secretarii meritiſſimi, Filii.

Nec etiam vlla me melioris conditionis ſpes à priſtino ſtatu auertere potuit, cum honeſta & liberalis ſemper apud Veſalienſes mihi parata fuiſ-

fuiſſet, quibus etiamnum vt obſtri-
ctus ſum atque deuinctus, ita tenuem
meam opellam in fide Catholicâ pro-
mouendâ offero, conſecroque. Quis
verò mihi vitio, & crimini vertat,
quod cauſis non modo grauibus, ſed
etiam ad ſalutem vsq; animæ neceſſa-
riis, diuinâ aſpirante gratiâ, ſenſim &
deliberato conſilio, ob ſolius VERI-
TATIS amorem, ſtudiumque pieta-
tis, & virtutum, à SECTA CALVINI-
STICA ad S. ECCLESIAM CATHO-
LICAM, eâdem comitante gratiâ con-
ceſſi, inprimis cum tot illuſtria viro-
rum ſanctiſſimorum veſtigia in eodem
lutho, & erroneis diuerticulis, ad illã
tritam & regiam viam, ſecutus ſim.
Nam & in eadem tempora, & ſimiles
inciderunt caſus ſancti aliquot Eccle-
ſiæ Patres: *Auguſtinus*, qui in Mani-
chæorum ſectâ natus eſt, & educatus;
verùm errore intellecto ad Rom. Ec-
cleſiam ſeſe conuertit, & magnum e-
ius decus, & lumen, factus eſt: *S. Am-
broſius*, qui Auguſtinum conuertit, fuit
vel Valentinianus, teſte Euſebio, vel
Marcio-

Marcionita, authore Hieronymo. *Euſebius Cæſarienſis* Arianus fuit: *Buſyrides* fuit Encratita: *Vincentius, & Agapetus*, Macedoniani: *Cyprianus*, etſi Catholicus, cũ Donatiſtis ſenſit de rebaptizandis Hæreticis, quem errorem monente, & iubente STEPHANO, Romano Pontifice, vltrò depoſuit: Qui omnes & ſinguli poſtea obedientiſſimi Eccleſiæ Catholicæ filii, imò Patres, & Antiſtites eius ſanctiſſimi euaſerunt. Errare certè humanum eſt, in errore perſeuerare, Diabolicum, ab illo reſurgere Chriſtianum eſt & ſalutare. Quàm minus illi fuere Apoſtatæ, ab hæreticis ſectis ad Catholicam Eccleſiam transmigrantes, non magis & ego ſum illorum veſtigiis, tum in hoc facto, tum in ipſorum doctrinâ, inſiſtens, odioſo illo nomine traducẽdus. Valeat ergò & alterum, quo me imperiti bonorum adoleſcentum Seductorem criminantur, qui nullum vnquã, quam diu adhæſi Caluiniſtis, etiã hominem idiotam, & laicum, licet ſæpe tentauerim, ſeducere & peruertere

potui

potui; nunc autem aliquot noſtr. ado-leſcentes ſed viros, iudicio maturos, & eruditione præſtantes conuerti, & mecum ad Eccleſiam Catholicam adduxi.

Hæc ſunt Beneuole Lector, quæ te in calce huius tractatuli monere volui, etiam atque etiam, Tuam æquitatem rogans, vt ſi quid dictum fuit, gratum, grato animo agnoſcat, ſi quid fortè rudius, quandoquidem rei neceſſitas immitiora aliquando verba extorſit, benigniter ignoſcat: qui Deum ter Opt. Max. ex toto precor pectore, vt eò omnia dirigat, quo meus in Caluinianos amor, & affectus, ipſorumque ſalutis deſideria, ſuſpirant; ad laudē glorioſi ſui nominis, ad Eccleſię ſuę propagationē, atq; errantium Reductionē, perpetuamque ipſorum beatitudinem

AMEN.

LAVS DEO,

Et gloria omni operanti bonum.

Digitized by Google

Beneuole Lector,

Menda quæ irrepſerunt, ſic emenda:

p. 3. lin. 10. Petrus. & lin. 18. ἀρχιποιμὴν *p. 7. lin. vlt. pomæriis p. 11. l. 15. inſert. & l. 24. ſupplex. p. 20. lin. 15. receptaculum p. 22. l. 9. portæ. p. 24. l. 2. ſimiles. & l. 6. refrigeſcet. p. 32. l. 5. Athanaſio l. 7. Macedonia* NA *p. 34. l. 16. Nouatianos. lin. 25. illas. p. 45. l. 22. Tranſſyluania. p. 46. l. 23. Prophetam p. 53. l. 6. Germanicæ linguæ. & l. 21. deſcriptam. p. 54. l. 17. ſugillaſſe. & l. 18. quisquis. p. 60. l. 11. Caluiniana. p. 63. lin. 5. deeſt lib. 4. p. 64. lin. 11. poſt planè deeſt* ad. *p. 65. l. 10. potuerit. p. 68. l. 17. principalis p. 85. l. 17. §. 17. p. 104. l. 1. Arminio. p. 99. l. 16. diſſentientium. p. 160. l. 9. Iconoclaſtæ.*

Reliqua minutiora ſunt, commate, vel literâ aliquâ inuersâ.

Vnicum ſaltem in fine admonere lubet, pag. 42. in margine manuſcripti extitiſſe *dicti Iconoclaſtæ*, ꝙ lin. 11. poſt *Carolſtadii* textui inſeri debebat, at in typographia, paucis iſthinc lineis,

poſt

poſt *Oecolampadium* incidiſſe. Sed error non eſt error. Nam reuerà Oecolampadium cum Zuinglio., Capitone, Blaurero, &c. in Bernenſium finibus aras, & Sanctorum ſtatuas confregiſſe, & ſuſtuliſſe narrat Sleid. lib. 6. comm. ad an. 1528. circa init. & omnes Caluiniſtæ ſunt Iconomachi, & Iconolaſtæ.

Hugonottæ verò in Gallia non tantùm altaria, & Sanctorum monimenta concuſſerunt, ſed ipſas quoque S. ædes, tecta, columnas, parietes, totum ædificium, atque ſtructuram: Ac Aureliæ circa ſexaginta diruerunt* templa, quorum ruinam viator, quisquis, & cuiuscunque religionis eſt, ſine lachrymis intueri non poteſt; Hugonottarum verò furorem deteſtari.

* *annis ab hinc circiter viginti.*

Vale benigne Lector, & tu Caluiniſta reſipiſce.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google